

ZASAVSKI vestnik

LETO VII. Štev. 21-22

TRBOVLJE, 1. JUNIJA 1954

GLASILO SOCIALISTIČNE ZVEZE DELOVNIH LJUDI ZASAVJA

Trbovljski odbor Socialistične zveze delovnih ljudi
Odbor za odgovarjanje pisanju — 1111, Mariborska
iskarna v Mariboru — Naslov uredništva in uprave
Zasavski vestnik — Trbovlje 1, uprava rudnika —
Telefon št. 54 — Račun pri podružnici Narodne banke
v Trbovljah 814-T-146 — List izbija vsako sredo —
Letna naročnina 400 din, polletna 200 din, četrtletna
100 din, mesečna 34 din — Posamezna številka 10 din
Rokoristi morajo biti v uredništvu najkasneje vsak
petek dopoldne in se ne vračajo

Zgodovinski dnevi Trbovelj

**30 let zloma Orjune — 100 let občine
150 let obstoja rudnika**

Prva lekcija fašizmu

Organizaciji jugoslovanskih nacionalistov — Orjunj je šlo žito v klasje leta 1924 pod obema koalicijskima vladama Pašića in Pribičevića. To sta bili razmeroma kratkotrajni vladi, saj sta obe skupaj bili na oblasti le štiri mesece — od 27. marca do 12. maja oziroma do 27. junija 1924 — toda dovolj časa, da je delavski razred spoznal, kakšnemu terorju se v danih pogojih zatečejo meščanske stranke, demagoške zagovornice meščanske demokracije, večstrankarskega sistema in parlamentarizma.

Poleg Pašića in Pribičevića, za katere vemo, da sta bila v tistih letih najbolj zagrizena eksponenta velikosrbskega šovinizma, je bila v teh dveh vladah še vrsta drugih, njima povsem enakovrednih ministrov. Naj opozorim predvsem na tiste, ki so šele v poznejših letih, po Pašićevi smrti in Pribičevićevi spreobrnitvi, pokazala javno svoje pravo lice in nadaljevali v Jugoslaviji s fašistično notranjo politiko. Bil je to Nikolaj Uzunović, poznejši predsednik sedmih jugoslovanskih vlad, med njimi treh diktatorskih. Druga taka osebnost je bil Velja Vukičević, ki je res da takrat še bil malo znan, kvečjemu kot dvorski lovec. Vukičević je nekaj let pozneje sestavil dve vladi: prvo 17. aprila 1927 skupno z demokrati in muslimani, drugo okrepljeno z dr. Korošcem kot notranjim ministrom pa 23. februarja 1928. Toda zato je Vukičević odgovoren za ratifikacijo Neptunskih konvencij leta 1928 s Italijo. Te konvencije, sklenjene 23. julija 1925, leta, so v korist Italije zapostavljale korist Jugoslavije in celo okrnjevale njeno suverenost. Soodgovoren pa je Vukičević tudi za uboj hrvaških poslancev v beograjskem parlamentu 20. jun. 1928. V to družino je treba dalje uvrstiti dr. Milana Sršića, ki je bil pozneje minister skoraj v vseh diktatorskih vladah, dvema od 3. julija do 5. novembra 1932 oziroma do 27. januarja 1934 pa je celo predsedoval.

Resor za gozdove in rudnike, ki je bil v stari Jugoslaviji torišče največjih zlorab, sta Pašić in Pribičević poverila koncesionarnemu korupcionistu dr. Dragotinu Kojiću, finančno ministrstvo pa je v tej vlad vodil dr. Milan Stojadinović, ki se je 11 let pozneje skupno z dr. Korošcem razkril kot eksponent fašizma.

Pašić-Pribičevićeva vlada v letu 1924 sem razčlenil zaradi tega, da bi razumeli, zakaj je Orjuna prav pod to in ne kako drugo vlado organizirala 1. junija 1924 pohod na Trbovlje. Ta vlada je bila torej v svojem glavnem sestavu taka, da Orjunj in njenemu početju ne samo da ni delala težav, temveč je po svojem ministru Pribičeviću organizirala pohod na Trbovlje z očitnim namenom, da Orjuna po vzgledu italijanskega fašizma po etapah zavzame delavske postojanke drugo za drugo in nazadnje do konca obračuna z delavskim razredom ter omogoči uvedbo fašizma.

Če bi se pohod na Trbovlje, ki je bilo takrat ena najmočnejših delavskih postojank, posrečil, bi sledili še drugi pohodi, dokler ne bi padla zadnja delavska postojanka.

Odpor v Trbovljah je Orjunj zmešal račune. Nepriznava se ji je odmaknila perspektiva, po kateri bi mogla v doglednem času s terorjem od spodaj pokoriti delavski razred. Vlada Pašića in Pribičevića se je po

trboveljskem neuspehu zatekla k terorju od zgoraj. 12. julija 1924 je z novo, drugo »obznanje« prepevala Neodvisno delavsko stranko — leto in pol po njeni ustanovitvi (14. januarja 1923) in tri leta in pol po prvi »obznanje« 27. julija 1924 je Pašić-Pribičevićeva vlada sicer padla, toda po nekaj mesecih opozicije je 6. novembra 1924

France Fakin

zopet prišla na oblast in tako je imela Orjuna do 18. julija 1925, ko je padla zadnja Pašić-Pribičevićeva vlada, nekaj mesecev zopet proste roke.

Sedaj se je pokazalo, da je dobila Orjuna v Trbovljah težji udarec, kakor je kazalo na prvi pogled neposredno po 1. juniju 1924. Čeprav se obe zadnji Pašić-Pribičevićevi vladi po svoji sestavi in načinu vladanja skoraj nista razlikovali od prvih dveh, vendar ni Orjuna, ki je še nadalje uživala vso zaščito režima, tvegala več nobene podobne akcije, kot je bila prvomajska 1924 v Trbovljah.

Sedaj, ko poznamo veliki pomen trboveljskih dogodkov v boju proletariata proti fašizmu v Jugoslaviji, naj še spregovorimo nekaj o razmerju sil, ki so si stale v Trbovljah nasproti.

Medtem ko je Orjuna koncentrirala za pohod na Trbovlje svoje sile iz vse države, je Neodvisna delavska stranka »Odbora za delavsko obrambo« v Ljubljani pozvala na odpor le trboveljski proletariati. Če bi Neodvisna delavska stranka, ki je imela kot legalna oblika KPJ za to dovolj možnosti, pozvala vse slovenske delavstvo, da prepreči pohod orjunašev na Trbovlje, bi Orjuna doživela še hujši udarec kot ga je, ali pa bi sploh opustila pohod. Ve-

ličina trboveljskih dogodkov je pravzaprav v tem, da je rudarski proletariati trboveljskih revirjev ob moralni, a ne dejanski podpori ostalega delavstva, obračunal z orjunaši, zbranimi iz vse Jugoslavije.

Danes lahko približno kot zgodovinsko dejstvo, da je proletariati trboveljskih rudarskih revirjev v boju proti Orjunu odigral avantgardno vlogo v jugoslovanskem, če ne še v širšem merilu, kajti če trboveljski rudarji ne bi zaustavili pohoda jugoslovanskega fašizma takoj ob njegovem začetku, bi Orjuna s pohodom nadaljevala in vsak uspeh jugoslovanskega fašizma bi večal uspehe balkanskega in svetovnega fašizma. Tako pa je jugoslovanskemu fašizmu v njegovi najbolj nevarni — bolj ali manj množični — obliki odklenalo že v Trbovljah 1. junija 1924.

Ivan Kreft

Ob 100-letnici

Gospodarska razstava v Trbovljah. Ob proslavi 100-letnice občine Trbovlje, 30. obletnice zloma Orjune v Trbovljah in 150-letnici trboveljskega rudnika so v prostorih osnovne šole v Zg. Trbovljah in v dvorani restavracije na Vodah v soboto, 29. maja, odprli veliko gospodarsko razstavo, ki prikazuje dejavnost industrije in obrti v Trbovljah. — Na to razstavo se bomo še povrnili.

Trboveljski gasilci. V soboto, 29. maja, pred začetkom slovesnosti 100-letnice občine v Trbovljah ter ob gasilskem prazniku so pokazali združeni gasilci mesta Trbovlje, da so za primer potrebe pripravljeni. Mestna in industrijske gasilske enote so nastopile s svojim modernim orodjem na klic sirene ob 4. uri popoldne. — Dolgoletni razvoj svojih društev so gasilci prikazali na jubilejni go-

spodarski razstavi v šoli v Zg. Trbovljah. — V nedeljo, 30. maja, na gasilski praznik, bodo priredili gasilci mesta Trbovlje svoj tradicionalni izlet na Partizanski vrh, kjer se bodo poklonili na grobu svojih tovarišev, padlih gasilcev-partizanov.

Prisrčno voščilo maršalu Titu za rojstni dan

V trboveljskem okraju se je letos udeležilo Titove štafete preko tisoč tekačev in nosilcev štafetnih palic — Delovni ljudje so povsod izročali štafetnikom prisrčna voščila in pozdrave maršalu Titu

Praznično ozaljšane so Trbovlje in vsi ostali kraji našega okraja sprejeli in spremljali tudi letošnje Titovo štafeto, v kateri so mu delovni ljudje iz vse Slovenije od srca poslali

načlepa voščila za njegov rojstni dan. Na okrajni meji v Gračnici je okrajna izmena pričakala in sprejela glavno štafetno palico, ki so jo tekači prinesli po vsej štajerski iz Ze-

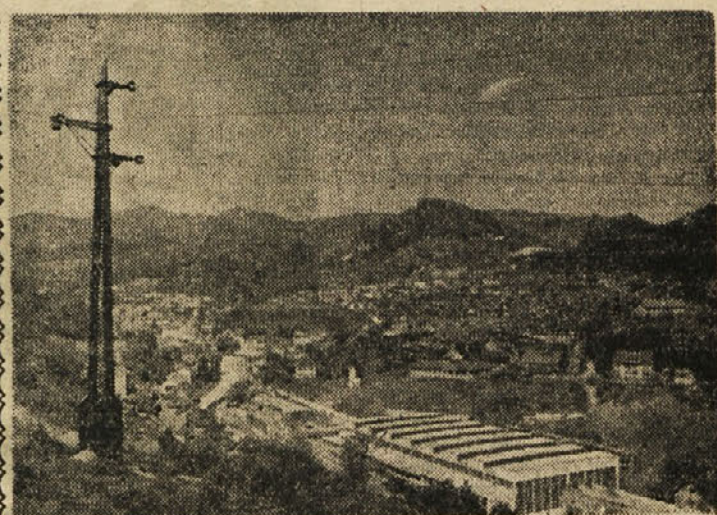
leznihi dveri. Ze tu so valčani navdušeno pozdravili štafeto, ki je nadaljevala svoj tek proti Zidanemu mostu, kjer je prebivalstvo nadvse prisrčno sprejelo tekače ter jim izročilo svojo voščilno spomenico. — Natanko po določenem časovnem redu je štafeta nato tekla v Hrastnik, od tod pa proti Trbovljam. Spetoma so se ji pridruževale številne štafete s svojimi tekači in štafetnimi palicami. Posebno številne so bile stranske štafete na področju trboveljske mestne občine. Te štafete so tekle sledeče proge: Vrhar—Vode, Partizanski vrh—Gabrsko—Vode, Čebine—Klek—Vode, Dom Tončke Čečve—Vode, Dobrna—Vode, Kum—Vode, Dobovec—Elektrarna—Vode. Ze v teh štafetah, ki so nosile lepo izdelane štafetne palice, je sodelovalo nad 400 tekačev in nosilcev štafetne palice.

Prazničen in veličasten je bil trenutek, ko so se vse štafete natanko ob 11.45 v tekni zgrnile pred spomenik na Trgu Revolucije v Trbovljah, kjer jih je pričakovalo okoli 2000 Trboveljčanov. Potem ko je Delavska godba »Svobode—Center« zagrnila državno himno, so zastopniki sprejeli štafeto. Voščilne spomenice so pred mikrofonom prebrali predsednik LOMO Lojze Dular, za OLO Trbovlje tajnik Ivan Šorn-Bojan, za Zvezo borcev NOV Andrej Forte, za JLA major Lovro Guštin, za mladino pa neki pionir.

Ob prisrčnih manifestacijah prebivalstva je nato natanko ob 12. uri glavna štafeta nadaljevala svoj tek proti Zagorju, kjer so jo v revirju Zagorjani navdušeno sprejeli ter ji izročili še svoja voščila za maršala Tita. Od tod je glavna štafeta odhitela na svoj zadnji odsek v našem okraju. Na Vačah je v navzočnosti številnega prebivalstva predala štafetne palice tekačem in nosilcem glavne štafete ljubljanskega okoliškega okraja.

(a)

Ob 100-letnici občine Trbovlje

Dragi gostje!

Izredna čast in prijetna dolžnost mi je, pozdraviti Vas ob priliki našega praznika v Trbovljah. V imenu Ljudskega odbora mestne občine in vseh občanov Vam izrekam prisrčno dobrodošlico!

Želim Vam, da bi se čim prijetneje počutili med nami, da obiščete naše kulturne in športne prireditve ter gospodarsko razstavo, s čimer želimo prikazati razvoj našega dela in kulture, pokazati, kaj sta rodila delo in borba v teku sto let.

Predsednik LO mestne občine Trbovlje:
ALOZ DULAR.

Ob 30-letnici zloma Orjune ter 100-letnici občine Trbovlje čestitata kolektiv in uprava rudnika Trbovlje-Hrastnik. Prav tako se tem čestitkam pridružujejo LOMO Hrastnik, LOMO Zagorje ter LOMO Radeče, ki pa poleg tega čestitajo še kolektivom rudnika Trbovlje k 150-letnemu obstoju rudnika

Pred 30 leti v Trbovljah

III. kongresa ZK Slovenije

Na mestu, kjer so padle v revirjih prve žrtve fašizma, je ZB mesta Trbovlje 27. aprila 1951 odkrila lep spomenik.

Zgodovina slovenskega naroda novejših dob je tesno povezana z revolucionarno borbo revirjev proti kapitalističnemu režimu. Z ustanovitvijo partijske organizacije v Sloveniji so delovne množice začele ostro razlikovati med revolucionarnim gibanjem in reformističnim izdajstvom. V prvem razdobju ustanovitve SHS in po ustanovitvi partijske organizacije v revirjih se je leta 1922 ustanovila v Trbovljah Zveza rudarjev Slovenije, kjer je bil tudi sedež Zveze in njene podružnice. Zveza je v kratkem času narasla na 10.000 članov.

Zanimivo je, kako so organizatorji dobili dovoljenje za ustanovitev Zveze. Pred kratkim umrli prvi predsednik podružnice rudarjev v Trbovljah, tov. Matevž Aškerc, ter takratna organizatorja Ivan Jagodič in Ivan Jazbec so morali iskati dovoljenja za ustanovitev Zveze pri takratnem pokrajinskem ministru Ivanu Hribarju, ki pa je hotel, da bi ta organizacija delovala pod firmo starih demokratov. Organizatorji pa v to niso privolili, vendar pa so bila pravila Zveze, seveda okrnjena, potrjena v februarju leta 1922.

Središče vsega gibanja je bilo v Trbovljah, Zagorju in Hrastniku. Pod okriljem Zveze rudarjev je delovala polilegalno še takrat partijska organizacija, kateri je bil zadan udarec z Draškovičevimi »Obznani« in pozneje z »Zakonom o zaščiti države«. Takratni organizatorji Zveze Giulianti, Aškerc, Josip Princ, Tončka Čečeva in še drugi so se zavedali velike borbe, ki so jo vodili v revirjih. Oblast je vedno bolj pritiskala na delavski razred. Se bolj pa se je pritisk stopnjeval, ko se je v Italiji razmahnil fašizem. Tudi v Jugoslaviji se je začela širiti fašistična organizacija Orjuna po vzgledu Mussolinijevih fašističnih organizacij. Orjuna je takratna vlada tudi podpirala, saj so imeli njeni člani celo pravico nositi orožje.

Po »Obznani« in »Zakonu o zaščiti države« je nastopilo veliko preganjanje zaveznih delavcev tudi v revirju. Veliko jih je takrat odšlo v Francijo in Nemčijo, med njimi tudi Tončka Čečeva, Albert Hlebec in drugi. Toda Partija je v revirjih opravičala svoje delo ilegalno naprej. Zveza rudarjev je začela graditi Rudarski dom, kjer so se shajali člani Partije in organizatorji delavskega gibanja v revirju. Fašistična Orjuna se je vedno bolj šopirila. Tudi v Trbovljah so jo ustanovili, predsedoval pa ji je trgovec Repič. Prihajale so vesti o pohodih Orjune v Mariboru, Slovenski Bistrici in drugod,

toda povsod so bili razbiti in razgnani. Zato so poskušali še s pohodom v center proletariata, v revolucionarne revirje. Tukaj so hoteli razviti svojo zastavo.

To so storili prav na dan, ko je Zveza rudarjev priredila velik shod na dvorišču Rudarskega doma, in sicer 1. junija 1924. Organizatorji shoda so takoj, ko so zvedeli, da namerava Orjuna prav na ta dan prirediti pohod in razviti svoje zastave v Trbovljah, odšli na srezko načelstvo v Laško, kjer je bil takrat srečni načelnik Ludovik Pinkava, da bi preprečili pohod Orjune v Trbovlje in razviti njene zastave. Toda v tem niso

in so skušali iztrgati orjunašu Boltavzarju zastavo. V tem kratkem boju so orjunaši prišli Fikina, na mestu pa sta padla Fric in Zupan. Fašisti so streljali vseprek. Ubili in ranili so več rudarjev, med njimi tudi take, ki so stanovali v bližini. Pred gostilno Povše do Počivavška so padli še trije orjunaši ter 24-letni Albin Fric, 26-letni Jože Zupan, 60-letni Jakob Ocep in 68-letni Ivan Rozina, medtem ko so 22-letnega Franca Fikina zvezanega odpeljali s seboj v Zg. Trbovlje. Po tem dogodku so oboroženi orjunaši hodili s pištolami po hišah, strahovali ljudi ter jim grozili, da jih bodo postrelili, če

toda vsi dohodi so bili zastraženi. Rudarski dom je ob pol 1. uri popoldne zagorel v velikem ognju, nato pa so se požigalci odstranili, misleč, da bo zgorel. Toda z druge strani, iz delavske kolonije »Njiva« so prihiteli neopaženo do Doma rudniški gasilci in tako preprečili uničenje doma. Zgorel je samo arhiv, ožgana so bila tudi okna. Dom delo rudarskih rok je bil rešen, toda v Zgornjih Trbovljah se je ta čas zgodil zločin nad junakom Francetom Fakinom. Po zverinskem mučenju pri Spancu so tovariša Fakina odgnali v občinski kamnolom pod Klečico in ga tamkaj ustrelili.

Prejšnji teden, 28. t. m., je končal z delom v Unionski dvorani v Ljubljani III. kongres Zveze komunistov Slovenije. Kongres je odprl sekretar CK Zveze komunistov Slovenije tovariš Miha Marinko, ki je ugodoma spomnil delegate na tovariše, katere je smrt v obdobju od II. kongresa do danes izrgala iz naše srede. Posebno težko nas je prizadela smrt tovariša Borisa Kidriča. Delegati so njihov spomin počastili z enominutnim molkom.

Po izvolitvi delovnega predsedstva in treh sekretarjev kongresa ter po sprejetju dnevnega reda in poslovnika kongresa, po katerem se je delo kongresa odvijalo poleg plenarnih sej tudi v treh delovnih komisijah: v politično-organizacijski komisiji, komisiji za ideološka vprašanja ter komisiji za vprašanja družbenega upravljanja, je podal referat »O zvezi komunistov v boju za socializem« sekretar CK tov. Miha Marinko. Poudaril je predvsem, da je naš socialistični razvoj napra-

vil od II. kongresa do danes, šo prav posebno pa od zgodovinskega VI. kongresa Zveze komunistov Jugoslavije, velikanški skok. Ta veliki kvalitativni skok se je odrazil v pokongresni dobi kot obdobje radikalnega preobrazbenega vsega našega družbenega življenja. V tem obdobju je dobila borba za socializem konkretne demokratične oblike in svojo praktično vsebino, je dejal v svojem referatu tov. Marinko.

Naslednji dan, v sredo, 19. maja, so zasedale komisije. Diskusija v vseh komisijah je bila zelo živahna in plodna, saj so v razpravo posegali delegati, ki so analizirali stanje v organizacijah na terenu.

Po trodnevem zasедanju je kongres svoje plodno delo zaključil.

III. kongres ZK Slovenije je brez dvoma ponoven dokaz enotnosti organizacije Zveze komunistov in predstavlja nov prispevek k razvoju socialističnih odnosov in socialistične demokracije pri nas.

Razvila se je štafeta od mesta, kjer se je vršil ustanovni kongres KPS

V Titovi štafeti dne 21. p. m. je sodelovalo tudi članstvo ZB mesta Trbovlje. Tekli so na progi od zgodovinskega mesta, kjer je bil 1. 1937 ustanovni kongres KPS v hiši Barliča, mimo doma Partizanske mame na Klek, od tam pa preko Globuška na Trg Revolucije v Trbovljah.

Štafete so se udeležili stari borci in znanci iz NOV Trbovlje in kmetje s predelov na tej progi. Za to štafeto so se sami ponudili: Barlič, njegov sosed Janez (Kostja) Razpotnik in ostali iz tega kraja. Na mestu, kjer se je razvila štafeta, so se pred njo razgovarjali in obujali spomine iz časov NOV. Veliko zanimivega pa jim je povedal Barlič,

saj ne more pozabiti prvoborcev, ki so se za časa NOV zatekli k njemu. Obujal je tudi spomine na ustanovni kongres KPS in se spominjal Kardelja, Leskoška, Marinka, Hohkrauta ter ostalih delegatov, ki so se sešli na tem kongresu ravno v njegovi hiši. Na kraju razgovora pa je Barlič dejal, da je njegova želja, da bi se borci iz NOV ne shajali samo po enkrat na leto, marveč večkrat in obujali spomine na preživele težke čase.

Hitro je minil čas pogovora, saj je bilo že midno, da se razvije štafeta. Pred predajo štafete palice Barliču je predstavnik ZB mesta Trbovlje Janez Zalaznik spregovoril nekaj borbenih besed, nato pa se je razvila štafeta od hiše Barliča mimo doma Partizanske mame do cilja. Štafeta je potekala nemoteno in so člani ZB z navdušenjem predajali štafeto palico drug drugemu, kot zadnji pa je prišel na cilj stari bорец za delavske pravice tov. Andrej Forte. Pri Mamici se je štafeta pridružila tudi mladina osnovne šole na Partizanskem vrhu in spremljala štafeto do Kleka. L. S.

Gostovanje v Trbovljah. Prejšnji tork zvečer so gostovali v Trbovljah v Delavskem domu gojenci Zavojnega pobojašvalnega zavoda iz Radeč. Dvorana je bila nabit polna. Med drugim so obiskali to prireditev tudi stariši teh gojencev iz cele Slovenije. Gostje so dali vokalni in instrumentalni koncert ter so svoj program izpopolnili s folklornim nastopom, ki je posebno ugajal. Gledalci so nagradili izvajalce z živahnim ploskanjem.

Razpis

za sprejem slušateljev v Politično šolo pri CK ZKS

Uprava Politične šole pri CK ZKS razpisuje sprejem slušateljev v redni petmesečni tečaj, ki se prične 1. septembra t. l. Šola je namenjena predvsem delavcem in delavkam, zaposlenim v industrijski proizvodnji, in tudi politično aktivnim članom vseh množičnih organizacij.

Interesenti naj do 15. junija 1954 pošljejo prijave na upravo Politične šole pri CK ZKS — Ljubljana, Parmova št. 37, telefon 23-981 int. 206.

V prijavi naj prosilec navede: osebne podatke, katere šole in tečaje so obiskovali, staž in funkcije v političnih organizacijah, osnovni poklic in zaposlitev, višino mesečnih prejemkov.

Gojencem izven Ljubljane je zagotovljeno bivanje v internatu Politične šole. Vse podrobnejše informacije lahko dobijo interesenti pri Upravi Politične šole in na Okrajnih komitejih svojega okraja.

UPRAVA ŠOLE

Ivan Sorn, Trbovlje:

Začetki upora in upor v revirjih

Ze začasa stare Jugoslavije je Komunistična partija opominjala, da bo prišlo do spopada med prednimi sil s fašizmom. Kmalu so dejstva potrdila njena svarila. Španija, ki je pokazala prvič nevernemu svetu, kaj je fašizem, je bila zgovoren dokaz napačnosti fašizma. KP je ilegalno pošiljala borce v Španijo, ki pa navzlic junastvu niso mogli kljubovati oboroženim nemškim ter italijanskim divizijam.

Fašizem se je vedno bolj ohlo oziral okoli sebe in iskal nove žrtve. Avstrija mu je padla kot zrelo javobilo v naročje.

Ta trenutek so slovenski »kulturbundovci« šteli za primeren, da manifestirajo pripadnost Spodnje Stajerske k »tretjemu rajhu«. V okolici revirjev so pripravljali kresove po vseh vrhovih, ki bi daleč naokoli oznanjali željo k priključitvi Partija, ki je za te priprave zvedela, se je pa povežala z levim krilom »Sokolov« ter postavila straže po okoliških hribovih in onemogočila to akcijo »Kulturbund«.

Pričetek druge svetovne vojne je prinesel različna ugibanja. Partija je pa vedno skrbela, da je bilo ljudstvo pravilno seznanjeno z razvojem dogodkov. Nemška propaganda je po graškem radiu stalno klicala Slovence, naj se otresejo srbske nadvlade in naj pozdravijo prihod nemških čet, ki da jim bodo prinesle svobodo in boljše življenje. Mnogi so tudi šli Nemce za prijatelje zaradi pogodbe, ki so jo sklenili Nemci z Rusi. V takem vzdušju je imela Partija težavno delo.

Beograjski puč 27. marca 1941 je močno odjeknil tudi v

revirjih. Vojna je postala neizogibna. KP je takoj storila svoje.

Ob napadu Nemčije na Jugoslavijo je KP stopila v stik z jugoslovansko vojsko. Dvakrat so šli Franc Salamon, Francka Unetič, Vilko Vresk in Lojze Hohkraut v šolo na Vodah in ponudili pomoč in prostovoljce nekemu majorju, komandantu neke vojaške enote v Trbovljah. Pod vplivom KP se je priglasilo tudi lepo število prostovoljcev v vojsko.

Kot je KP predvidevala — jugoslovanska vojska nemškega navala ni vzdržala. Trboveljskega prebivalstva se je polastil splošen nemir. Ze 11. aprila je prišla v Trbovlje nemška motorizirana predhodnica, ki jo je del prebivalstva zaradi predhodnih obljub prijazno sprejel. Ze v prvi noči je okupator izvršil prve aretacije po vnaprej pripravljenih seznamih. Okupator je zamenjal ves vodeči upravni aparat in ga nadomestil z Nemci in njihovimi sodelavci.

Okupator je takoj pričel iskati komuniste, jih preganjal in zapiral. O tem govori poročilo orožniške postaje v Trbovljah, z dne 10. julija 1941. Predmet: Komunistične spletke v Trbovljah in okolici.

»Po aretaciji nekdanjih komunistov (22. VI. 1941) in po izselitvi raznih družin je opaziti, da je razpoloženje prebivalstva rajhu sovražno. Vzrok je lahko iskati tudi v tem, da je večji del komunistov pred 22. julijem pobegnil in ga zato ni bilo mogoče prijati. Ti ljudje so se klatili po gozdovih in vrhovih in s propagandno dejavnostjo vplivali na tedanji položaj.«

Nad Urhovčev Loko se je tiste dni ustanovil »Vojni komitej«. Vodil ga je Sergej Kraigher, člani pa so bili: Fric Keršič, Lojze Hohkraut, Pavle Baloh, Jože Umek in Ivan Sorn. Sklenili so, da bodo vršili odpor proti napadalcu in da se bodo lotili zbiranja orožja.

V tem času pa se je pričela priprava na oborožen odpor. Zbiranje orožja, hrane, obleke in ostalega vojaškega materiala ter pošiljanje ljudi v ilegalo.

Prva sabotaža, ob koncu maja, je močno odjeknila v revirjih. Skupina komunistov: Jože Umek, Viktor Umek, Janez in Ivan Sorn je minirala viadukt pri predoru na progi Trbovlje—Hrastnik. Ta skupina je odšla okoli 23. ure čez Hauckov kamnolom in Prapreški graben k železniški progi. Tu so počakali obhod nemških straž, nato pa pripravili vse potrebno za miniranje. Eksplozija je odjeknila okoli 2.30, porušila viadukt ter zavrla promet za en dan. Ravno tako je močno odjeknila v srcih vseh svoboljubnih ljudi v revirjih.

Ob napadu Nemčije na SZ je nastopil ugoden trenutek za oborožen odpor.

Severozahodno od Partizanskega vrha na obronkih Čemšenške planine se je zbrala in bila nekaj kasneje slavnostno ustanovljena Revirska četa, v kateri so bili naslednji tovariši: Sergej Kraigher, Lojze Hohkraut, Dolfi Hohkraut, Lojze Ribič, Ivan Keše, Pavle Baloh, Ivan Gorjup, Jože Umek, Viktor Umek, Alojz Avsec, Alojz Zavbi, Perše, Franc Zupan, Janez Jane, Strojnik, Tončka Čeč, Lojze Zupančič, Ivan Sorn, Dušan Bastič, Vilko Vresk, Marjetka Vresk, Janez Pečnik, Radej, Franc Vrtanar, Milan Mrzel, Kurk, Pivec, Nande Šušter, Franc Kastelic, Franc Kralj, Fric Keršič, Ivan Stro-

jin, Alojz Juvan in iz Hrastnika Majcen in Žužman.

Istočasno so ustanovili Zagorjani svojo skupino na Čemšenški planini, med njimi so bili: Kluge, Kovič, Tomažič, brata Dergana, Grahek in drugi. Ta skupina je posredovala tudi baterijski radijski aparat.

Oborožitve Revirske čete je bila šibka: nekaj karabink in francoskih pušk ter nekaj pištol. Takoj so se začele akcije, kot n. pr. napad na »Werkschutz« v Zagorju, miniranje ceste Trbovlje—Zagorje pod Sv. Urhom. O tem piše »Slovenski poročevalec« z dne 16. avgusta 1941 naslednje:

»Partizani rudarskih revirjev so v noči od petka na soboto (8. na 9. avgusta) napadli žandarmerijsko postajo v Zagorju. Vrgli so več ročnih granat in nato obstreljevali žandarmerijo s puškami. Istočasno je drugi oddelek napadel z ročnimi granatami in puškami kasarno obratne straže (»Werkschutz«), v kateri so fašisti zbirali denunciantne in razne lumpovske tipe. Po polurni borbi so se partizani umaknili. Fašisti so imeli več mrtvih in ranjenih. Partizani so se umaknili brez žrtev.

Isto noč so partizani razrušili cesto med Trbovljem in Zagorjem in uničili telefonsko in telegrafsko omrežje.

O organiziranosti te akcije priča naslednji nemški dokument: Poročilo orožniškega okrožja z dne 27. VIII. 1941 komandantu orožništva pri šefu civilne uprave za Spodnjo Stajersko, o partizanskem napadu na rudniško separacijo in orožniško postajo v Zagorju:

»9. VIII. 1941 ob 0.30 je kalch 30 oboroženih komunistov s puškami in ročnimi granatami načrtno (podčrtal I. S.) napadlo orožniško postajo v Zagorju in čuvarje ondotnega rud-

nika. Obstreljevanje je trajalo kalch 5 minut. Pri tem je bil težko ranjen (najbrž od drobnca ročne granate) v desno stegno narednik motoriziranega orožništva Otto Tharra, ki je z dvema drugima orožnikoma patroliral v bližini orožniške kasarne, ki jo je obstreljevanje močno poškodovalo. (Nemško poročilo izgub v kasarni ne omenja; I. S.)

Približno eno uro pozneje so razstrelili cesto na vrhu med Trbovljem in Zagorjem, najbrž zato, da zadržijo prihod policijske okrepitve. Promet je bil dejansko oviran, saj se je sanitetni avto, ki je bil poslan v Zagorje, da prepelje težko ranjenega narednika, prevrnil v cestni lijak, ki je nastal zaradi eksplozije in je bil pet metrov globok.

Kot izvršilci tega napada prihajajo v poštev iz Trbovelj po begli komunisti Josip Umek, Adolf Ribič (Alojz Ribič; I. S.) in Milan Mrzel.

Da so četa in komunisti uživali vso podporo delavstva — priča isti dokument:

»... so očitno v zvezi z drugimi pobeglimi komunistični tolpmi ter vznemirjajo celo okrožje s terorističnimi in sabotažnimi dejanji in razširjanjem najneumnejših govorov. Delavstvo, ki je močno prežeto s komunističnim duhom, ne goji do njih le simpatije, temveč jih tudi dejansko močno podpira. S tem, da jih opominja na policijske akcije, jim omogoča pravočasen beg iz zakonitih skrivališč.

Poleg vojaških akcij je četa s pomočjo ilegalcev organizirala tudi različne druge akcije. O tem govori poročilo orožniške postaje v Trbovljah z dne 14. julija 1941 — poveljniku varnostne policije za Spodnjo Stajersko o napisih in sabotažnih akcijah v Trbovljah:

»V noči na 14. VII. 1941 so

se vršile v Luki, občina Trbovlje, komunistične napisne akcije: precej velikega obsega na stanovanjskih hišah in na javnih napravah (studenčih, kanalizacijah in vrtnih plotovih). Narisana sta bila z rdečo barvo srp in kladivo ter napisani vzklici: »Živio Staline«, »Smrt Hitlerizmu!«, »Živela ZSSR!«, »Smrt izdajalcem!«, »Živela Rusija!«, »Dolj Nemčijam!« itd.

Po glavnih trboveljskih ulicah so raztrosili tudi precej žebigčkov, ni pa bilo nobenih napisov.

Na pobudo tukajšnjega orožništva so bili napisani na hišah in žebigljah na cestah odstranjeni.

Takoj so bile uvedene neopazne poizvedbe za storilce. Zbrano gradivo se bo uporabilo, ko pride okrepitev. Kolikor se je moglo doslej izvesti od konfidentov, so vodili akcijo komunisti, ki se od 22. junija 1941 skrivajo v Trbovljah in okolici. (Revirska četa, I. S.) Ni pa tudi izključeno, da je ta akcija pripravljena v inozemstvu, in sicer v Zagrebu in v Ljubljani ter so jo nato izvedli tukajšnji komunisti.

8. septembra pa je doživel Revirska četa dobro pripravljene napad od Nemcev pri Sv. Lenartu.

Pri tem napadu je bil ranjen Franc Vresk v nogi in Pavle Baloh v roko. Smrtnih žrtev ni bilo, niti ni bil nihče ujet, ker so partizani nudili organiziran odpor, ki je tudi Nemce iznenadil.

Četa se je brez pritiska Nemcem pomaknila na Čemšenško planino, od tod pa na Kal. Tam je bila ponovno izdana in napadena od hrastniških »Werkschutz« in Nemcev. Partizani so se umaknili proti Rečici in tam se je četa razdelila na dve skupini; ena je bila določena za politično delo, druga pa za »vojaške« diverzantske akcije.

(Se nadaljuje)

ŠTAJERSKA V BORBI

Utrjevanje svetlih tradicij NOV

in skrb za partizanske otroke — osnovni nalogi organizacije ZB

Prejšnjo nedeljo je bil redni občni zbor organizacije ZB okraja Trbovlje. V slavnostno okrašenj dvorani so se zbrali delegati vseh osnovnih organizacij v okraju. Med delegati, med katerimi je bilo opaziti organizatorje upora v trboveljskih revirjih, se je nahajal tudi narodni heroj Nestl Okrogar. Kot gosta sta zboru prisostvovala tov. Mirko Skalini ter zastopnik glavnega odbora ZB Slovenije.

Po uradnem govoru in izvolitvi nekaterih komisij je imel poročilo o delu te pomembne organizacije njen predsednik, tov. Iva Šorn — Bojan.

Aktivizacija ljudskih množic — porok uspehov na vseh področjih družbenega življenja

Splošna aktivizacija ljudskih množic v letih osvobodilnega boja je bilo oročje Partije in osvobodilnega gibanja, proti kateremu je bila vsa okupatorjeva iznajdljivost, strategija in teror brez moči. Aktivnost najširših ljudskih množic v prvih povojnih letih pri obnavljanju v vojni porušene domovine je omogočila, da smo dosegli in presegli predvojno proizvodnjo in prešli v boj za industrializacijo dežele. Neorganizirano in enotno reagiranje vsega našega ljudstva na tristransko deklaracijo v oktobru lanskega leta je preprečilo izvršitev krivičnih in za naše narode nespremenljivih sklepov. Ti in tem podobni primeri nam dokazujejo, da je mogoče vse, še tako težke in navidez neuresničljive naloge rešiti, če v boj za uresničitev istih pritegnemo in pridobimo ljudske množice.

Danes gradimo novo, družbo, v kateri ne poznamo izkoriščanja človeka po človeku — socialistično družbo. Torej družbo, v kateri bodo vse materialne in kulturne dobrine dostopne vsem delovnim ljudem. Nasprotnikov takšne družbene ureditve ne manjka; najdemo jih med pripadniki bivšega vladujočega razreda v domovini, najdemo pa jih tudi v zamejstvu. Izgradnja socialistične družbe in njena obramba je mogoče le ob popolni aktivizaciji ljudskih množic. In tu mora najti sleherni član ZB svoje mesto, zastopati napredno stališče in koristiti skupnosti, kakršno je zavzel začasa NOV.

Prenašamo tradicije NOV na doraščajoči rod!

Za razvijanje partizanskih tradicij je zelo pomemben osebni zgled bivših borcev in aktivistov. Član ZB, predvsem partizan in aktivist, se mora izkazati v delu z mladino. Izlete, taborjenja pa tudi učne ure v šolah je treba izkoristiti, da bo mladina zvedela ne samo za pomembne zgodovinske dogodke iz NOV, temveč spoznala tudi partizanom lastne moralne kvalitete tovarišstva, junaštva, ljubezni do domovine itd. Ob vzpostavljanju stikov s šolami naj organizacije ZB pregledajo tisti del šolskih kronik, v katerih je pisana zgodovina NOV v šolskem okolju. To delo niso povsod dobro opravili. Ugotovljeno so bile razne pomanjkljivosti, pomote, napačne razlage in podobno.

Heroizem, patriotizem in iznajdljivost osvobodilnega nibanja ne smejo iti v pozabo

Zbiranje zgodovinskega materiala je ena izmed pomembnih nalog organizacij ZB. Pod to okoliščino razumemo pisanje običnih in vaških kronik, zbiranje zgodovinskega materiala, pisanje življenjepisov padlih borcev, postavljanje spomenikov, urejanje partizanskih grobišč in odkrivanje spomniških plošč.

Življenjepisov padlih borcev je napisano v okrajnem merilu okrog 50%. Še slabše pa je z pisanjem običnih kronik, od katerih ni še nobene končana. Pisanja teh kronik so se lotile nekatere organizacije brez pravega čuta odgovornosti. V glavnem se zadovoljujejo kar s šolskimi kronikami, ki pa ne zajemajo bistva naše revolucije. Z večjo agiliteto in ljubeznijo bi mogli zbrati popolnejšo dokumentacijo, ki bi dokazala, kolikšna je bila udeležba revirjev v NOV. Že zbrano gradivo moramo obogatiti z zapiski in knjižgami ter dokumenti, ki ležijo pozabljeni v zasebni posesti. Mar kaj bodo morali še napisati bivši borci.

Ali smemo dovoliti, da bi se naš doraščajoča generacija in bodoča pokolenja ne zvedela za

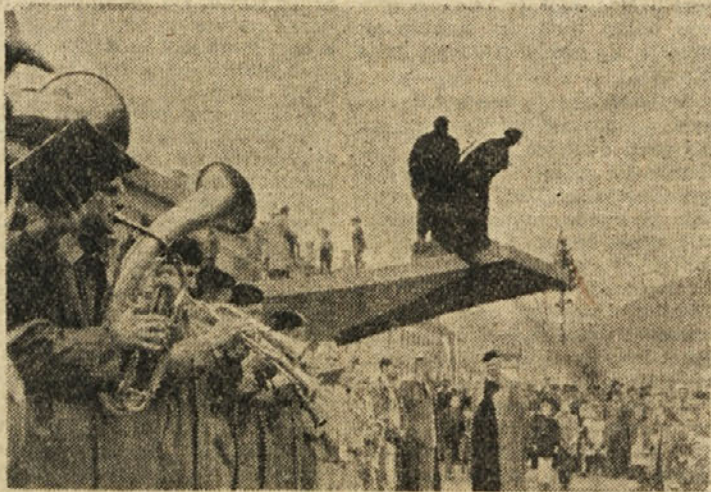
heroizem, patriotizem in partizansko iznajdljivost naših ljudi v borbi za nacionalno in socialno osvoboditev slovenskega ljudstva v težkih, toda slavnih letih 1941—1945?

Otroci padlih borcev in žrtev fašističnega nasilja — skrb vse družbe

Organizacija ZB ima še neko veliko nalogo oziroma obveznost, namreč skrb za družine padlih borcev, za invalide, onemogle stare borce, zlasti pa še skrb za otroke padlih borcev in žrtev fašističnega nasilja. Takih otrok je v našem okraju 838. Za štipendije in pomoč jih pride v poštev

življenje starši teh varovancev.

Okrajni ZB vodi pregled nad zdravstvenim stanjem in tudi učnimi uspehi teh otrok v šoli. Organizacija ZB upravičeno pričakuje od prosvetnih delavcev, da bodo ti posvetili tem otrokom kar največjo pazljivost. Ne gre za to, da bi morali biti partizanski otroci morda privilegirani, upoštevati pa moramo pogoje, v katerih živijo in v katerih so živeli med okupacijo. Prizadevati si moramo, da bodo prišli vsi partizanski otroci, ki imajo potrebne kvalifikacije, v naše najvišje šole. To smo dolžni staršem, ki so darovali svoje življenje za svetlejšo prihodnost naš vseh.

428. Od teh je 6 na učiteljsko in na univerzi, 40 v višji gimnaziji, 228 v nižji gimnaziji, 70 v šoli učencev v gospodarstvu in 84 v osnovni šoli.

V letu 1953 je Okrajni odbor ZB skupno s Svetom za socialno politiko in ljudsko zdravstvo ter Svetom za prosveto in kulturo poslal na brezplačno letovanje 211 partizanskih otrok, 17 dijakom pa je zagotovil redno štipendijo. Ta se giblje od 1.500 do 4.000 din. Nadalje je Okrajni odbor ZB poskrbel, da se je vključilo v razne oblike 24 otrok padlih borcev ter poskrbel zaposlitev 15 partizanskih otrokom. Večje število partizanskih otrok je bilo obdarovano ob Novoletni jelki.

V zgoraj navedene namene so tudi letos zagotovljena znanja materialna sredstva. Okrajni ljudski odbor je odobril iz svojega proračuna 17.000.000 dinarjev. Ta sklep OLO nam dokazuje globoko razumevanje predstavnih organov in skrb ljudske oblasti za reševanje tega družbenega vprašanja. Organizacije ZB so med sodelujočimi društvenimi organizacijami moralno najodgovornejše za pravilno razdelitev tega denarja.

Posebno skrb morajo krajevne organizacije posvetiti skrbniški, pri katerih žive partizanski otroci. Obiski in razna posvetovanja z njimi so nam pokazala, da imamo nekaj vzornih skrbnikov, ki opravljajo svojo dolžnost s čutom odgovornosti in pravo roditeljsko ljubeznijo. Otroci teh so dobro hranjeni in oblečeni, napredujejo v šoli in jih tudi vzgajajo v naprednem duhu. Zalostno pa je, da je najti tudi skrbnike, ki vzgajajo svoje varovance v tako imenovanem »strahu božjem« in jih še naprej zadržujejo v mrščastu in temni svetlo idejo, ki so zanjo da-

Krepimo obrambno sposobnost naše domovine

Predvojaška in izvenarmadna vzgoja mladine in ostalega prebivalstva sta področji dela, ki jima morajo organizacije ZB nuditi vso pomoč. Kolikor znamajemo zadovoljive uspehe sodelovanja med ZB in predvo-

jaškimi centri, moramo ugotoviti, da te povezave in sodelovanja z društvi ni. Zlasti moramo ustvariti trdno vez s TVD »Partizan«, klub Ljudske tehnike, strelskimi dručinami ter planinskimi društvi in taborniški organizacijami. Sodobna armada potrebuje telesno krepke in tehnično izobražene ljudi.

Posebno pazljivost moramo posvetiti razpisom naših vojaških šol in usmerjanju mladine v nje. Ostre obsebe je vredno mišljenje, naj gre v vojaške šole le tisti, ki se ne more uveljaviti na katerem koli drugem področju družbene dejavnosti. Nasprotno — v vojaške šole morajo naši najboljši kadri!

S tekmovalnim pričakujemo praznik „ŠTAJERSKA V BORBI“

Zbora partizanskih brigad in odredov, vseh političnih delavcev in aktivistov, dne 5. septembra t. l. na Ostrožnem pri Celju, se bo udeležilo okrog 16.000 prebivalcev našega okraja. V pripravah za ta praznik poživimo delo v naših vrstah. Urejanje partizanskih grobišč, spomniških plošč in spomenikov, pritegnitev bivših udeležencev osvobodilnega gibanja, ki še niso vključeni v organizacije ZB, odprave organizacijskih in drugih pomanjkljivosti, so vprašanja, ki naj jih krajevne zveze uredijo do praznika na Ostrožnem, ki bo po številčnosti in veličastnosti preselila proslavi v Dolenjskih Toplicah in na Okroglic.

Po razpravi, v kateri so diskutirali obširne prikazali posamezne probleme, ki jih je predsednik nakazal v svojem poročilu, so delegati sprejeli vrsto ustreznih sklepov ter izvolili novo vodstvo okrajne organizacije ZB. Sk.

Razpis štipendij ZB NOV za okraj Trbovlje

Pri Okrajnem odboru ZB NOV Trbovlje je osnovan fond za šolanje otrok padlih borcev NOV in žrtev fašističnega nasilja. Zato se razpisuje konkurz za dodelitev štipendij za šolsko leto 1953/54, in sicer:

1. Za učence osnovnih šol,
 2. za učence srednjih in strokovnih šol (učence v gospodarstvu),
 3. za študente na univerzah, visokih šolah in akademijah.
- Po tem razpisu se lahko prijavijo otroci padlih borcev NOV in otroci žrtev fašističnega nasilja, ki so brez staršev ali pa imajo samo enega roditelja, nimajo pa sredstev za vzdrževanje ali pa jim ta ne zadostuje za kritje stroškov šolanja.

Višina štipendij se bo določila z ozirom na vrsto šole, v kateri se otrok šola, in to:

1. Za učence osnovnih šol 2000 din mesečno;
2. za učence srednjih in strokovnih šol 3000 dinarjev mesečno;
3. za študente na univerzah, visokih šolah in akademijah 4000 dinarjev mesečno

Padli so streli...

Iz devetnajst pušk je siknil plamen, devetnajst zrn svinec je stilo devetnajst mladih življenj.

Se ni bilo dovolji! Se je pristopil velik švabski oficir in že ležečim žrtvam pridal še milostni strel. Z revolverjskim hitci je vsakemu prebil glavo.

Onemelo je devetnajst mladih življenj, ki so pomenili devetnajst dobrih, zvestih in neustrašnih partizanskih borcev.

Takole se je zgodilo: V ranem jutru, 7. maja 1944. leta, se je vila dolga koiona nemških specialnih policistov, med njimi devetnajst partizanov. Zavili so ob cesti proti nogometnemu igrišču in obstali na zahodnem delu bližnje hiše.

Postavili so jih v vrsto in jih brez vseh priprav na kratko ustrelili...

To se je zgodilo 7. maja 1944 — pred desetimi leti v Zagorju. Ustrelili so devetnajst partizanov, med njimi: tudi mladega Svetozarja — Špika, borca XIV. divizije in daleč naokrog poznane kulturalne skladateljice in zborovodje brigadnih zborov, Prestaženi domačini niso smeli pokazati strahu srca. Še več: morali so si ogledati padle žrtve.

Z dvignjeno glavo so hite mimo žene, njih pogledi pa so uhajali proti bližnjim gozdom om kjer se je boril partizan, kjer se je boril borec za svobodo slovenskega ljudstva.

Pred dnevi mi je pripovedovala ženica, da je videla tiste ga usodnega dne, kako je neka deklica, stopajoč poleg svoje matere, spustila k nogam padlega partizana drobno vijolico. Potem pa je rekla:

»Mamica, dala sem mu vijolico!«

Danes počivajo te žrtve v skupnem grobu na zagorskem pokopališču. Skrbna roka ga neguje in ga vedno znova odeva v cvetje.

V naših srcih žive naprej, žive v naših stvaritvah, žive v našem delu.

M.

„Štajerska v borbi“

5. septembra letos bo na Ostrožnem pri Celju veličastno partizansko zborovanje »Štajerska v borbi«. To zborovanje bo zbor vseh borcev enot NOV in POS, ki so se borili na področju IV. operativne cone, političnih delavcev s terena, vseh borcev iz Štajerske, ki so se borili v NOV in POS na ostalih področjih naše republike ter v enotah NOV in POS bratskih republik. Nadalje bo to zbor vseh izseljencev in internirancev, ki jih je okupator izselil ali interniral s področja IV. operativne cone.

Priljubljeni odbor za proslavo »Štajerska v borbi« poaiva vse borce partizanskih enot iz Štajerskega, Koroškega in Prekmurja (XIV. divizije, brigad — Slandrove in Zidanškove, odredov — Kamniško zasavskega, Lackovega, Kozjanskega, Vzhodno- in Zahodno-koroškega, Kokoškega, Pohorskega, enot VDV, borcev kurirskih relednih stanic, partizanskih bolnišnic, tiskarn, delavnic itd.), nadalje vse politične aktiviste, internirance in izseljence, naj se te svečane proslave udeležijo.

V ta namen naj vsi tovariši, bivajoči na Štajerskem, Koroškem in v Prekmurju, na katere se nanaša gornji poziv, pošljejo na sedeže Zveze borcev svojih okrajev naslednje podatke:

1. Ime in priimek ter partizansko ime.
 2. Kdaj je vstopil v NOV oziroma postal politični aktivist na terenu, bil izseljen ali interniran ter do kdaj.
 3. Katerim zgoraj navedenim enotam oziroma organizacijam je pripadal (brigadi, odredu itd.). Če je bil aktivist, kje je bilo njegovo delovno področje.
 4. Kakšen položaj, funkcijo ali čin je imel.
 5. Katera odlikovanja ima.
 6. Točen naslov sedanega bivališča.
- Na osnovi navedenih podatkov se bodo bivši borci in aktivisti porazdelili v tiste enote, v katerih so se nahajali ob vstopu v NOV in POS na področju Štajerske in Koroške. Bivši borci, ki niso vstopili v NOV in POS na področju Štajerske in Koroške, pa so se borili na tem področju, se bodo razporedili v enote, ki so se nahajale na tem področju.

Iz bivših borcev ter političnih aktivistov Štajercev Korošcev in Prekmurcev, ki so se borili v NOV in POS v ostalih krajih LRS in FLRJ, se bo za zbor formirala posebna enota.

Ker je mnogo tovarišev iz zgoraj navedenih enot v ostalih okrajih Ljudske republike Slovenije, v ostalih republikah ter enotah JLA, naj omenjene podatke pošljejo na naslov: Glavni odbor Zveze borcev LRS, pripravljalni odbor »Štajerska v borbi«.

Ti podatki naj se pošljejo najkasneje do 15. junija 1954.

Ljubljana, 11. maja 1954.

Glavni odbor Zveze borcev Slovenije

Pripravljalni odbor

France Filipič:

Heroiski bataljon

(Nadaljevanje in konec)

Sedaj pa nekoliko zasledujmo bataljonovo življenje od njegove ustanovitve pa do tragičnega konca 8. januarja 1943: juliju in avgustu dvainštirideskega leta.

II. grupa odredov, ki se je v setega leta pomikala preko Gorenjske na Štajersko, je imela v svojem sestavu že skupino, ki je postala kasneje jedro Pohorskega bataljona. Ta skupina se loči od II. grupe odredov, krene proti Koroški in se približa preko Črne, Koprivne in

Podpece Štajerski. Stab II. grupe odredov se nahaja takrat že na Dobroviljah, kjer je izvršena reorganizacija. Razen skupine z Grogom in Rajkom, Saleške čete in Ruske čete, se zbere blizu Dobrovelj vsi štajerski partizani, okrog 200 po številu. Zgornji Savinjski; četi bivšega I. Štajerskega bataljona je dan ukaz, da se pridruži Pohorskem bataljonu. Sklenjeno je, da se bataljonu pridruži tudi Saleška četa in Ruska četa, ki doslej zelo samostojno operirata na pohorskem terenu, čeprav pripadata tudi Štajerskemu bataljonu. Veliki zbor partizanov na Dobroviljah se vrši prve dni septembra. V naslednjih štirinajstih dneh se Savinjska četa s komandirjem Janezom in Saleška četa s komandirjem Zalaznikom res združita z jedrom bataljona, ki takoj začne podzemati akcije. Med prve njegove akcije spada požig pohorskih koč. 8. oktobra ponoči je ena skupina zažgala Senjorjev dom, druga, ki jo je vodil komisar Rajko, je zažgala Hutterjevo vilo, tretja, z Leonom, Trpinom in Zmijo na čelu pa je najprej zanetila ogenj v koči na Pesku, nato pa je v isti noči še požgala Vitanjske koče.

Dva dni kasneje, 10. oktobra, so partizan: podvzeli akcijo v Zreče, kjer so hoteli likvidirati nemškega komisarja Gruntnerja. Ta je sicer pobegnul, zato pa so partizani s konji odpehali mnogo hrane. Na povratku so postavili Nemcem zasedo pod Roglo in tam so odbili vermanski napad.

23. oktobra se je vršil napad na Oplotnico pri Konjicah. Uničeno je bilo občinsko poslovanje z dokumenti in propagandnim materialom, zažgan avto, rekvirirana ena trgovina, zaplenjena množina dinamita (250 kg s priborom in strojem za elektriniranje). Ubit 1 gestapovec in trije vermani. Takoj nato so bile minirane zgradbe v kamnolomu. Uničena je bila elektrifirana centrala, pisarna v kamnolomu in razbiti drobilci.

Vse do 3. novembra so se vršile manjše akcije. Takrat se je pridružil bataljonu tudi Ruska četa s komandirjem Knificem. Bataljon je štel preko 80 borcev. V bataljon je prišel takrat na obisk komandant II. grupe odredov Stane Rozman. In še isti večer, 3. novembra, je odšel bataljon na veliko akcijo v Mišinjško dolino. Tam se je nahajal v Pergerjevi tovarni lepene obratovodja Ložnjak, ki je bil strupen nacist in priganjač slovenskih ljudi. Likvidirali so njega in njegovo ženo, obrat pa zažgali.

Naslednji dan so jih na povratku na sedlu pod Planinko napadli Nemci. V borbi, ki se je vnela in jo je vodil Stane Rozman, so doživeli Nemci velik poraz, partizani pa so takrat izgubili prvega borca, odkar je bil bataljon združen. Dva dni kasneje so Nemci bataljon v bližini močvirja pod Planinko znovni napadli. Po dvehpolurni borbi je bil odbit napad na taborišče, pobitih je bilo 24 policistov in vermanov, med njimi 2 Sturmführerja. Ujeta pa sta bila dva vermana.

Ves mesec, vse do 4. decembra, se je moral bataljon izogibati velikim hajkam na Pohorju. Kljub temu pa je vršil pridno akcije manjšega obsega. Tako je bila demoliрана šola v Tinjah, tako so bile zaplenjene vermanske puške v Podgorju. Vršla se je večja borba pod Črnim vrhom.

V začetku decembra je prišel v bataljon na obisk komisar II. grupe odredov Dušan Kveder in pod njegovim vodstvom je bataljon v noč 4. decembra izvršil napad na gestapovsko postojanko v Josipdolu. Trije gestapovci so bili likvidirani, poslopje zažgano. Kveder pa je bil pri tem napadu ranjen v nogo.

Nemci so na ta napad izredno naglo reagirali, naslednji dan se je pod Planinko razvila velika borba, v kateri so padli partizani Tine, Gobjok, in Bosanac. Borba je bila zelo huda, toda partizanom se je kljub temu posrečilo ranjenega Kveder spraviti na varno.

Po tej borbi se ves december zopet vršijo manjše akcije, večinoma prehrabenege značaja. Bataljon si urejuje taborišče blizu Treh žebeljev, tam dočaka Novo leto in v poslednji borbi, 8. januarja, tudi pade.

Ta poslednja borba, ki je trajala nekoliko dve uri, je bila zelo srdita. Kljub temu, da so Nemci taborišče obkolili z velikansko premočjo in pozivali partizane k predaji, se ti niso hoteli udati, temveč so sprejeli borbo. Na bojišču je ostalo 65 partizanskih in 17 nemških trupel, en partizan pa je bil ujet. Tega so Nemci pozneje na zaslisanju v Mariboru ubili.

Eno skupino partizanov, ki se je takrat nahajala izven nemškega obročja, so Nemci obkolili 17. januarja v St. Vidu nad Valdekom, kjer je ledela v slednjo župnika Nedelneka. Zopet so razen enega tam vsi partizani deloma padli v borbi. deloma pa zgoreli v slednjo.

Pohorski bataljon je bil uničen, njegov spomin pa je ostal velik, čist in svetel.

Ocenjevalna vožnja avtomobilistov in motociklistov

V počastitev rojstnega dne maršala Tita je AMD »Zdravko Vrhunc« iz Ljubljane-Siška priredilo ocenjevalno vožnjo za avtomobile in motocikle. Proga je merila 102 km. Poleg številnih vozačev od drugod so se te vožnje udeležili tudi najboljši dirkači ADM »Trbovlje«. Najboljši čas dneva in največ točk (100) so dosegli med drugim tudi dirkači iz Trbovelj, in sicer Srečko Forte na DKW 350 cm, Mirko Bivic na Zündapp 350 cm ter Franc Lesičar na »Viktoriji« 200 cm. Zmagovalci so dobili pokale in diplome.

Hrastnik

v borbi proti izkorišče-
valcem in okupatorju

77 LET TRBOVELJSKEGA
CEMENTA

Zaostreni nemški teror v jese-
ni 1941 je pospešil med zavredni-
mi Hrastničani misel na odhod v
partizane. Za odhod se je odloči-
lo 16 mož: oče Mitnjak in njegov
16-letni sin, Franc Tršek in Stan-
ko, Franc in Slavko Bajda, Frido
Cepeljin, Ernest Bizjak, Oto
Medved, Slavko Bartolo, Adam
Dušak, Slavko Igrličnik, Stane
Škrilin, Franc Višnar, Alojz Kirn
in Žužman. Odšli so v noči med
25. in 26. decembrom 1941. Na
Starem Hrastniku so se sešli s
partizani iz Trbovelj in skupno
napadli bunker »Werkschutz«,
vdrli v skladišče smodnika in
pretrgali dvigalno vrvo. Pri spo-
padu sta padla dva nočna čuvaja
in »Werkschutzmann«. Hrastni-
čan Karel Tušek. — To je bila
druga akcija upornih Hrastniča-
nov proti okupatorju. Prvi dan
po tem napadu so Nemci aretirali
več oseb, med njimi tudi Julijano
Jenko, Metoda Jenka in Mileno
Babič s Pleskega. Čeprav so
Nemci ob tej priliki aretirali lju-
di, ki so se sodelovali z nara-
dnosvobodilnim gibanjem, jim
ni uspelo od njih zvedeti resnice.
— Napad na Starem Hrastniku
je dobro preplasil Nemce in nji-
hove prilivence, ki so jim po-
magali čuvati Hrastnik na vseh
koncih in krajih.

Možje, ki so odšli v partizane,
so bili prežeti z duhom narodne
zavednosti in popolnoma predani
ideji proletariata. Vendar je bila
njihova pot prekratka, da bi

mogli z dejanji pokazati svojo
hrabrost.

Dne 6. januarja 1942 se je 9
partizanov oglasilo pri kmetu
Vrhurju v Čeah. Med partizani
je bilo 5 Hrastničanov: Fridi Ce-
perlin, Ivan Mitnjak - oče, Oto
Medved, Franc Bajda in Franc
Tršek. V upanju, da jim bo pre-
možni kmet nudil zavetje, so tri-
je ostali v hiši, ostali pa odšli v
hlev. Gospodinja pa se je izmu-
znila iz hiše in odšla k sosedu
Frajletu, mu povedala, kdo se
nahaja v njeni hiši. Frajle je
to sporočil gostilničarju pri Sv.
Katarini. Pavlu Bauerheimu.
Bauerheim se je takoj na motor-
ju odpeljal v Trbovlje, da sporo-
či to nemški oblasti. Nemci:
gestapo in vojaštvo so se takoj

močno oboroženi odpeljali v

Čeah. Partizani v hiši so še pravo-
časno zbežali in na begu proti
Mrzlici ubili dva Nemca. Parti-
zani na skednju pa so bili takoj
obkoljeni. Nemci so spustili
umetno meglo in z žarečimi kro-
glami zažgali hlev. Rešitve za
partizane ni bilo. — Hlev je go-
rell. Strelji iz gorečega hleva so
naznanjali, da so se rajši sami
postrelili, kot da bi se predali
morilecem. Le eden od njih je
skočil iz gorečega hleva, toda bil
je takoj zadet od sovražnikovih
krogel. Umrl je šele v trbovelj-
ski mrtvašnici, kamor so ga pre-
nesli kot ranjeno žival; zvezali
so mu roke in noge, ga natakli
na kol in tako sta ga dva Nem-

ca odnesla v dolino. Ostala zogle-
nela trupla so našli na pogorišču
ob živalih, ki so morala tudi po-
giniti v hlevu.

Trupla partizanov in živali je
moral pokopati konjač na nji-
vo pod hlevom. Po osvoboditvi,
dne, 10. maja 1946, pa so zemelj-
ske ostanke teh partizanov Hra-
stničanov prekopali, položili na
mrtvaški oder pri Delavskem
domu ter jih pokopali dne 12.
maja 1964 ob veliki udeležbi na
Dolu pri Hrastniku. Slava jim!

Spominska plošča na njivi pri
Vrhurju naj priča poznejšim ro-
dom, kjer so umrli prvi hrast-
niški partizani — tistim, ki so
krivi njihove smrti, pa v sramot-
ni opomin!

P. Z.

Trboveljska mladinska godba je obiskala maršala Tita

„Vedno vas bom z veseljem sprejel,“ —
je dejal tovariš Tito mladim gostom iz Trbovelj

Veliko in častno priznanje je
dobila trboveljska Mladinska
godba na pihala s tem, da je
prejšnji teden maršal Tito spre-
jel mlade trboveljske goste.

Mnogo je bilo v Trbovljah
priprav na ta sprejem. Vsi mla-
dinci so pridno hodili k vajam.
Ko so okrog 15. maja zvedeli, da

bodo šli v Beograd, kjer bodo
gostje gojencev Višje partijske
šole, in da bodo sprejeti tudi pri
tovarišu Titu, je zavladalo med
mladimi godbeniki nepopisno
navdušenje in ponos.

V torek, 18. maja zvečer, se
je odpelovalo z brzovlakom v Be-
ograd 33 godbenikov Mladinske
godbe iz Trbovelj pod vodstvom
kapelnika Toneta Hudarina, za-
stopnika LP okraja Trbovlje tov.
Ladota Levca in poslanca Zve-
znega zbora proizvajalcev tov.
Vilija Skrinjarja. Ze na vlaku
so mladi godbeniki marsikatero
zaigrali, presenetili pa so Beo-
grajane, ko so na postaji v
Beogradu urezali nekaj koračnic.
V Beogradu so jih že čakali
zastopniki gojencev Višje partijs-
ke šole ter domačin Minče
Kuznik, ki je na študiju v tej
šoli.

Seveda je bilo zanimivo gledati
mlade godbenike iz Trbo-
velj, saj bi bili skoraj instru-
menti večji kot godbeniki. Ti
mladi fantje so osvojili s svojim
izvrstnim igranjem Beograd, ko
so korakali preko Terazij in

igrali. Naenkrat je bilo pri njih
vse polno ljudi, ki niso mogli
verjeti, da znajo ti fantje tako
igrati.

V Beogradu je imela Mladin-
ska godba na pihala koncert.
Največji dogodek za mlade god-
benike pa je bil seveda sprejem
pri maršalu Titu. Predsednik
Tito je mlade godbenike sprejel
v četrtek, 20. maja. Ko so prišli
k Titu, so najprej zaigrali parti-
zansko koračnico, nato pa je
15-letni Marijan Korošec v
imenu trboveljske mladine če-
stital maršalu Titu k 62. rojstni-
mu dnevu.

Maršal Tito se je z zaniman-
jem zahvalil za čestitke ter jih
nato povabil v Belem dvoru na za-
kusk. Tamkaj so imeli nato
tudi koncert. Mladi godbeniki
so se z maršalom Titom tudi
fotografirali (sliko bomo objavili
v prihodnji številki). Mnogi so
hoteli imeti tudi podpis Maršala.
Ni ga odklonil nobenemu.

Pri Titu so ostali mladi god-
beniki iz Trbovelj eno uro in
pol. Ko so odhajali, se je maršal
Tito zahvalil za obisk in izrekel
željo, naj sporočijo njegove
pozdrave vsej trboveljski ru-
darski mladini.

Mladinska godba iz Trbovelj, slikana pred odhodom v Beograd

Milan Kožuh, Trbovlje:

Ob letu dni gradnje Delavskega doma v Trbovljah

V naših po vojni prerojenih
Trbovljah je delavski razred po
prevzemu oblasti s svojimi na-
pori že bistveno spremenil lice
predvojnih Trbovelj. Menjala
se ni le miselnost ljudi, marveč
tudi zunanji izgled samega kra-
ja, ki nenehno pridobiva na
urejenosti, se spreminja in do-
polnjuje z novimi gradnjami,
ki obetajo — če bo zagotov-
ljena njih kontinuiteta — počasi
docela likvidirati vse sledove
neurejenosti in pomanjkljivosti.

Vzporedno, ko gradimo naj-
različnejše objekte, tovarne,
stanovanja, ceste in podobno,
nismo pozabili na osnovno in
bistveno, kar nam služi pri utre-
jevanju in dopolnjevanju neka-
terih važnih revolucionarnih pri-
dobitev — na prostore za kul-
turno vzgojo naših delovnih
ljudi.

Vsa leta od osvoboditve dalje
je bila želja in sen vseh na-
prednih Trboveljčanov, da za-
gotovimo našim kulturnim usta-
novam in društvom, kot sestav-
nim delom ustvarjalnosti v
naši družbi, prostore, ki bodo
dostojna učilnica prebivalstva v
nadaljnji socialistični preobraz-
bi in osvajanju kulturnih do-
brin. Začeli smo z gradnjo
novega Delavskega doma v
Trbovljah. Vsa organizacijska
in pripravljalska dela so bila
končana v lanskem marcu, tako
da je sama izgradnja doma
stekla že 20. aprila preteklega
leta. S tem je ideja izgradnje
novega Delavskega doma po-
stala stvarnost in hkrati velika
moralna obveznost za vse, ki so
predani namenom naše današ-
nje socialistične skupnosti. Ta
ugotovitev je pravilna zaradi
tega, ker je izgradnja Delav-
skega doma po namenu in po-
menu — kot že rečeno — rezul-
tat naše ljudske revolucije in v
njej prekaljenega delavskega
razreda, ki vé in zna ceniti nu-
jnost in potrebo vsestranskega
kulturnoprosvetnega dela, ker
mora nadomestiti in dobiti
vse tisto, kar smo doslej za-
mudili, oziroma kar je bilo pod
kapitalizmom onemogočeno.

Leta hité in minevajo, z njimi
pa pozabljamo na težave, ki jih
je imel delavski razred, ko se
je pod kapitalizmom bil za pra-
vice do kulturnega izobraževa-
nja. Rod, ki danes dorasča, teh
težav in borb ne pozna in jih
tudi težko razume. Zaradi tega
je toliko važnejše, da si osvo-

jimo bistvo pomena gradnje
Delavskega doma, čigar rast ni
rezultat kompromisov s sovra-
žni delavskega razreda, mar-
več rezultat borbe in zmage nad
razrednimi sovražniki.

Pravilno je, če danes, ko dela
na Domu načrtno napredujejo,
ugotovimo, da so upi malošte-
vilnih ostankov določenih ljudi,
ki ne žele prosvetljenosti delav-
cev, uničeni. Posamezniki, vzgo-
jeni v vatiškem mračnjstvu,
v sovražstvu do vsega napre-
dnega, so zaman širili govo-
rice, da se to delo ne bo raz-
vilo, da zgradba sploh ne bo
zgotovljena in podobno. Danes
pa vidimo vsi, da bomo to ve-
liko stavbo le skončali. V njej
se bo učila beseda, skovana v
revoluciji, služila duhu in na-
menom naše revolucije.

Delovni kolektivi uvažajo danes
v življenje eno izmed naših
največjih socialističnih pridobi-
tev — razpolaganje s presežno
vrednostjo dela. Hkrati pa vo-
dijo naši delovni ljudje tudi
ostro in splošno borbo za zbol-
jšanje življenjske ravni, ki jo
višajo predvsem z zavestnim
dvigom storilnosti dela. Tako
borba pa je učinkovita le tedaj,
če ima umski in fizični delavec
istočasno možnost in seveda tudi
individualne sposobnosti za kul-
turni dvig. Zato se morajo de-
lovne množice v celoti zavestno
osvoboditi vsakega mračnjstva,
zaostalosti, vpliva raznih religij,
da bodo lahko sproščeno brez
predsodkov sprejemale in osva-
jale kulturne dobrine, ki bodo
posredno vplivale tudi na dvig
storilnosti. Le izobražen delavec
lahko opravlja zahtevnejša dela
in dela s kompliciranimi stroji
današnje dobe. Mislimo, da na
to kolektivi ne smejo pozabiti
samo takrat, kadar stojijo pred
njimi vprašanje gradnje Delav-
skega doma, marveč tudi dru-
gih kulturnih naprav.

Globoko poznanje razmer in
možnosti v revirjih je pokazal
lansko leto v svojem govoru
predsednik tov. Miha Marinko,
ki je poudarjal nujnost gradnje
Delavskega doma. Tov. Marinko
je dejal, da ni to samo delo,
ki je vredno zasnovane revolucio-
narjev in mora biti istočasno
namen in dolžnost Trboveljčan-
ov, marveč da je to Dom, ki bo
hkrati premoščal prepreke
med starim Delavskim domom
in rudarskim domom in bo s
tem v izobraževanju delavcev
plamenica skupnosti dobila
enotno materialno osnovo, fun-
diranje v novih pogojih, dostoj-
nih današnje družbe.

Menimo, da smo ob letu dni
gradnje v celoti izpolnili pri-
čakovanja in s tem opravili
zaupanje, ki smo ga s to nalogo
prevzeli.

Vse delo organizacije, priprav,
zbiranje sredstev, skrb za ma-
terial itd. je delo Odbora za
gradnjo Delavskega doma, in to
na prostovoljni bazi. Težko bi
bilo opisati, koliko ur, sej, dni
skrbni vlagajo člani tega odbora
v svoje delo. Toda z voljo, ki jo
redko kje srečamo, se delo pod
smotnim vodstvom razvija kot
v dobro organizirani delovni
enoti — z izjemo, da je pri
delu odbora edino merilo izpol-
njevanje prostovoljnih moral-
nih obveznosti.

Ena izmed največjih težav je
bila doslej pač priprava glav-
nega načrta. Projektanti: inž.
arh. Zupančič, Gaspari, Cigon,
Likar, Plazzerianov in drugi, so
v okviru podjetja »Slovenija-
Projekt« pretekli mesec svoje
delo skončali, tako da so vsi
načrti zgotovljeni in se bo
gradnja Doma odlej lahko ne-
moteno razvijala dalje. Obseg
doslej opravljenih del na De-
lavskem domu najbolj nazorno
prikazujejo sledeči podatki:

Do sredine maja letošnjega
leta je bilo opravljeno na domu
skupno 146.500 delovnih ur, od
tega 6500 prostovoljnih. V pro-
stovoljnem delu so se zlasti iz-
kazali delavci rudniškega ka-
mnoloma, kolektiv opekarne,
nameščenci LOMO Trbovlje,
kolektiv podjetja »Mesos«, ko-
lektiv Strojne tovarne v Trbov-
ljah in še drugi.

Odkopano je bilo 5450 kub.
metrov zemlje za splaniranje
gradbenega prostora, nadalje
2168 kub. metrov zemlje za fun-
damente. Vsa zemlja je bila
odvožena s kamioni okrog dva
kilometra daleč. Hkrati smo pri
teh delih preložili potok Trbo-
veljščico v dolžini okrog 90 m.
Vzdali smo 4203 kub. metre
peska in gramoza ter ustrezne
količine drugega materiala. Pre-
težni del materiala, zlasti lesa,
opeke, železa in žebeljev so da-
rovali kolektivi že leta 1952 kot
osnovo za izgradnjo doma. Za-
nimivo je, da je gradbeni od-
bor s široko zasnovano akcijo
za gradnjo doma že takrat do-
segel uspehe predvsem pri pod-
jetjih izven okraja. Lansko leto
so pa domači kolektivi znatno
podprli delo, tako da teče brez
motenj dalje.

Gradbena dela vodijo domači
strokovnjaki. V letu 1953 pod
vodstvom tov. Antona Božiča,
letos pa pod vodstvom tov. Mir-

ka Rancingerja. V celotnem ob-
dobju pa vodi vsa betonska
dela na stavbi tov. Silvo Rejc.
Stavbni delavci so povečini iz
Prekmurja, delno pa tudi iz
Trbovelj.

Sedaj, ko že tečejo prvi dnevi
drugega leta gradnje in tretjega
leta od začetka priprav, meni-
mo, da ni nobenih zaprek več,
ki bi lahko to delo zavrle. Mi-
sel po potrebi čimprejše do-
graditve doma se je že globlje
zasidrala v Trbovljah. Naša
ljudska oblast, organizacije, de-
lovni kolektivi, vsak posamez-
nik — vsi bomo gotovo tudi v
bodoče dali vse iz sebe za do-
sego zastavljenega namena.

Letošnja spominska slovesnost
30. obletnice zlomga Orjuna, sto-
letnice trboveljske občine in
150-letnice obstoja rudnika pa
naj služi še posebej mobilizaciji
kulturnih delavcev, da bo v no-
vem Delavskem domu že s
prvim dnem zakipelo v polnem
obsegu pričakovano kulturno
življenje delovnih ljudi velike
revirske doline.

IZ TRBOVELJ

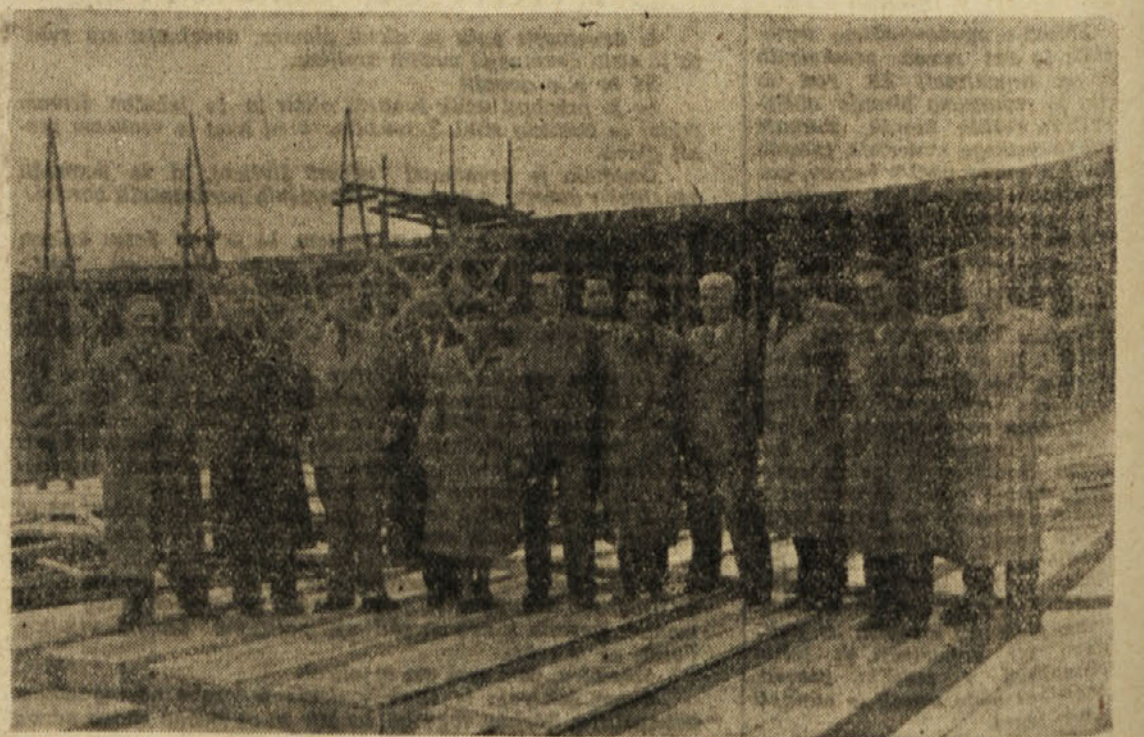
Preprečenje plazov. Da se
prepreči na nasipih rudnika
Trbovlje nevarni plazovi, ki
ogrožajo razne stanovanjske ko-
lonije, je rudniška uprava dala
nasaditi letošnjo spomlad na
Dobrni, Gvidi in Tereziji nekaj
sto tisoč sadik akacij. Na rud-
niku je že več takih nasadov;
posebej lep je akacijski gozd
na Limberku.

Mladinska godba. Prejšnji pe-
tek dopoldne se je vrnila domov
Mladinska godba na pihala
»Svobode - Center« iz Trbovelj,
kif je koncertirala v Beogradu
ter bila tudi gost maršala Tita.
— Podrobno o tem gostovanju
poročamo na drugem mestu.

Veseli večer v Trbovljah. —
Prejšnjo soboto in nedeljo zve-
čer so priredili člani Veselega

teatra gledališča »Svobode-
Center« v Delavskem domu v
Trbovljah veseli večer. Program
je bil bogat in zabaven ter so
gledalci, ki so obakrat napolnili
dvorano, prišli na svoj račun,
prav tako vsi tisti, ki so bili ob
koncu predstave izžrebani, kjer
so srečniki dobili lepa darila,
ki so jih dala na razpolago
trgovska podjetja v Trbovljah.

Seja OLO Trbovlje. — Pre-
tekli četrtek dopoldne sta imela
okrajni zbor in zbor proizvajal-
cev okraja Trbovlje IV. skupno
sejo, na kateri sta sklepala o
predlogu odloka o upravljanju
stanovanjskih hiš, predlogu
odloka o stanovanjskih tarifah.
Izvolitvi novega predsednika
Okrajnega sodišča v Trbovljah
itd. — O seji bomo še poročali.

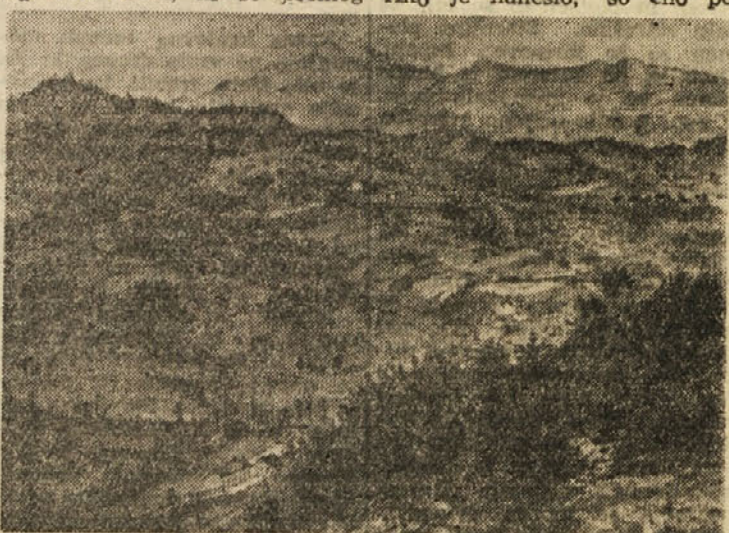

Odbor za gradnjo Delavskega doma (na sliki manjkajo tov. Vencelj Miklavčič, Karel Malo-
vrh, inž. Vinko Preželj, Juro Božič in Vili Knez

Ob 100-letnici občine Trbovlje in 150-letnici trbovelskega rudnika

Črno zlato so poznali že stari Grki in Rimljani, ne vemo pa, če so ga izkoriščali. Ko so se v početku srednjega veka življenjske razmere nekoliko ustale, so ga najprej začeli kopati na Angleskem. Že pred koncem I. tisočletja. Vendar se je tudi na Angleskem premožele v XVII. stoletju v tolikšni meri uveljavil, da so ga začeli smotrneje kopati in uporabljati.

V XVII. stoletje segajo tudi počitki nemškega in avstrijskega premogništva. Na slovenskih tleh ga je poznal že Valvasor (koniec XVII. stoletja). Sredi XVIII. stoletja ga je pri Zagorju na širšem področju odkril strokovnjak, ki je bil zaposlen pri plovi na Savi. V naslednjih desetletjih so ga odkrili marsikje na bivšem Spodnjem Stajerskem. Postajali so nanj posebno pozorni, ker so za razna podjetja — steklarne, opekarne, apnenice itd. — in domačo kurjavo porabili toliko lesa, da so se začeli batiti za gozdove. Država sama je šla na roko tistim, ki so premož

Trbovlje okrog leta 1800

iskali in bili pripravljeni, da ga kopljejo. Takih ljudi pa je bilo mnogo; med njimi najdemo plemiče, ki so gospodarsko propadali, in meščane, ki so si obetali lahek dobiček poleg njih pa tudi izkušene rudarje, ki so poprej kopali železo in druge kovine.

Začetek trboveljskega rudnika

V Trbovljah so premož odkrili v početku XIX. stoletja. Po popolnoma verjetni tradiciji, ki se opira na zapiske poznega rudniškega ravnatelja Pongracja Eichelterja, sta dva potujoča rudarja, Thonhauser in Holuber, zvedela od kmetov za »črno zemljo«, si jo ogledala in ugotovila, da je to »kamenji premož«. Na svoji nadaljnji poti sta prišla v Dunajsko Novo mesto, našla v gostilni tamkajšnjega deželnega odvetnika Franca Maurerja in mu pripovedovala o svojem odkritju.

V Maurerju se je zbudila želja po proizvodnji in dobičku. Poljski si je nekaj mož, ustanovil družbo in se konec zime leta 1802 napotil v Trbovlje. Ogledal si je svet in v marcu 1802 sklenil s kmeti pogodbo, s katerimi je vzel v najem zemljišča za tako dolgo, dokler bo v kraju ali v bližini rudnik. V prepisu ohranjene pogodbe s tremi lakonskimi kmeti (Zupanom, Kurnikom in Kosmom) ter s Koritnikom (Bregarjem) na Savi. Od prvih treh je najel zemljišča, ki so bila tik nad Trboveljščico na prostoru poznega steklarne (glazute). Pogodba s Koritnikom se je našla na zemljišče ob Savi (kjer je sedaj železniška postaja), kajti Maurer je mislil, da bo premož lahko izvažal z ladjama. Brez dvoma je Maurer sklenil podobne pogodbe s kmeti na Vodah, Limbarji in Ojstrem, vendar se te pogodbe niso ohranile.

Dne 10. novembra 1804 je višji rudarski urad, ki je bil tedaj še v Vordernbergu na Zagorju, podaljšal, podelil Francu Maurerju in njegovim družabnikom 8 jarnastih mer, katerih vsaka je bila 224 sežnjev (424 m) dolga in 112 sežnjev (212 m) široka. Te jarnaste mere so bile: Franciskova in Viljemova — na lakonskem svetu (na prostoru poznega glazute in naokrog), Jožefova in Terezijina — na limbarskem svetu (pod Gujdom in na Tereziji), Nežina in Ignacijeva — v Skalovacu na ojsrškem svetu, Jurjeva in Antonova — na vodenski gmajni ob Limbarskem potoku. Vsaka mera je imela svoj rov.

Začeli so delati. Maurer sam se je za podjetje živo zanimal. Poslovodja je bil Belgijec Viljem Pirmans, ki je sam pripadal podjetniški družbi. Spočetka so premož uporabljali za žganje apna in opeke, a poskušali so ga tudi izvažati v Za-

greb. Toda prometne težkoče so bile tako velike, da niso mogli spraviti v denar ne apna ne opeke ne premoža. Družba se je razšla. Pirmans se je vrnil domov. Maurer pa ni obupal, skromni obrat je vodil dalje. Leta 1823 ga je izročil sinovoma Ignaciju Pavlu in Francu Ksaveriju. Ta dva sta na gmajni ob Trboveljščici postavila apnenice in peči za žganje tera. Končno sta pa po zgledu Zagorja in Liboj postavila steklarne (glazute). Leta 1825 je Ignacij Pavel podaril svojo polovico posesti Francu Ksaveriju, ki je s tem postal edini lastnik rudnika in glazute.

Steklarne je bila srednje velikosti. Do leta 1837 je delala z eno pečjo, poslej z dvema. Ako je naneslo, so eno peč

ugasnili, v kritičnih časih so obrat tudi ustavili. V steklarni je bilo zaposleno okrog 40—50 oseb. Izdelano blago je šlo skoraj izključno v Italijo in Levanto.

Delavci so prišli iz raznih sosednih steklarn. Ko je leta 1869 Franc Ksaver Maurer umrl, je prevzela dediščino hči-edinka Marija, poročena z dr. Oskarjem Pongratzom, tedanjim odvetnikom v Ljubljani, sinom slovenjebistriškega graščinskega oskrbnika in zelo podjetnim človekom. Pongratz je začel graditi novo steklarne, toda kmaj je začela delno obratovati, je v februarju 1873 kupila celotno Maurerjevo podjetje (steklarne in rudnik) nova Trboveljska premogokopna družba. Ta je delo v steklarni; takoj ustavila in namesto nje ustanovila cementarno, glede katere je mislila, da bi bila z rudnikom v tesnejši zvezi.

S podjetnostjo so si Maurerjevi utirali pot v svet. Zgraditev ceste preko Vrha in preko Sv. Urha je njihovo podjetje priključila na veliko državno prometno žilo Dunaj—Trst.

Maurerjev; tudi na rudnik niso pozabili. Franc Ksaverij se je že v začetku štiridesetih let začel potegovati za to, da razširi svojo jarnasto posest; računl je že na bližajočo se železnico. Toda država sama mu je prišla v napotje. Tudi sama je mislila na to, da se ustanovi rudnik v Trbovljah. To je privredlo do spora, ki se je končal šele leta 1847 s sporazumom, na podlagi katerega je Maurer prepuštil državi (erariju) v izkoriščanje področje, ki se je začelo na Vodah in se je više gori med Limbarjem in Dobrno razširilo tako, da je razdelilo Maurerjevo področje v dva dela, jugozahodni in severovzhodni. Na osnovi tega sporazuma je višji rudarski urad v Leobnu ustregel Maurerjev želji: preuredil in povečal je njegovo jarnasto posest tudi državi (montan-erariju).

Maurerju je bilo priznano 35 prostih jarnastih mer in en cersedek (svet med dvema merama, ki se popolnoma ne prilagata), združenih v 20 jarnastih polj. Ta polja so bila naslednja: dvojna Ivanova mera, dvojna Friderikova mera, dvojna Lenartova mera, dvojna Adolfova mera, dvojna Rudolfova mera, dvojna Viljemova mera, dvojna Kurnikova mera, dvojna Frančeva mera, dvojna Karlova mera, dvojna mera tovarniškega podtalnega rova, dvojna mera Frančevega podtalnega rova (ta polja so sestavljala jugozahodno skupino); prosta Teodorjeva mera, dvojna Jožefova mera, dvojna Fanina mera, dvojna Terezijina mera, prosta Marijina mera, dvojna Nežina mera, prosta mera Ignacijeva podtalnega rova, prosta Karolinina mera z osredkom (ta polja so sestavljala severovzhodno skupino), prosta Barbarina mera

Prof. Janiko Orožen, Celje:

Postanek in razvoj trboveljskega rudnika

(Odlomek iz »Kronike Trbovelj«, ki bo izšla letos v knjigi)

(to polje, ležeče na levem bregu Trboveljščice, je ozemeljsko vezalo obe skupini polj).

Državnemu (erarijnemu) rudniku je pa višji rudarski urad priznal 42 prostih jarnastih mer, združenih v 6 jarnastih polj. Ta polja so bila: Franca Karla jarnasto polje, Ferdinandov jarnasto polje, Marije Ana jarnasto polje, Stefanovo jarnasto polje, Zofijino jarnasto polje.

Vodenska premogokopna družba

Obema rudnikoma je bila v veliko korist otvoritev Južne železnice, na kateri se je začel promet leta 1849. Premog je rabila železnica sama, a po njej je odhajal tudi v svet. Oba rudnika sta nekoliko tekmovala med seboj. V splošnem je bil Maurerjev pred erarijnim. Podjetjem je bil stiskavi lastnik in spreten njegov dolgoletni upravnik Rudolf Eichelter. Erarijnemu rudniku je mnogo škodoval ogenj, ki je leta 1863 obrat skoraj ustavil. Ni mu moglo niti to, da se je leta 1862 iz Celja preselil v Trbovlje rudarski urad. Bilo je v skladu z državno gospodarsko politiko, ki je zavladala po porazu v vojni z Napoleonom III. leta 1859, da je država leta 1867 svoj trboveljski rudnik prodala na dražbi. Kupila ga je skupina ljubljancov (Krisper, Polaj, Baumgartner, Prašnikar, Pamer, bratje Kozlerji), ki so se združili v Vodenski premogokopni družbi, imenovani tako po glavnem rovu v dolinskem kotu nad Vodami.

Vodenska premogokopna družba je pogumno zastavila lopato. Da bi bil uspeh dela in prodaje večji, je predlagala Maurerjevemu vodstvu, da skupno zgradijo rudniško železnico od železniške postaje do Vod. Leta 1870 je že obratovala. Maurerjevo podjetje si je zgradilo separacijo ob Trboveljščici (pod svojim dnevnim kopom in vzhodom v sotesko). Separacija Vodenske družbe je pa bila pred vzhodom v Vodenski rov ob Limbarskem potoku.

Leta 1872 sta nakopali obe podjetji 782.675,5 metrskih stotov premoga, zaposlenih sta pa imeli 774 delavcev. Vsako podjetje je imelo svojo Bratovsko skladišnico in bolnišnico, a zdravnik jima je bil skupen. Delavci so stanovali deloma na svojem in v zasebnih hišah, deloma pa v rudniških stanovanjih. Glavno Maurerjevo naselje je bilo okrog glazute, Vodensko pa na Vodah in na Polaju.

Ustanovitev trboveljske premogokopne družbe

Leta 1873 sta pa oba rudnika združila svojo pot. Na Dunaju so 30. decembra 1872 ustanovili Trboveljsko premogokopno družbo. Ta je 3. jan. 1873 kupila rudnik Vodenske premogokopne družbe. Dala je zanj 1.250.000 goldinarjev. Nato je

Prvi voziček iz Savskega rova leta 1910

prišel na vrsto Maurerjev rudnik. Kot kupec ni nastopala Trboveljska premogokopna družba, ampak Dunajsko bančno društvo. To ga je kupilo za 2 milijona goldinarjev, a družba ga je od njega prevzela za 2 in pol milijona goldinarjev.

Sedež družbe je bil na Dunaju. Njen predsednik je bil prvih deset let baron Franc Hopfen, nato pa okrog 25 let dr. Edmund pl. Mojsisovics, učena glava, podpredsednik Državnega geološkega zavoda in član mnogih učenih družb.

V Trbovljah je prevzel ravnateljstvo rudnika Pongrac Eichelter, bivši upravnik Vodenske družbe, in je z upravo ostal v »graščini«, ki jo je zgradil že montan-erar, medtem ko je njegov brat Rudolf, bivši upravnik Maurerjevega rudnika, postal inšpektor, je pa kmalu umrl.

Prva leta je šlo sijajno. Leta 1876 so že nakopali 2.838.120 metrskih stotov premoga in imeli zaposlenih 1666 delavcev. Največ premoga so dajali stitirje dnevi: kopl. Močno je prednjačil dnevni kop I, ki je bil nad Trboveljščico pod Lakonom, izčrpan je bil že dnevni kop II (sedanji Zabjek), malo je že dajal dnevni kop III (Gujdo), dnevni kop IV (Neža) pa je bil na drugem mestu.

Družba je zgradila ravnateljstvo, štiri velike delavske hiše nasproti centralni rudniški delavnici in novo bolnišnico (kjer je danes ambulanta).

Leta 1877 se je pa začela oglašati kriza, ki je trajala tri leta. Iz krize je povedel rudnik novi ravnatelj Ludovik Hertle. Težišče rudnika je bilo še vedno na dnevnem kopu I, kjer je bil premogovni sloj s premetom mestoma podvojen ali celo potrojen, da je bil debel 40 do 60 metrov. Na njem so dobivali krassen kosovec. V obilni meri so se posluževali množičnega razstreljevanja. Pod dnevnim kopom so na mestu stare zgradili novo separacijo, ki je služila za ves rudnik.

Na prosoh trboveljskega rudnika je ugodno vplivalo, da si je družba leta 1880 pridobila zagorski in hrastniški rudnik. To se je zgodilo na pobudo francoskega konzorcija, ki si je tega leta kupil veliko večino družbinih delnic, sicer so pa Francozi že leta 1875 posodili družbi prvih 6 milijonov frankov. Pogajanja z družbama, ki sta bili lastnici zagorskega in hrastniškega rudnika, je vodil bivši direktor Južne železnice Bratoux.

Terpotitzova doba

Močno se je dvignil trboveljski rudnik, ko je leta 1883 prevzel ravnateljstvo Martin Terpotitz. Bil je v vodstvu rudnika okrog 20 let, kajti tudi potem, ko sta bila krajšo dobo ravnatelja Ivan Friedl in Robert Drasch, je pripadalo Terpotitzu nadzorstvo nad rudnikom. V tem času je začel pešati tudi dnevni kop I, ki so ga leta 1892 opustili. Zato so pre-

nesli težišče na jarnasto pridobivanje premoga. Da se je ta naloga uspešno izvršila in se je pri tem proizvodnja še dvignila, je to zasluga ravnatelja Martina Terpotitza. Bil je na to tudi ponosen. Ko so leta 1895 dosegli proizvodnjo 500.000 ton, so ta uspeh proslavili v rudniški restavraciji. Rudnik je imel tedaj nad 3000 delavcev, ki seveda niso bili pri gostiji.

V Terpotitzovi dobi so zgradili najprej velike rudniške hiše na Posetju, nato Kurjo vas, Njivo in Zabjek. Tedaj so zgradili tudi strojno okoparno s krožno pečjo.

V dobi tega ravnatelja si je Trboveljska premogokop. družba pridobila še nadaljnje rudnike in s tem povečala učinkovitost podjetniškega prizadevanja. Leta 1885 je kupila dve tretjini in leta 1896 še tretjino rudnika na Ojstrem. V imenu družbe je Terpotitz leta 1885, in sicer 1. julija, prevzel celotno upravo rudnika. Leta 1890 je družba kupila rudnik Brezno-Hudo jamo. Leta 1882 je vzel v najem in leta 1884 kupila rudnik Liboje, vendar je v njem obrat kmalu docela ustavila. Leta 1881 je kupila tudi rudnik Krapanj (Labin) v Istri in leta 1885 Kočevje. Z nakupom je leta 1891 postala lastnica rudnika pri Krapini in leta 1893 rudnika pri Ostrogonu. Pridobitev rudnika v Senovem je pa sledila šele leta 1904.

Začetek modernizacije rudnika

Sredi prvega desetletja XX. stoletja se je pričela prva mehanizacija in modernizacija rudnika. V tem času sta bila ravnatelja Rajmund Tenschert in Avgust Heinrich. Vodila sta preobrazbo rudnika. Pomagala jima je vrsta inženirjev, ki so nova vprašanja razumeli, a družbe jim je dajala sredstva, da so si ogledali moderne naprave drugih velikih rudnikov. Toda početnik in pobudnik novih idej je bil vendarle francoski rudarski strokovnjak grof Reneville. Kar se je širokopotezna naprava, je bilo vse zasnovano v njegovi glavi.

Prvo veliko delo je bila rudniška elektrarna ob Trboveljščici (leta 1905). Električna sila je bila prvi pogoj za širokopotezno, mehanizacijo in modernizacijo. Drugo delo je bilo v jamah uvedba strojnega zasekovanja; te stroje so pogajali s stisnjenim zrakom, ki sta ga dajala dva kompresorja. Največja pomena je bila uvedba splavnega zasipanja odkopnih praznin v jami, ki je zahtevalo

Pota v svet: brodarjenje na Savi, ceste, železnica

(Nadaljevanje in konec)

Cest do početka XIX. stoletja v trboveljski pokrajini sploh ni bilo. Vzduž Trboveljščice je k Savi držala slaba pot. S Savinjsko dolino je bila Trboveljska kotlina sicer povezana, toda pot, ki je iz Gabskega potekala proti Knezdolu in se je šele potem obrnila proti vzhodu, da se je z Vrha spustila v Savinjsko dolino, je bila prav slaba, pripravna bolj za tvorjenje kakor za vožnjo. Šele leta 1820 so zgradili vozno cesto v Savinjsko dolino, ki so jo leta 1840—1842 pod vodstvom zaslužnega okrajnega komisarja Janeza Lichteneggerja popravili in modernizirali. V tistem času so zgradili tudi cesto preko sedla pri Sv. Urhu v Zagorje. Obojno delo je bilo že v zvezi z nastajajočim rudarjenjem.

Preko Save je v Trbovljah vožnjo oskrboval kmet Južna, ki je imel svojo domačijo tam, kjer sta zdaj separacija in elektrarna. S to vožnjo je v zvezi tragičen dogodek. Bil je 29. avgust 1744, kumljanska nedelja. Romarji, ki so se vračali s Kuma, so se vozili preko reke. Bil so dobre volje in so se gugali. Pri Južni je čoln zadel ob skalo in se prevrnil. Utonilo je 15 oseb. Pozneje so govorili, da jih je bilo 50, toda v mlinski knjigi jih je bilo zapisanih samo 15.

Most preko Save je nastal šele leta 1903. Zgradil ga je ljubljanski višji inženir Kirchschlager, čigar žena je imela na Lantovžu nad Dobovcem velike gozdove. Za uporabo mosta, ki je bil tik pod trboveljsko postajo, je bilo treba plačati mostnino.

Potrebna je bila tudi boljša zveza vzdolž kadunje. V ta namen je bila leta 1883 zgrajena cesta v Bohnovi soteski pri

izgradnjo mnogoterih naprav: sesalk za črpanje in zbiranje vode, drobilnikov za drobljenje zasipnega materiala, cevi in lijakov za spuščanje zdrobljenega zasipnega materiala v jame s pomočjo vode. Z uvedbo tega zasipanja odkopnih praznin v jami so se Trbovlje na mah uvrstile med najmoderneje rudnike. Mnogoteri strokovnjaki so prihajali, da si ogledajo rudniške zasipalne naprave. Nič manjšega pomena ni bila zgraditev Savskega rova in separacije ob Savi, ki sta pričela obratovati 8. februarja 1910. leta. V jam; so medsebojno z jaški in zveznimi programi povezali tako, da je ves rovni premož prihajal na dan v čistjenju in pranje na separaciji skozi Savski rov. K njemu so skozi nadnevni jašek III spuščali; tudi premož, ki so ga na Neži nakopali na dnevu, in skozi dobriški nadnevni jašek premož, ki so ga začeli pridobivati na novo odprtem dnevnem kopu na Dobrni. Prv nov; separaciji ob Savi so zgradili rudniški kolodvor in naprave, s katerimi so lahko polnili vagona in lokomotive na mehanični način. Zalključno delo je bila kalorična elektrarna ob Savi, ki je začela obratovati šele v drugem letu I. svetovne vojne (19. marca 1915).

Med prvo svetovno vojno je prišel trboveljski rudnik pod vojaško upravo in disciplino (122. delavska kompanija). Raznovrstni; ujetniki (največ Rusi) so prihajali, da pomnožijo število delavcev. Ko je rudniška uprava opazovala njihovo delo, je ugotavljala, da zmoroje mnogo manj od domačih delavcev, a tudi pri teh je zmogljivost padla, ker so opešali zaradi izredno slabe prehrane v prvi svetovni vojni. Vseeno pa je proizvodnja rudnika znašala letno 650.000 ton premoga.

Na tehničnih temeljih, ki jih je dobil v zadnjem desetletju pred prvo svetovno vojno, je trboveljski rudnik deloval tudi v dobi stare Jugoslavije. To in ono, so seveda morali še zboljšati, v še večji meri so izkoristili električno energijo, v bistvu se je pa izkazalo, da so nove naprave trajnane in temeljnega značaja. Vrhovno vodstvo družbe se je po nastanku Jugoslavije preselilo z Dunaja v Ljubljano, v Trbovljah so pa drug za drugim upravljal rudnik inženirji: Alojz Kolka, Juri Pauer, Franc Loskot in Vitold Biskupski.

V korist delavcem je družba po prvi svetovni vojni zgradila Pauerjevo (Suštarjevo) kolonijo, spodnje in zgornje velike hiše na Tereziji, na Posetju, na Polaju, nizke hiše (barake) na III. etaži in Tereziji in še druge. V dobi stare Jugoslavije je rudnik preživel nekoliko kriz, zaradi katerih je produkcija nekoliko padla, toda glavne žrtve je nosilo delavstvo.

Hrastniku. Ko jo je prevzel okrajni zastop, jo je s pomočjo podaljšal do Trbovelj. Ze prej je dolska občina zgradila cesto skozi Brnico do Hrastnika.

Najtrdnje je pa Trbovlje povezala s svetom Južna železnica. Imela je nalogo, da poveže Dunaj s Trstom, in so jo na severu začeli graditi že leta 1840. Do Celja so dospeli leta 1846. Dne 2. junija je v mesto slavnostno privozil prvi vlak. Do Ljubljane je bila proga skonstruirana leta 1849, prvi vlak je privozil v mesto 16. septembra 1849.

Preden so začeli graditi odsek med Celjem in Ljubljano, so mnogo razmišljali o tem, v kateri smeri naj grade železnico, ali preko Motnika ali vzdolž Savinje in Save. Odločili so se za drugo možnost, ker je bilo treba misliti tudi na zvezo proti Zagrebu.

V trboveljski, hrastniški in zagorski dolini je postalo vse živo. Prišlo je delat nad 3000 ljudi, največ je bilo Italijanov in Hrvatov, mnogo tudi Čehov in Nemcev. Na najvažnejših mestih so postavili barake za pisarje, stanovanja in kantine. Za postrežbo je bilo tudi mnogo žensk.

V pokrajino je prišlo mnogo denarja. Kmetje iz vseh bližnjih naselij so imeli mnogo voženj. Zaslužili so gostilničarji in obrtniki; so bili preobločeni z delom. Kdor ni mogel drugače, se je pa udinjal kot delavec. Na Praprotnem in Pleškem so lomili apnenec, Sibenik je žrtvoval svoje lepe hrastove gozdove, ki so pokrivali njegovo južno stran.

Toda morala in javni red sta trpela. H krstu so prinašali nezakonske otroke, katerih matere so bile često iz dežele krone sv. (Nadaljevanje na 6. strani)

Ob 100-letnici občine Trbovlje in 150-letnici trboveljskega rudnika

Prof. Janko Orožen, Celje:

Delavsko gibanje, stavke

Ze pred prihodom Trboveljske premogokopne družbe se trboveljski delavci nekoliko opazno izkazali svoje nezadovoljstvo. Do pravih stavk pa je prišlo šele pozneje, ko so delavci bolj in bolj občutili, kako s naraščajočo močjo kapitala raste njihova stiska.

Leta 1877 so se zaradi prikradjanja plače zelo vznemirili delavci podjetnika Andreja Gruntarja, ki je za družbo razkrival premož na dnevnih kopih.

Avgusta 1883 je prišlo do večje stavke na Ojstrem, ki pa tedaj še ni pripadala Trboveljski premogokopni družbi, ampak je bil še vedno lastnik Dunajčan Sarga. Okrog sto delavcev in vodjo stavke so odpustili, ščitnega mojstra Jarolimka pa zaprli. Leta 1884 je bila na Ojstrem druga, manjša stavka. Tedaj so bili zelo nemirni tudi trboveljski delavci in Terpotitz je 1885. leta dobil več grozljivih pismen.

Vendar so delavci do julija 1889 še vzdržali. Tedaj je pa iz njih z veliko silo bruhnilo. Šlo jim je v prv: vrst: za zaslužek, ki je bil bled, Stevilke, ki jih ob tej priložnosti navaja »Slovenski narod«, so točne, saj jih najdemo tudi v dodatku k pravilom Bratovske skladnice. Prejemali so na dan: kopač po 80, vozači, čistilci in dninarji po 70, ženske po 50, mladoletniki po 40 krajcarjev, predstojniki in pazniki pa po 1 goldinar. Od tega so dajali jamski delavci po deset krajcarjev za svetilno olje, 4 odst. plače je šlo v Bratovsko skladnico in ostanek v konsum za blago in živila, ki so bila čisto stara. Kazni so bile visoke, dosegale so tudi 2 goldinarja. Delavci so dajali svoje prispevke v rudniško blagajno, a podporo iz nje so dobivali samo oženjeni.

Gotovo je, da so bili naši rudarji že pred izbruhom stavke povezani: z graškim Društvom za pravno zaščito in izobrazbo delavcev, vendar stalne organizacije še niso imeli. Ustno izročilo se gotovo nanaša na ta čas, ko pravi, da so se delavci shajali v gozdu za loško cerkvijo in pri kmetih v Čeah, kjer so se dogovarjali med seboj in se posvetovali z odposlanci graškega društva.

O sami povezavi jasno govorijo dejstva, da so se rudarji: v naših revijah dvignili, brž ko so

začeli stavkat, njihovi tovariši na Zgornjem in Srednjem Stajerskem.

V Zagorju je stavka izbruhnila 22. julija 1889, v Trbovljah 23. in v Hrastniku 25. julija; Ojstrčani so tokrat ostali mirni.

Iz poročila, ki ga je dunajskemu vodstvu poslal ravnatelj Terpotitz, posnemamo, da so v Trbovljah zahtevali, naj se kopačem dvigne plača na 1,15 goldinarja, delavcem ostalih kategorij pa na sorazmerno višino. To je bila temeljna zahteva. Poleg nje so bile še druge, o katerih ravnatelj v svojem poročilu ne govori, ker jih delavci očitno niso jasno izrazili: da se jim da olje za jamske svetilke brezplačno, da ob nedeljah ne delajo, da lahko svobodno kupujejo v kateri

Mnogo jih je pa šlo h kmetom, tudi v hribe, kjer so opravljali tužna dela. Orožniki so prihajali k njim in jih pezovali, naj se vrnejo. Vendar jih delavci niso poslušali, ker jih je plačila usoda v Celje odpeljanih tovarišev.

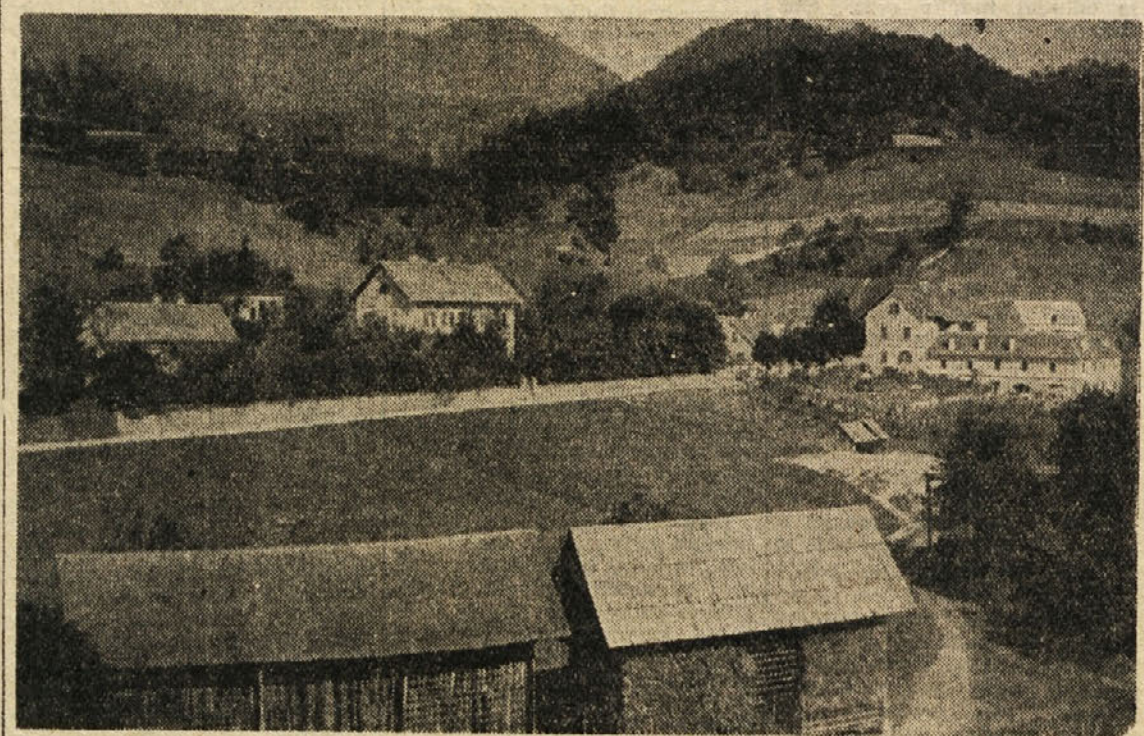
V začetku avgusta je pa začel odpor slabeti. Delavskim družinam je pošla hrana in so stradale. Nekaj delavcev je šlo na delo. Upravnemu odboru se je zdel trenutek ugoden in je razglasil: Kdor pride na delo do 3. avgusta, dobi za 8 do 10 odstotkov povišano plačo, kopač: dobe cel goldinar. Učinek ni izostal, dobra petina delavcev je šla na delo.

To je dalo družbi pogum. S pomočjo politične oblasti so začeli metati iz rudniških stanovanj delavske družine in izga-

stavko je gotovo vodil stavkovni odbor, vendar nam o njem ni nič znano. Kot agitator se je posebno izkazal Andrej Canček, ki so ga po stavki kot invalida upokojili. V Zagorju se je kot voditelj uveljavil Franc Rinaldo, a v vseh treh rudnikih je agitiral Peter Agaton.

Naslednje leto so delavci v smislu sklepa, ki so ga sprejeli na kongresu v Parizu, prvič praznovali 1. maj kot delavski praznik. Oblast in družba sta se bali za revirje, vendar ni bilo nič huduga.

Sicer so se pa delavci po svoji prvi veliki stavki začeli organizirati. V Trbovljah in ostalih revirjih so nastale podružnice Društva za pravno zaščito in izobrazbo delavcev. Svojega delovanja niso povsem skrivale. Leta 1891 so se delavci

Del Ceste 1. junija v Trbovljah leta 1895, kjer so se pred 30 leti dogodili pomembni zgodovinski dogodki

koli trgovini, da imajo tudi ne- oženjeni pravico do podpore iz rudniške blagajne.

Ravnatelj Terpotitz ni bil docela gluha za delavske zahteve. Saj navaja v svojem poročilu, da delavcev ni omehčala niti obljuba, da se jim poviša plača za 25 odst. Tako bi imeli kopači v Trbovljah 1 goldinar na dan, na Hrastniku in Ojstrem celo nekaj več. Delavci so izjavili, da ne gredo na delo, dokler se popolnoma ne ugodijo njihovi zahtevi. Okrajni glavar Wagner je bil v Trbovljah vse dni stavke. Mnogo se je mudil v Trbovljah tudi vodja revirnega rudarskega urada rudarski svetnik inž. Emanuel Riedl. Oba sta delavcem prigravljala, naj bi šli na delo. Vendar brez uspeha. Terpotitz je pa potem, ko so delavci dobili povišico za 25 odst., poostiril svoj ton; postavil se je na stališče, da so delavci s tem, da so začeli stavkati, odpovedali službeno pogodbo in izgubili pravico do štirinajst dnevnega odpovednega roka.

Trboveljski delavci so že prvi dan stavke napravili pohod z Vod proti Trbovljam. Da bi laže korakali, jim je Josip Trinkaš, ki je bil doma z Dvora pri Monokrogu in je bil prej krajšo dobo v Nemčiji, zatrobil v rog. Zato so ga imeli za kolovodjo in zaprli na orožniški staciji. Ker pa so ga rudarji hoteli osvoboditi, je bila žandarmerija vsa noč na straži. Trinkaš, pa kot nedolžnega sicer izpustili, poslali so pa v zapore celjskega okrožnega sodišča 86 rudarjev, ki so jih osumili, da so ga poskušali osvoboditi.

Vodstva rudnikov so kljub stavki hotela razpošiljati premož, kolikor ga je bilo na zalogi. Nekateri nakladalci so hoteli delati, vendar so jih stavkajoči razgnali. V noči med 24. in 25. julijem so v revirje prispele Kuhnovec, v Trbovljah se je nastanil cel bataljon. Ščitili so naprave in nakladalnice premoga. Delavcem, ki so se prej zbirali v velikih skupinah, se sprehajali in pregledovali rudniške objekte, so to zabranili. Gostilne so zaprli. Vojski so imeli, po ravnateljevem poročilu, mnogo posla s stražno službo, ravnateljstvo jim je iz svojega dajalo vino in pivo. Sicer pa delavci miru niso kalili.

Kljub vsemu temu so bila vodstva rudnikov v skrbih. Požarna straža so težko sestavljali. V Trbovljah je na Terpotitz začelo goreti.

Delavci so zaman klicali, naj pridejo na delo. Namotno zapuščali po revirje. Mnogi so se skrivali po hostah, kamor so jim žene in otroci nosili hrano.

njati v domovinske občine najodpornije delavce, ki se niso bili sami umaknili. Pobeglim delavcem so pa izganjali žene in otroke, medtem ko so nje same lovili po hostah in jih izpuščali samo, če so obljubili, da pojdejo na delo, sicer so jih pa odgnali v celjske zapore.

Končno so v Trbovljah napravili neverjetno dejanje. Okrajni glavar je poslal žandarje, da so pri kmetih in v hostah poiskali delavce in jih povabili v Trbovlje na razgovor. Delavci se niso odzvali. Nato je okrajni glavar poslal po žene in jim naročil, naj morem povedo, da se jim ne bo zgodilo nič huduga, naj le pridejo. Zvijalca se je posrečilo. Rudarji, ki so se vrnili, njihove žene in tudi otroci so se 8. avgusta zbrali pred »graščino«, da bi slišali, kaj jim bo ravnatelj povedal. Ta jim je prebral obvestilo upravnega sveta, da se jim zvišajo meze za 12%. Delavci so sicer svoje zahteve nekoliko znižali, vendar so ponudbo 12% smatrali za nezadostno. Zahtevali so tudi, naj se jim vrnejo prispevki, ki so jih vplačali v Bratovsko skladnico. Bilo je precej burno. Ker se delavci niso hoteli raziti, dokler ne dobe denarja, jih je po glavarjevem naročilu vojska obkrožila in poslala v Celje v zapore okrožnega sodišča. Bilo je 320 mož, 56 žena in 20 otrok. Naložili so jih v živinske vagonce. Celjani so začudeno gledali spreved izmučenih ljudi. V zaporih so jih držali tri dni. Tretji dan so se pri predsedniku okrožnega sodišča sešli ravnatelj in upravni svetniki družbe, da se pogovore, kaj z zaprtimi napraviti. Domenili so se, da plača družba delavcem vožnjo v Trbovlje in da dobe 12% povišica, ako se vrnejo na delo. Delavce so zbrali na dvorišču okrožnega sodišča in predsednik jim je povedal, kaj so sklenili. Delavci so se vdali. Z večernim mešanim vlakom se jih je 320 vrnilo v Trbovlje, kjer so šli na delo. Dne 15. avgusta poročila Terpotitz na Dunaj, da so prišli na delo skoraj vsi delavci. Zapiranje in odganjanje je prenehalo.

Nekaj trboveljskih rudarjev so obdržali v zaporu. Proti štiridesetim so pri okrožnem sodišču uvedli kazenski postopek, izmed njih so jih 6 oprostili, 25 so jih obsodili na tri in 8 na osem dni, 5 na en teden in 2 na dva tedna zaporov.

Okrajni glavar si je dovolil z delavci neokusno šalo. Dne 17. in 18. avgusta so morali skupaj z vojski proslaviti cesarjev rojstni dan. Delavski odposlanci tu dan morali okrajnemu glavarju izraziti zvestobo do vladarja.

še shajali v Plavšakovi (Korenovi) gostilni v Trbovljah, včasih pa tudi pri Mevšlu na Lokah. Tajnik organizacije je bil Jožef Hafner, ki mu je ravnatelj odpovedal službo. Vneto mu je pomagal Franc Podlunšek. Iz Gradca sta prihajala med delavce Ehrlich in Resel, iz Ljubljane pa navadno Zadnik. Leta 1891 je štela trboveljska podružnica 1621 članov. Delavci so se pripravljali na novo borbo.

Po nekaterih manjših spopadih se je prava borba začela z rudarskim kongresom, ki je bil v Gradcu 25. decembra 1891. Na njem so se dogovorili glede zahtev, ki so jih nato predložili vsem podjetjem. A 1. januarja naj bi bili v vseh revirjih shodi, na katerih bi oznanili odgovore podjetij in sklepali o stavki. Oblast je shode prepovedala in stavka je bila neizbežna. Izbruhnila je v noči med 1. in 2. januarjem in je poleg srednještajerskih zajela tudi naše revirje.

Stavka je zavzela zelo ostro obliko. Družba in politična oblast sta jo na vsak način hoteli steti in s strogostjo vzeti delavcem voljo do nadaljnjih stavk. V Trbovljah je borbo proti delavcem vodil ravnatelj Terpotitz, a ob strani mu je stal okrajni glavar Wagner. Kakor leta 1889, so tudi tokrat iz Ljubljane poslali v revirje gornještajerske Kuhnovec.

Ker je bilo sredi zime, bi bila družba lahko prišla v težak položaj. Vendar je bila dobro pripravljena in se je znašla. Na Ojstrem in Hrastniku je grozil ogenj. Požarne straže so v prvih dneh stavke sestavljali pazniki. (Dalje prihodnjik)

Prvi socialistični občinski odborniki v Trbovljah leta 1907. — Od leve proti desni: Franc Bajda, Karel Kastelic, Martin Zagar, Ludovik Kolenc, Podpečan, Hrastnik, Florijan Majdič, Kuhar, Hrastnik, Karel Malovrh, Hrastnik, Ignac Šiter in Dominik Kokalj, Trbovlje

Prof. Janko Orožen, Celje:

Od prihoda slovenskih plemen preko stoletij fevdalne ureditve in kmečkega podložništva

Dobo preseljevanja narodov je okrog leta 600 zaključil prihod slovenskih plemen, iz katerih se je v novem veku razvil narod Slovencev.

Slovenci so se ob prihodu v novo domovino po kratkem iskanju, tavanju in prilagajevanju k novim razmeram takoj stalno naselili. Tudi po stalni naselitvi so še živeli v okviru prirodnih rodovnih ali združnih organizacij. Člane rodu ali zadruge je vezalo skupno krvno poreklo, imeli so isti dom in skupno posest. Rodovi so se razraščali v bratstva in bratstva v plemena. Rodovom, bratstvom in plemenom so bili na čelu starešine. Starešine plemen so se imenovali župani. Ozemlje, na katerem je bivalo plemo, se je imenovalo župa. V župi je bilo utrjeno gradišče, kjer je prebival župan in kamor so starešine prihajali na posvetovanje.

Glede na prirodni značaj pokrajine lahko sklepamo, da sta trboveljska in hrastniška kotlina pripadali isti župi. Tudi poznejša trboveljska župnija je obsegala obe kotlini. Kje naj bi bilo središče domnevnega župe, tega ni mogoče reči. Na tem ozemlju so tri značilne vzpetosti, ki se imenujejo »Gradišče«: nad trboveljskimi Lokami, med Pleskim in Logom, nad Bobnom v Čeah, Dolsko področje je morda pripadalo župi, ki je utegnila imeti svoje središče ob Savinji, saj je tudi pozneje pripadalo veliki laški župniji.

Toda novo življenje z večjo stalnostjo, rastočo posestno enakostjo in rastočim krvnim mešanjem je polagoma spreminjalo to prirodno družbeno organizacijo; vez, ki so izvirale iz sorodnosti, so izpodrivale vezi, ki jih je rodilo življenje na istem ozemlju.

Ta proces je razkraval tudi posest, izgubljala je svoj zadržni in si pridobivala privatni značaj. Le gozdovi in pašniki so ostajali skupna last.

Prirodne ovire so gotovo onemogočale tesnejše stike med posameznimi plemeni. Sele polagoma so ti stiki postajali globlji. V Posavinju in Posavju je na ta način v drugi polovici VIII. stoletja nastala neka politična skupnost, ki ji je verjetno bil na čelu knez Vojnomir. Tega kneza lahko štejemo za vodilnega župana plemen, ki so se združili v isti politični skupnosti.

Nekoliko luči na davno dobo naseljevanja mečejo krajevna imena.

Najznačilnejše je ime zaselka Limbarje, ki je postal žrtev rudarskega dela. Iz XIII. stoletja imamo navedbo, ki izpričuje, da se je še tedaj imenoval Ljubomirje. Svoje ime je očitno dobil po nekem Ljubomirju, ustanovniku in starešini zadruge, iz katere se je zaselek razvil. Ime Ljubomirje so kasneje skrajšali v Limbarje. Sele nemška rudniška gospoda je kraju dala ime »Limberg« — v času, ko ga je pometla s sveta. Jasno je, da se moramo povrtni k slovenski obliki, če že ne k Ljubomirju, pa vsaj k Limbarju.

Ime Trbovelj, glavnega naselja vse pokrajine, izvajamo iz glagola — trebati (gozd izsekati, izruvati). Malo verjetna je razlaga iz oblikovno podobnega staroslovenskega glagola — tre-

biti (bogovom žrtvovati). Ta razlaga temelji na Davorinu Trstenjaku in jo je v svojo župnijsko kroniko sprejel tudi župnik Hašnik. Ako bi bila resnična, bi bil dan dokaz, da segajo Trbovlje v pogansko, predkrščansko dobo. O tem seveda tudi brez tega dokaza ne moremo dvomiti.

Na podoben postanek kaže ime Rovte, ki označuje majhen zaselek v trboveljskem dolinskem kotu. Vendar je zaselek nastal pozneje, ko se je že pojavil nemški vpliv, kajti ime Rovte je nastalo iz glagola — rovtati, ki je nemška izposojenka in pomeni — gozd trebiti.

Razna krajevna imena spominjajo na vrsto dreves, ki jih je bilo treba trebiti, ko je naselje nastajalo in ki so rasla okrog njega: Gabrsko, Jelsje, Jesenova ravan, Dobrna, Dobrovi. Na praprot spominja Prapretno, na šibje Sibbenik (okrog cerkve v Dragi — od Bobna do Prapretnega), na travnatih gaj Loke, na gozdni log Log, na vinsko trto Svine.

Mnoga naselbinska imena spominjajo na krajevne značilnosti, ki so veljale v času, ko je naselje nastalo, in deloma veljajo še danes. Planinska vas, ki se je do XIX. stoletja imenovala kratko Planina, je pod Planino (Partizanskim Vrhom), ki so jo začeli označevati Sveto Planino, ko so v srednjem veku zgradili na njej cerkev. Klek in Kovk spominjata na brdovito lego, Ojstro na ostro sedlo pod Ostenikom, Skalovac (iz Skrlovac) na skrlovit svet, Ravne na ravnino, Vode na obilje vode, Studence na obilje studencev, Potok na potok, Plesko na jezerce ali močvirje, Lakonca na lakonco (lačno) posodo, s katero vlivajo pijačo v sod.

Zanimivi so primeri, ko izvirajo ime naselja in eno izmed domačij v njem iz iste osnove: Rovte — Rovtar, Zadobje — Zadobovšek, Gabrsko — Gabršek, Podmejo — Podmenik, Svine — Svinšek. Za Ostenikom — Zaostenikar (Ostenik — Ostenšek), Potok — Potokar, Goveji Potok — Govejšek, Ojstro — Ojstršek, Razpotje — Razpotnik, Retje — Retenjšek, Log — Logar. Smisel je jasen: domačijo lahko v splošnem štejemo kot začetek naselja, absolutno sicer ne, ker vemo, da so pozneje prehajala imena z domačije na domačijo.

Saj je v pokrajini še danes nekaj samotnih domačij očevalo dvojno ime, krajevno in domače: Vrh — Vrhar, Pekel — Peklar. Prvotno je v takih primerih gotovo prevladovala krajevna označba.

Le malo je imen, ki jih ne moremo popolnoma pojasniti. Ime Retje morda ne izvira iz Vretja, saj topel studenec, ki se je nanj ta razlaga opirala, prvotno sploh ni bil v Retju, ampak nasproti Begarju (poznajš cementarni) na kranjski strani Trboveljščice. Pri tem imenu, kakor tudi pri imenu Čeeče moramo misliti na kako rodbinsko (ali hišno) ime, ki se je v tolikšni meri spremenilo, da njegove prvotne oblike ne moremo več spoznati.

Ko je prišla trboveljska pokrajina pod frankovsko-nemško oblast (okrog 800), je bila naseljitvena podoba verjetno že skoraj zaključena, tudi zadruge so že izginjale. Vendar tudi gospodari izpočetka niso kaj prida izpreminjali, bili so še tudi redki. Močnejše so začeli posegati v naše domače kmečko življenje šele potem, ko so po zmagi nad Madžari v naših krajih utrdili svojo oblast.

Po odločitvi zmagi na Leškem polju je prišla tudi trboveljska pokrajina k Veliki Karantani. Ko pa je kmalu nato ob Savinji in Savi nastala Savinjska marka, je zajela tudi trboveljsko pokrajino. Vendar je bila Savinjska marka kratkotrajna. Razpadla je, ko je leta 1036 umrl nasilne smrti njen vojvoda grof Viljem II. Njegova vdova grofica Hema Selško-Breška je velifransko posest razdelila v tri dele: severni del je pripadel krški (sedanji celovski) škofiji, srednji del (Savinjsko dolino) so dobili koroški grofovi Vovorski, Hemi in sorodniki in predniki poznejših Celjskih grofov, južni del so pa prevzeli Askviniči, ki so bili prav tako v sorodu z grofco Hemo.

(Nadaljevanje sledi)

Gospodarski in komunalni razvoj mestne občine Trbovlje po letu 1945

Ob pomembnem jubileju 100-letnice obstoja trboveljske občine, katero slavimo v dne 30. maja do 6. junija 1954, bomo praznovali letos še dve drugi važni obletnici: 30-letnico dneva, ko je bila 1. junija 1924. leta v revolucionarnih Trbovljah razbita Orjuna, in 150-letnico obratovanja trboveljskega rudnika.

Vsa ta dolga leta je preteklo mnogo znoja in krvi za svobodo in delavske pravice, katerih prve sadove danes že uživamo in ki je zanje darovalo svoja dragocena življenja mnogo naših najboljših ljudi.

Interes kapitalističnega družbenega reda ni bil, da bi se Trbovlje gospodarsko, komunalno in kulturno razvijale in dvigale, ker je bil delavski razred kapitalističnim oblastnikom trn v peti; njih cilj je bil le, da iz Trbovelj izvlečejo čim več profita za svoje lastne žepce. Pa tudi vsa protiljudska oblast v stari Jugoslaviji je delala na to, da bi delovni ljudje ostali čim bolj neizobraženi ter gospodarsko absolutno odvisni od takrat vladajočega razreda.

Po zmagovitosti končani ljudski revoluciji so stale pred našimi narodi in ljudsko oblastjo težke gospodarske naloge. Stinitelna vojna je do kraja izčrpala našo deželo. Uničena so bila industrija in komunikacije, poržgani in v vojni uničeni domovi ter prazna in izropana skladišča. Znašli smo se tako rekoč praznih rok pred vsemi temi nalogami. Naši ljudje se pa teh težav niso ustrašili; krepko so zavirali roke, zavedajoč se, da lahko samo s skupnim delom premagamo vse težave.

Takšno nezavidljivo stanje je bilo tudi v naši trboveljski dolini. Z vsemi temi težavami se je pa spoprijela še takrat mlada, v gradnji gospodarstva še nezkušena naša ljudska oblast. Naloge niso bile lahke, vendar pa kljub temu lahko vidimo, da jih navzlic raznim pomanjkljivostim danes uspešno rešujemo, kar lahko vsak pošten človek prizna. Trbovlje so v teh kratkih letih dobile popolnoma novo obliko.

Hotel bi dati bežen pregled razvoja Trbovelj od leta 1945 do danes.

Industrija

Z rahlim upadanjem zaloga premoga v trboveljskem rudniku se je že kmalu po letu 1945 pričelo razmišljati o ustanovitvi nove, nadomestne industrije. Že leta 1946 smo pričeli s pripravi za izgradnjo Tovarne rudarskih strojev. Osnova je bil strokovni kader bivših »Ogrednjih delavnic« rudnika Trbovlje. Ob zanimanju in pomoči republiških gospodarskih organov je prvotno zamišljena gradnja leta 1951 dobila široko gradbeno osnovo, po kateri se danes uspešno gradi nova moderna tovarna — Strojna tovarna v Trbovljah. Vzporedno z gradnjo te tovarne se v njej že danes izdeluje vrsta rudarskih strojev in naprav, ki jih to podjetje pošilja vsem rudnikom in še drugi industriji v državi. Že same številke o zaposlitvi delavstva povedo, kako uspešno se razvija proizvodnja v novi tovarni. Leta 1949 je STT zaposlovala 461 delavcev, decembra 1953 že 637 — po družbenem planu za letošnje leto pa predvideva Strojna tovarna v Trbovljah 890 vseh zaposlenih delavcev in uslužbencev. Tik pred vojno je delalo v teh delavnicah okrog 200 ljudi.

Iz nekdanjih »Ogrednjih delavnic« trboveljskega rudnika pa sta se v zadnjih letih osamosvojila še dva kolektiva, t. j. Splošno strojno mizarstvo v Trbovljah in podjetje »Mehanika«. Strojno mizarstvo je ob svoji ustanovitvi prevzelo v svoj sestav še obstoječe mestno mizarstvo ter je njegov kolektiv štel ob ustanovitvi 59 delavcev, vajencev in uslužbencev, danes pa je v tem podjetju že 99 zaposlenih. Prav tako je kolektiv »Mehanika« ob ustanovitvi samostojnega podjetja štel 15 članov, danes pa zaposluje že 54 delavcev, vajencev in uslužbencev. »Mehanika« je v času svojega razvoja zaposlila precejšnje število mladih ženskih delovnih moči, kar je posebno pozitiven moment glede na težave za zaposlitvijo žensk v Trbovljah, kjer prevladuje industrija, ki terja fizično krepko delovno silo. Z velikim razumevanjem in pomočjo okrajnih in mestnih oblasti ter veliko požrtvovalnostjo delovnih kolektivov in upraviteljev oben

mladih podjetij si je delovno osebje zgradilo svoje lastne delavnice, zlasti še v »Mehaniki«, ki bi z dograditvijo novih delovnih prostorov lahko zaposlila precejšnje število novih ljudi. Obe ustanovitvi podjetij se z vrsto svojih izdelkov že kar uspešno uveljavljata na jugoslovanskem trgu.

Uspešno sta nadalje pozidali in uredili svoje delovne in poslovne prostore. Podjetje za zbiranje starega materiala »Odpad« in podjetje za zbiranje kož »Koteks« v Globušaku. Podjetje »Meso« je tudi že povečalo in uredilo svoje poslovne prostore za predelavo mesa na Trgu Svobode v Trbovljah.

Avtopark

V letu 1951-52 so zgradili v Gaberskem garaže za delavnice in za Avtoprevozniki podjetje v Trbovljah. Leta 1952 je to podjetje prevzelo ob bivšega podjetja »SAP« osebni prevoz potnikov v Trbovljah. Podjetje ima pa izrabljena vozila ter bo treba nujno misliti na nakup novih osebnih avtomobov ter tovrstnih avtomobilov.

Ko govorimo o trboveljski industrijski dejavnosti, ne smemo pozabiti, da je imela trboveljska industrija velike in težke naloge do naše skupnosti, ki jih je častno izvršila sprico velikih planskih vsedržavnih in zasebnih potreb, kjer se pa rudnik in cementarna nista mogla v zadostni meri obnavljati, kar bo treba nujno dohiteti in nadomestiti čimprej.

Obrt

Kljub precejšnjemu napredku se naša socialistična obrt še ni povzpela na tisto raven, ki ji gre v socialistični družbi. Tu bo moral ljudski odbor mestne občine še mnogo razmišljati in nuditi materialno pomoč že obstoječim obrtnim delavnicam, nadalje za ustanavljanje takih obrti, ki jih v Trbovljah še ni, ali so pa v monopolističnem položaju.

Trgovina

S prehodom trgovine v družbeno upravljanje se je trgovska mreža že večkrat reorganizirala. Iščejo se vedno boljše organizacijske oblike za njeno uspešnejše poslovanje. Velika hiba je še vedno v premanjnih strokovnem kadru ter v pojavljanju primanjkljajev v posameznih trgovskih obratih, kar povzroča precejšnje nezaupanje potrošnikov v te ustanove. Z

Zaključna dela na cesti pred Trgom revolucije

zadnjo reorganizacijo trgovske mreže v Trbovljah s 1. januarjem 1954 se je njen položaj v Trbovljah nekoliko izboljšal, kar dokazuje dvig prometa za povprečno 10 milijonov mesečno ob nepovečanih obratnih stroških.

Gostinstvo

Pred vojno je bilo v Trbovljah 83 gostinskih obratov. Glede na izdano uredbu o gostinstvu, ki prepoveduje privatni zakup ali privatna gostišča v naseljenih krajih, je po zadnji reorganizaciji v Trbovljah trenutno 41 gostinskih obratov.

S sedanjim stanjem našega gostinstva nikakor ne moremo biti zadovoljni zaradi slabih lokacij, nezadovoljive postrežbe in slabo kvalificiranega kadra v tej stroki. Kljub temu znamo jemati precejšnje napredek, ki čemur so v veliki meri pripomogli gostinski obrati raznih družbenih organizacij z novimi, bolj sodobnimi prostori, boljše postrežbo in zmernejšimi cenami.

Sprico okoliščine da so Trbovlje sedež okrajne ter nekakšno zasavsko gospodarsko trgovsko in kulturno središče, bo morala biti skrb trgovskega aparata da s solidno postrežbo in dobro izbiro blaga pritegne čim več okrajnega prebivalstva, tako da ne bo imelo potrebe, da se vozi po razno blago v oddaljena večja mesta, kar mu podražuje nakupe.

Kmetijstvo

Po osvoboditvi je ljudska oblast nudila konkretno pomoč kmetijstvu. V vsaki kmečki hiši je zasvetila električna luč, določene vasi imajo že industrijski tok za pogon mlatilnic, slamoreznic, cirkularnih in mlinov. Električno smo napeljali na Partizanski vrh, Čebine, Praproče, Dobovec, Čeče ter ostale sosedne vasi. Prebivalci teh naselij so bili seveda sami zelo zainteresirani na stvari ter so napravili pri elektrifikaciji vasi lepo število prostovoljnih delovnih ur ter tudi materialno prispevali za gospodarski razvoj svoje vasi.

Za izboljšanje živinoreje je ljudski odbor nakupil 25 ple-menskih telic in krav, ki jih je potem prodal kmetom po nižjih zmogljivih cenah, k čemer je skupnost prispevala v letu 1953 300.000 din. V teku je akcija za izboljšanje in gradnjo novih gnojnih jam na kmetijskih posestvih. Poleg tega država omogoča v obliki regresov čim cenejši nakup umetnih gnojil in raznih poljedelskih strojev. Kupna moč našega kmeta se je po vojni dvignila, tako da tudi v tej najzaostalejši veji našega gospodarstva lahko ugotovimo precejšen napredek, ki se bo moral kmalu kazati v večji ponudbi kmetijskih pridelkov industrijskim krašem ter v njihovi pocenitvi.

Komunalna dejavnost

V komunalnem pogledu so dobile Trbovlje z gradnjo nove glavne ceste (1900 m dolžine) popolnoma nov izgled. To je bila dolgoletna želja vseh Trboveljčanov. Poleg tega smo uredili ob tej cesti in drugod vrsto novih manjših nasadov in zelenih pasov. Iz središča kraja je izginilo precej nepotrebnih navlake, raznih na pol podrtih barak in plotov. Rudnik je prispeval velik delež za rešitev vodovoda z zajetjem pitne vode v svojem vzveznem rovu Trbovlje-Zagorje z napravo 4 rezervoarjev in vgraditvijo potrebnih črpalk ter polaganjem novih vodovodnih cevi od tega rova (od nakladalne rampe na postaji do Limbarke), s čimer smo stanje vodovoda v Trbovljah dosti izboljšali. Občina je položila nadalje nove vodovodne cevi (večjih dimenzij) od rezervoarja na Kleku do rezervoarja nad Globušakom.

Prav tako se postavlja izgradnja novega kopališča. Trbovlje s skoro 17.000 prebivalci nimajo niti enega primerne kraja za kopanje, kar je zlasti važno, da naša mladina pod dosedanjimi pogoji nima priložnosti, da bi se naučila plavanja! Poleg teh glavnih komunalnih problemov je še nešteto manjših potreb v naših naselbinah, kjer žive naši delovni ljudje. Tu v veliki meri ni zadostno niti najosnovnejšim komunalnim potrebam; neurejena perišča (ali jih pa sploh ni), kanalizacija je v neurejenem stanju, razna navlaka, ki je je še vedno preveč, kar lahko povzroči vsak trenutek razne epidemične bolezni.

V Trbovljah smo po vojni zgradili 72 hiš s 311 družinskimi in 70 samskim stanovanji poleg 84 privatnih hiš s 120 družinskimi stanovanji — v gradnji je pa 10 hiš, kar seveda še ne rešuje tega težkega družbenega problema. Glede na slabo zidan in star stanovanjski fond bo na nas vseh še dolgo ležala skrb, kako omiliti in izboljšati stanovanjsko stisko, ki tare ne samo Trbovlje, marveč tudi vsa večja mesta in kraje.

V Trbovljah smo po vojni zgradili še vrsto drugih upravnih, kulturnih in fizikalnih objektov; upravnice poslopje današnje mestne občine in Partizanski dom sta bila zgrajena s pomočjo komunistov in ostalih; zaradi bombardiranja je bila nadalje porušena osnovna šola in sedanji Dom »Svobode« v Zgornjih Trbovljah, katera sta sedaj temeljito popravljena. Leta 1953 smo pričeli z adaptacijo osnovne šole na Vodah; tudi ta šola bo še letos dobila kulturne šole. Kolektiv cementarne je zgradil moderno stavbo ter jo uredil z vsem potrebnim za kulturno izvajanje prebivalstva Spodnjih Trbovelj. V centru Trbovelj se gradi nov Delavski dom, v katerem se bodo idejno in kulturno izražali naši delovni ljudje. Prosvetno društvo na Kleku gradi »Dom Tončke Čečeve«. Po številnih ovirah je prišlo do svojih prostorov TVD »Partizan«, ki je preuredilo svoj Telovadni dom in letno telovadišče, kjer se danes naša mladina lahko fizikalno izživlja. SD »Rudar« si je postavilo svoj Športni dom, lansko leto pa še modern dvostezno kegljišče. Svoje društvene prostore in igrišča si uspešno urejata SD »Svoboda« in SD »Dobrina«. DPD »Svoboda-Dobrina« si z velikim trudom in voljo ureja svoje društvene prostore.

Planinski dom na Mrzlici je bil med vojno požgan. Planinsko društvo Trbovlje je v kratkem času uspešno dogradilo nov provizoričen planinski dom. Uspešno gradi planinski postojanko na Kumu PD »Kum«. Na Partizanskem vrhu je sindikalna podružnica rudarjev s pomočjo rudnika postavila lep Početniški dom rudarjev, ker je bilo prejšnje poslopje začasa vojne porušeno.

Na pobudo MK ZK je MO ZB postavil dva lepa spomenika. Prvi je posvečen žrtvam Orjune ter stoji v Ulici 1. junija. Drugi spomenik stoji veličastno na trgu revolucije (simbolizira vso težko revolucionarno pot in zmago trboveljskega proletariata). Poleg teh dveh spomenikov so množične organizacije odkrile vrsto spominskih plošč posvečenih padlim za svobodo, ki naj nam bodo vedno v vzpodbudo v naši nadaljnji socialistični graditvi ter čuvanju pridobitev ljudske revolucije.

S prednjim sem hotel prikazati, da so Trbovlje kljub velikim težavam in raznim manjšim »spodrslijajem« po osvoboditvi zelo napredovale, kar vedno povedati najbolj ljudje, ki prihajajo v Trbovlje danes in so naš kraj poznali že pred vojno. Če bi hoteli nakazovati še ostale pridobitve, ki jih je izvojeval naš delovni človek, bi to presegalo okvir tega sestavka, vendar vemo vse to naši delovni ljudje sami. V naših družinah je odpadla velika skrb, kaj bo jutri, če ne bo več dela.

Pred nami so še velike naloge, ki pa se jih ne bomo ustrašili. S krepko, neupogljivo voljo in velikim zalaganjem pri delu bomo in moramo zgraditi lepšo bodočnost nam in našim otrokom. Zavedajmo se, da smo delo in povečana sterilnost ustvarjata nove dobrine, ki jih bodo naši socialistični ljudje znali porazdeliti tako, da bodo sadu tega truda deležni vsi.

Iz mišljenja naših ljudi odstranjujemo razne socializmus tuje nazore ter krepimo socialistično zavest, da smo vsi sku-

TONE SELIŠKAR:
(Iz zbirke »Trbovlje«, 1923)

Žabja vas

Po polzki strmini blatnega griča
so se napotile bajte proti oblakom.

Bajte — zidane škatle — so se napotile na dolgo pot,
druga za drugo, druga ob drugi.

Ko sem jih prvokrat videl, sem jih začudeno vprašal: »Kam
pa v takj vročini?«

Takrat sta se vrsti komaj vidno zganili
in se za pol misli v višino premaknili.

Od tistega časa jih vidi vedno moje srce:
Rjave, od trpljenja okrušene, s krvjo poškropljene
bogve kolikih mater, ki v njih nove matere rode.

S' ve, razpokane od kletev, ki so razparale stene
kakor ognjena strela hrastovo kožo.

Mračne od bolnih misli, trepetajočih v preklanih dušah,
ki se strahotno lomijo v dnevi sovraštva in ponižanja.

Vlažne od solz, ki visé pod stropom
kakor vodne kapljice v podzemeljski jami.

Trepetajoče od krivok otrok, kadar jim kletve
njih spočetnic predirajo ozke prsi.

Potlačene od saj, ki leže nad njimi kakor vesoljni greh.
Vse take gredo na hrib.

— Hrib pa je visok nad njimi
z gozdom postlan,
kjer žvižgajo kosi in pojo ščinkavčki
sončno pesem.

S trdovratno vztrajnostjo, druga na drugo nastonjene,
se poganjajo vsakih sto let za pol misli —
o kako daleč je še ščinkavec,
kako daleč je še sončna pesem!

Vprašal sem prijatelja, ki je v meni: »Ali je mogoče...?«
Prijatelj je nagubal čelo in mi jezljivo odgovoril:
»Ali je bilo mogoče, da je voda ustvarila zagrinjala.
v Postojnski jami?«

Pred uprizoritvijo Cankarjevih „Hlapcev“ v Trbovljah

Letos poteka 36-letnica smrti našega velikega pisatelja Ivana Cankarja, borca za lepo slovensko besedo, ki se je z jedkim sarkazmom boril proti zagovornikom ilirizma in drugih, ki so hoteli utopiti slovenski jezik v mešanico slovanskih jezikov in ustvariti enoten, južnoslovanski jezik. Tudi Cankar se je, prav tako kot pred njim Levstik in Bleiweis, zavedal, da more edina slovenska beseda, napisana v domačem, torej slovenskem jeziku, vzbuhati in ohranjevati v prostem slovenskem človeku narodno zavest in da je slehernega, zlasti pa malega naroda edina zaščitnica močna kultura, ki pa more vzcveteti le, če jo gojimo v narodnem jeziku. To svoje načelo je Cankar izpovedoval z vsem svojim pisateljskim, še posebej pa dramatičnim delom. Ponovno se je razgovoril v svojih delih o šlevah in revah, ki se mečejo po tleh ter ponujajo in prodajajo svoj materijal jezik. Očitaj jim je, da slovenske rešujejo s tem, da ga izdajajo. Imenoval jih je hlapce, mešetarje, korilarje in profitarje, ki ne verjamejo ne vase in ne v svoj narod.

Hlapci! — Da, tak naslov nosi ena izmed Cankarjevih socialnih dram, ki bo uprizorjena v okviru proslav 100-letnice mestne občine Trbovlje. Prav letos poteka 45 let, odkar je Cankar napisal to dramo, ki je v klerikalnem taboru izzvala nepopisen gnev in odpor. Kako v živo je zadel Cankar s to svojo dramo, vidimo že iz tega, da ni bil tedaj nihče z njeno tendenco zadovoljen, ne »liberalni« hlapci-učitelji ne njihovi klerikalni gospodarji, kakor je pisal tržaški kulturni vestnik »Njiva« leta 1919 ob prvi uprizoritvi tega odrskega dela.

Da bo to delo uprizorjeno v Trbovljah ob njihovi zgodovinski obletnici, ni naključje. Ob vseh slovesnejših priložnostih uvrščajo v program Cankarjeva dela in to ne samo zaradi njihove kvalitete, marveč da prikažemo današnjemu rodu dobo, v kateri je skoraj ves slovenski narod klonil pred oblastniki Cankarjeve dobe, sam Cankar pa je neomajno izpovedoval svoje prepričanje in zaupanje v čase, ki bo v njih slovenski narod odločal sam o sebi in svoji prihodnosti. Spomnimo se samo

paj velika družina, katere vsak član ima svoje dolžnosti in pravice. S takim gledanjem bo tudi delavsko samoupravljanje prihajalo vedno bolj do izraza in veljave.

Cankarjevih besed, zapisanih v njegovi »Beli krizantemi«: Življenje se dramj v nižavah, ki so spale. Odpirajo se oči, iščejo luči, roke se iztegajo, iščejo cilje. Kaj zato, če prihaja pomlad v viharju in povodnji! Iz te črne naplavine bo vzklila bujna rast! — In vzklila je!

Jermunove prerokbe besede: »Narod si bo pisal sodbo sam, ne trak mu je ne bo ne talar, so postale po osvoboditvi stvarnost in današnji slovenski, pa tudi drugi jugoslovanski narodi ne poznajo več hlapcev v Cankarjevem smislu, ki bi bil prav golovo, če bi še živel, vesel novega slovenskega rodu, oplajajočega se ob čisti slovenski besedi, ki jo je s tolikšno vneto in trdovratnostjo zagovarjal, trdno verujoč v čase, ko bo »iz črne naplavine vzklila bujna rast«.

POTUJOČI KINO LP OKRAJA TRBOVLJE

bo imel na sporedu od 5. do 8. junija 1954 francoski film »Panika«. Predvajal se bo v soboto, 5. junija, ob 18. uri v Zidanem mostu, ob 20. uri pa v Lokih pri Zidanem mostu; v nedeljo, 6. junija, ob 10. uri na Dobovec, ob pol 15. uri na Trojanah, ob 17. uri v Čemšeniku, ob 20. uri pa v Kotredu; v ponedeljek, 7. junija, ob 18. uri na Izlakah, ob 20. uri pa v Milinšah; v torek, 8. junija, ob 19. uri v Čečah.

Razpis

Uprava Industrijske kovinarske šole Strojne tovarne v Trbovljah, Sušterjeva ulica 25 (na Volbenku), razpisuje vpis v I. razred po posameznih strokah, in sicer: za strojne ključavničarje, strugarje in modelske mizarje, skupaj 45 učencev. Pogoji za sprejem so: trije razredi gimnazije ali osem razredov osnovne šole z opravljenim sprejemnim izpitom. Kandidati naj vložijo kolkovane prošnje na upravo šole zaključno do 31. avgusta 1954. Prilože naj zadnje šolsko spričevalo, izpisek iz rojstne matične knjige in potrdilo o premoženjskem stanju.

Kandidati za navedene stroke morajo biti duševno in telesno zdravi, stari najmanj 14 in največ 17 let ter morajo imeti ves selje do omenjenih poklicev.

Sprejemni izpiti iz slovensčine in matematike bodo 2. septembra t. l. ob 8. uri zjutraj na upravi šole. Po sprejemnih izpitih bodo učenci zdravniško pregledani.

Glede na to, da šola nima doma učencev (internata), pridejo v počev samo reflektanti iz bližnje okolice. Prednost imajo dvostranske in enostranske partizanske sirote ter sirote fašističnega terorja.

Uprava šole

Inž. Ciglit Koloman, Lendava:

Nafta v Lendavi in beli rudarji

Nekoč nismo v Sloveniji poznali belih rudarjev. Nekaj mase je bilo nafte na Hrvaškem in Bosni. Danes pa imamo pri Lendavi med vasi Petišovci in Centiba eno med največjimi naftnimi polji v državi, ki danes daje kakih 130 ton dnevne proizvodnje nafte.

Ze med vojno so bili poznani predeli, kjer so vrtali za nafto preko Mure okoli Selnice in Peklenice. V sredini preteklega stoletja so diktirali izdanke blizu vasi Peklenica, kjer je čakovski grof Jurij Feštetič leta 1860 začel s primitivnim iskoriščanjem nafte s kopanjem kakšnih deset metrov globokih vodnjakov, v katerih se je nabirala težka »pekleniška« nafta. To so v glavnem uporabljali za kolomaz in za razna zdravila. Zanimivo je, da prebivalstvo okoli Peklenice še danes to nafto ali »peklen« (kot jo oni imenujejo) uporablja za živalska zdravila.

Leta 1890 je neki Dumajčan Singer začel z vrtanjem pri Selnici, vendar so takrat vrtali v glavnem plitve vrtime, in to z udarnim vrtanjem. Takrat je 16 takih vrtime dalo dnevno tri tone nafte, medtem ko danes samo ena, in to slabša vrtime v Petišovcih, daje prav toliko.

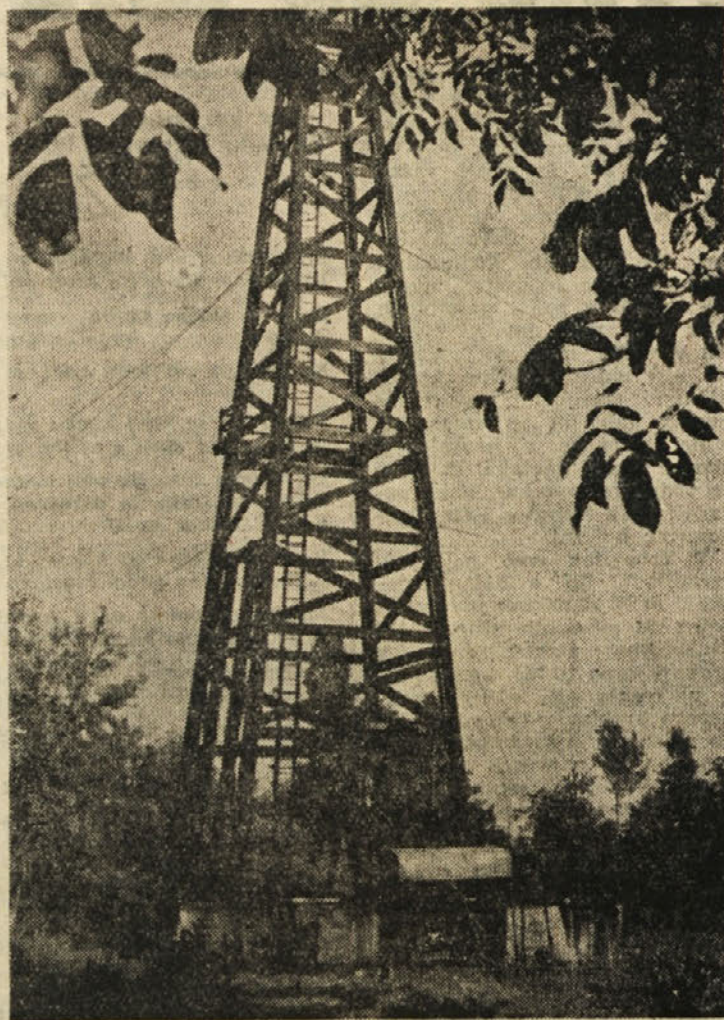
Pred prvo svetovno vojno so nekaj časa tam vrtali Angleži. Po njej je bilo ustanovljeno »Medjimursko petrolejsko d. d.«, ki je imelo koncesije tudi v Prekmurju. Leta 1940 pa se zaradi profasističnega režima osnuje »Jugopetrol a. d.«, za katerim je stalo nemško podjetje »Elwerath A. G.«.

Ko je v aprilu leta 1941 etar Jugoslavija razpadla, so si Slovenijo podelili med sabo Italijani, Nemci in Madžari. Zadnji so dobili slovensko Prekmurje in hrvaško Medjimurje, torej ravno predele s staro naftno industijo. Ze v prvi polovici leta 1942 so Madžari skupno z Nemci ustanovili »NANAT« (madžarsko-nemško podjetje za nafto), za katerim pa je stal nemški koncern »Wintershall A. G.« To podjetje je začelo leta 1943 vrtati prvo vrtime v Petišovcih. Skupno so napravili tri vrtime v Petišovcih in 6 vrtime v Dolini — blizu madžarske meje. Vrtine v Petišovcih so dajale nafto, one v Dolini pa plin.

Tako je bilo odkrito petišovsko naftno polje, ki je šele po osvoboditvi leta 1945 začela v socialistični Jugoslaviji svoj veliki razvoj. Pripeljali so velike vrtnice garniture; delalo jih je dvanajst in vrtime so se množile, rastla pa je tudi proizvodnja, ki je dosegla svoj maksimum leta 1951 — 72.400 ton, nato pa je začela padati in je lani dala 44.100 ton. To je pri naftnih poljih sicer naraven pojav.

KAKO JE NASTALA NAFTA IN KAKO JO PRIDOBIVAMO?

Ko smo pogledali zgodovino lendavskega naftnega podjetja, pogledimo na kratko še druge zanimivosti o sami nafti, tem

Ekspluatacijski stoip v Lendavi z globinsko črpalko

tekočem zlatu, kot ga radi imenujemo.

Posebno slovenske črne rudarje in bralce »Zasavskega vestnika« bo mogoče zanimal celotni proces, kako pridemo do nafte in kako jo potem črpamo.

Danes je na splošno znano, da je nafta organskega porekla, to je, da je nastala iz živih bitij, ki so živele v morjih davnih geoloških dob. Nafta pa je lahko nastajala v vseh geoloških dobah in formacijah potem, ko so se na zemlji pojavila prva živa bitja in ko je prišlo do nastajanja prvih sedimentnih kamnin. Nafta nastaja lahko tudi še danes.

Vendar pogoji za zbiranje nafte niso bili povsod in danes vemo, da lahko le tam, kjer smo imeli področja starih plitvih morij, kjer so živele majhne živalice.

V Prekmurju imamo take terene, saj je tu bilo nekoč tako imenovano Panonsko morje.

Poudariti moramo prav posebej, ker namreč marsikoga zmede, da nafta ne nastopa pod zemljo v obliki kakšnih naftnih jezer ali morij, pa tudi ne v obliki rokavov ali debelih žil, ampak v poroznih ali luknjicavih kamninah, ki so pri nas v Lendavi — kremenovi peščenjaki — terciarne starosti.

Če vzamemo kocko sladkorja in ga namočimo v kavo, vsrka sladkor kavo v sebe, ker ima v sebi luknjice, je torej luknjicav ali porozen. Ravno tako so porozne tudi naše naftonosne

kamenine, peščenjaki, ki imajo zaradi tega lahko v sebi nafto ali plin. Čeprav so te pore ali luknjice čisto majhne, velike samo nekaj stotink milimetra, lahko vendar vsebujejo na velikanskih predelih tudi milijone ton te tekočine. Vendar morajo te luknjicave kamenine biti pokrite z nepropustnimi kamninami, n. pr. laporji, če hočemo imeti dobro proizvodnjo. Če pride nafta na dan kot izdanek — ne da po navadi velike proizvodnje.

Na lendavskih naftonosnih poljih je nafta v globini približno 1700 metrov.

Predno hočemo priti do nje, moramo prevrtati do teh globin. Na take terene, ki so jih preiskali geologi in geofizičarji, pripeljejo beli rudarji svoje vrtnice garniture, s preko 40 metrov visokimi vrtnimi stolpi, postojinskimi motorji več sto konjskih sil, s črpalkami, vrtnimi cevmi, svedri itd.

Omeniti moramo, da so vrtnice cevi votle zaradi tega, ker skozi te tlačimo glinasto tekočino, ki jo imenujemo izplako in ki jo potem iznaša iz vrtnice na površino. Seveda poleg te funkcije še hladi sveder, zlasti pa s svojim sestavom črva steno vrtime, pred zaruševanjem. Danes namreč vrtamo lahko že preko tisoč metrov ne da bi vrtime zacevilili, ker nam izplaka ohrani steno vrtime pred zaruševanjem.

Ko se sveder dovolj globoko pogreze v notranjost zemlje,

beli rudarji-vrtalci dodajo novo vrtno cev, ki je dolga kakih deset metrov. To vse tako dolgo, dokler se ne izrabli sveder. Takrat se morajo izveči celotne vrtnice cevi in se zložijo v tako imenovanih pasovih v notranjosti vrtnega stolpa. Zato je tem bolje, čim višji stolp imamo, ker lahko v njega namestimo čim daljše kose vrtnih cevi.

Tako lahko vrtamo tudi preko 6000 metrov, kar delajo danes že Amerikanci. Pri nas v Jugoslaviji je najgloblja vrtime v Mrmor Brdu na Hrvaškem — 2547 metrov, in nato pri nas v Lendavi — 2507 metrov. Vendar bomo mogoče že letos imeli v Jugoslaviji vrtime, ki bo globoka okoli 3000 metrov.

Izplaka pa v vrtni s svojo težo drži protipritisek nastalemu slojnomu pritisku, ko pridemo do določenega sloja. Če je slučajno ta sloj pritisk večji od protipritiska, lahko pride do neželene pojave — do erupcije — ki je lahko katastrofalna.

V Lendavi še ni bilo take nesreče. Bila pa je v maju 1951 v Veliki Gredi v Vojvodini. Tam je prišlo do erupcije plina, ki je prinašal s seboj tudi kose kamna. Verjetno je zaradi udarcev kamna ob jekleno konstrukcijo stolpa prišlo do požara. Zaradi velikanske vročine plinskega plamena, se je zrušil jekleni vrtni stolp. Gašenje ni uspelo z nobenim sredstvom, ne s eksplozijami, ne s kemičnimi sredstvi, tako dolgo, dokler so bili žareči kosi vrtnega stolpa ob vrtni. Z eksplozivom so plamen sicer prekinili, toda izhajajoči plin se je ponovno prižgal na žarečem železu. Šele ko so okoliščine očistili od žarečega železa, je eksplozija končno prekinila požar. (Se nadaljuje)

Iz Hrastnika

Pevci »Svobode II« iz Spodnjega Hrastnika so po uspešnem vaškem koncertu na Katarini zapeli prejšnjo nedeljo bolnikom v Novem Celju. Nastopili so moški, ženski in mešani zbor ter kvartet. Bolniki so bili te pozornosti in lepega petja seveda zelo veselili ter so pevcem izkazali svojo hvaležnost s prisrčnim aplavzom. Pevcem se je v imenu bolnikov zahvalil dežurni zdravnik za lep užitek in tolažbo bolnikom. Pred odhodom iz Novega Celja so pevci zapeli še dve pesmi pred bolnišnico. Bolniki so se jim zahvaljevali z oken okrevališča in jim klicali: »Na svidenje!«

Letno telovadilišče TVD »Partizana« poleg gimnazije. Lansko leto započeta dela, ki so se zaradi spomladanskega slabega vremena nekoliko zakasnila, se spet nadaljujejo. TVD »Partizana« namerava urediti poleg gimnazije letno telovadilišče, ki bo služilo med tedom za telovadnje vaje gimnazije ter članov »Partizana«, ob nedeljah in praznikih pa za telovadne nastope ter za košarkarske in odbojkarke tekme. Hkrati bo četo ta prostor uporabili tudi za

Iz Litije in okolice

Priprave za septembrske proslave na Ostrožnem

V letošnjem septembru bodo na Ostrožnem pri Celju velike proslave pod imenom »Stajerska v borbi«. Litija z okolico je v borbah za Stajersko odigrala eno izmed najvažnejših vlog. Saj so prvi partizanski odredi komandanta Staneta poizkušali preboj z Dolenjske na Stajersko prav pri Litiji, v decembru 1941. leta, ko je prišlo do znamenite bitke na Tisju pri Litiji.

Tudi drugi preboj z Dolenjske na Stajersko so poizkušali Stanetovi borci v bližini Litije, v tretji polovici maja 1942, o čemer govori slavna bitka na Jančah pri Litiji.

Zato je prav, da bodo Litijani in okoličani slavili letošnje celjske prireditve na slovesen način z domačimi proslavam in številno udeležbo na Ostrožnem. S pripravi na to slavo je začela litijska Zveza borcev, Muzejsko društvo v Litiji pa bo priredilo takrat razstavo zgodovinskega gradiva iz časa NOV »Zasavski vestnik« bo od časa do časa poročal o teh prireditvah.

Posvet tajnika OZZ tov. Škrjanca o dejavnosti v litijski KZ

Te dni je bil važen gospodarski sestanek zasavskih kmetov ter vodilnih članov KZ v Litiji. Vodil ga je predsednik litijske KZ tov. Franc Simončič, udeležil pa se ga je tudi tajnik Okrajne zadrzne zveze za ljubljansko okolico tov. Ivan Škrjanec. Taki sestanki so mejniki dela v naših zadrugah. Temeljito so proučili dejavnost vseh dosedanjih pospeševalnih odsekov, tako kmetijskega, poljedelskega, živinorejskega, sadjarskega, lesnega, trgovskega, hranilno-posojilnega in drugih. Slika je pokazala, da litijska KZ marljivo deluje. Izbrano analizo litijske KZ o okrajnega merila pa je podal tov. Ivan Škrjanec. Nakazal je nadaljnjo smer delovanja KZ, ki

naj bo posvečena predvsem izboljšanju živinoreje kot glavne gospodarske veje zasavskega kmetijstva. V litijski KZ bodo uvedli rodovniški seznam krav, v prizadevanju za dvig molznosti. V KZ pa bodo morali posvetiti še več pažnje kulturnoprosvetnemu delu in se povežati z litijsko »Svobodo« in ljudsko univerzo. Tajnik, tov. Škrjanec, je obljubil litijski KZ vso podporo OZZ pri nadaljnjem delu.

V četvorčrke se bodo selili

V Litiji je stanovanjska kriza zelo občutna, saj nastajajo vedno nove družine, novih stanovanj pa je premalo. Nekateri podjetni delavci si grade enostanovanjske hišice, kar je treba z gledišča skupnosti samo pozdravljati in vsem tem nuditi vsestranski pomoč in oporo. Naša gospodarska podjetja grade odločno premalo. Zidanje stanovanjskih hiš bi moral biti glavni cilj naših kolektivov. Litijska predmestna je v zadnjem času dogradila na Dobravi nad tovarno dva nova četvorčrka. Kot prvi se je vselil v stavbo tovariš vodja Viktor Zagar. Na seji delavskega sveta pa so razpravljali o novih stanovanjskih interesih.

Dograditev teh osmih stanovanj za predmestničarje je prvi začetek k reševanju stanovanjske stiske, a žal je pital prispevek k omiljenju stanovanjske krize. Vendar je treba pohvaliti kolektiv predmestne, da se je lotil gradnje stanovanjskih hiš.

Šmarska tovarna usnja v novih poslovnih prostorih

Stanovanjsko stisko občutijo tudi v Šmartnem pri Litiji. Zato so preuredili v šmarski tovarni usnja del tovarniških poslopij za pisarniške in upravne prostore — dosedanje pisarne pa v stanovanjske prostore.

Telovadni dom v Šmartnem bodo preuredili

Dosedanji prostori v Telovadnem domu v Šmartnem so služili tudi dramatik in za glasbene nastope. Odkar pa so podjetni Šmarčani dogradili krasen Zadrzni dom, ponos vse vasi in okolice, pa uporabljajo dvorano Zadrznega doma za igre in koncerte ter za družbene prireditve. TVD »Pratizan« bo uporabljal sedaj svojo dvorano le za telovadbo in telovadne prireditve. Agilni odbor je dobil podporo OLO Ljubljana-okolica, prav tako tudi od domačih delovnih kolektivov ter bo v teku letošnjega leta izboljšal in moderniziral dvorano, ki jo bodo odprli s slovesno akademijo. Kljub popravilom pa telovadba posameznih oddelkov ne bo počivala.

Mladina obiskuje partizanske spomenike

Solska oblast je odredila, da imajo vse naše šole mesečno po en dan na razpolago za fizikalturne izlete in pohode. Sole, ki imajo sodobne in dobre vzgojitelje, izkoristijo take dneve za obisk spomenikov NOV. Tako je mladina iz osnovne šole na Savi pri Litiji obiskala ob fizikalturnem dnevu nekdanjo partizansko tiskarno v Cirkušah, kamor so jih povedli domači kmetje. Prav bi bilo, da bi take zgodovinske kraje obiskovale vse naše šole.

Mira Pucova:

TIHA VODA

Roman

»Seveda si bo premislila,« je hitel očka. »Pridite spet, pridite, ko bo dekle pri pameti!« Zvečer ji je očka solil pamet. Korakal je sem in tja po njeni sobi, jezno prhal predse in otrsals s sivo glavo.

»Tu v Zabukovju nimaš druge izbire. Lahko si srečna, da te hoče Novotny za ženo. Ali bi se rajši poročila s kakim kmečkim teslom?«

»Če pa ga ne maram,« je emolično odgovarjala.

In z ogorčenjem v srcu se je spomnila, kako jo ta zopni človek nadleguje že nekaj mesecev in kako se je vedno trudila, da bi mu ubežala. Nikoli mu ni hotela odvrniti niti besedice, kadar jo je nagovarjal kar na cesti, misleč, da se bo seznanil z njo kakor z eno tistih svojih žensk, ki si jih je včasih pripeljal iz Ljubljane. Zdal pa da bi se kar poročila z njim!

»Ljubezen pride po poroki,« se je zadržal očka in jo gledal z jeznimi očmi, ker se je že navlečal njene trme.

»Pravijo, da je ženskar...« »Od kod pa smeš ti dekle sploh vedeti, kaj je to — ženskar? Sicer pa je pred poroko vsak moški ženskar. Take nas je bog ustvaril.«

»Pa če bi bil zlat, očka, jaz ga ne maram.«

Stal je pred njo ves potan in rdeč v obraz, kar višnjeve je že postajal. Jezilo ga je, da si je tako breme naložil na rame. In spodnja ustnica se mu je pričela tresti kakor otroku.

»Glej, to pa ti je vseeno, da bo meni skrb za tvojo bodočnost zagrenila še tistih nekaj let, kar jih imam živeti? Zaradi tebe sem se moral marsikomu odpovedati, gospodična! Če pa bi se dobro poročila... Bože, bože, saj te Novotny tako ljubi, da niti za doto ni vprašal! A njemu je lahko — poleg plače, ki jo prejema pri rudniku, je podedoval po svoji stari teti še celo premoženje. Krasen človek...«

Ta hip je nemara začutil, da je nekaj razgalil pred njo, košček tiste notranje sebičnosti, ki jo tako skrbno skrivamo pred drugimi, tem bolj skrbno, čim bližji so nam po srcu.

»Tebi hočem dobro, Agata, ne sebi!« je zavpil. »Ni mi za tistih nekaj več ugodnosti, kar jih bom lahko užil, če ti ne bom več kupoval obleke.«

»Očka!« Njen vzdih je bil žalosten in divji. Ni mu zamerila toliko, da ji je vsiljeval Novotnyja, bolj mu je zamerila, da se je spričo tega še sam zrušil v njenih očeh.

Ko je ostala sama, se je vsa predala obupu — prvemu obupu svojega življenja. Bila je ponižana in uničena. Kaj če bi se ubila, če bi skočila v Savo, tam, kjer je najbolj deroča? Hotela je vse natanko premisliti in si priti na jasno glede te strašne zmede v sebi. Da se bo morala poročiti s človekom, ki ji je zoprn, še ni bilo nič. Mnogo huje pa je bilo, da jo njen lastni oče tako malo razume in tako grobo prodaja za ceno svojega udobja. To jo je najbolj dražilo in mučilo, to jo je ubijalo. Če pa bi izvršila svoj naklep, če bi se zares ubila, potlej bi si oče do konca svojih dni očital, da jo je pogljal v smrt!

Ta misel ji je bila v uteho in to tako zelo, da ji kmalu ni bilo več mar umreti. Nenadoma je začutila nenavaden strah pred smrtjo v sebi. Spomnila se je na boga in da nam je bog prepovedal vzeti si življenje. Od neznanske želje po božji milosti je tesno zamažala in jela goreče moliti. Kesala se je svojih slabih namenov in je drugi dan šla k spovedi...

»Moja pametna Agata!« jo je ginjeno posmrkavaljoč pohvalil oče tisti dan, ko se je poročila. Kaznovala ga je z molkom, toda ta kljubovalni molk je zdrknul ob starem Martinu kakor voda. In začutila je neko neskladnost med seboj, ki stoji tu in molči, in pa med življenjem, ki ravnodušno teče svojo pot naprej. Z molkom se ni bilo moči braniti zoper življenje, najbrž je bilo tako — toda

njej se je zdelo, da ji nič drugega ne preostaja! Razdraženost se ji je mešala v strah, razdraženost in želja, da bi ob neke nedoločene groze pričela jokati na glas. Toda vihala je črne obrvi, metala je glavo visoko nazaj in si molčala.

In glej, končno se ji je posrečilo, da je postala pametna, mirna in hladna... Stiska prvega obupa, bridkost prejšnjih noči, groza prvih neljubljenih objemov — to vse je že za njo. Pametna je in hladna, to vedo vsi, ki jo poznajo. Čemu jo tedaj boli srce? Čemu je nesrečna? Čemu, čemu...

Ta trenutek se je zavedala, da je pravzaprav v cerkvi in da je prišla sem, da bi molila. Prisilila se je, da je sledila besedam, ki jih je brala:

»Daj nam gnado, o Jezus, de bomo krotki in iz serca ponižni, de bomo potepeljivi in v tvojo sveto voljo vdani...«

Po Jergljevim prsti so šumeli slapovi orgelj, zvoncek pred oltarjem je cingljaj, pevke na koro pa so na ves glas pele:

»Marija je rodila

to božje detice,

deviška ni zgubila

ne pred, tud potlej ne!«

Kakor sleherno nedeljo po maši, se je tudi danes Agata odpravila na pokopališče, po poti, ki se je izza Kobacove domačije zloženo vzpenjala v hrib.

Pot je spremljal potoček, ki je z veseljem žuborel pre-

skakoval gladko rjavo kamenje v svoji strugi. V nižini ob potoku so se sredi zelenja bleščali celi otoki živomodrih spominčic; ko je strmina narasčala, pa je obdajalo šumenje vode le leskove grmovje, ki se je nizko sklanjalo nad njo.

Pot se je vila vedno više med cvetočimi travniki. Vsenaokoli je vladal blažen mir, le v travi so sem pa tja cvrčali murmi. Nekaj uspavačega je bilo v tem cvrčanju, v sladkih vonjavah travnikov in v nepremičnosti zraka, ki je bil ta čas brez vetra.

Ptičji rod se je oglašal iz gabrove žive meje, ki je s treh strani obrobila stari »britof«. S četrte strani pokopališče ni bilo ograjeno, tod ga je s svojo senco čval gozd, kajti ležalo je na položni strmini, ki jo je proti vrhu obraščalo gosto staro drevje. Železna vrata te samotne božje njive so bila noč in dan odprta, kakor da želé ustvariti prost prehod smam, ki bi iz gozda morda pohitele k vodi kar čez pokopališče.

Agata je vstopila. Kak mir je dihal visoka pokopališka trava, kako spokočno so se nagibali nad grobovi stari leseni in železni križi, okoli katerih se je vzpenjal zimzelin in so odpirale svoje prve popke vrtnice ovijalke...

Zemlja teh grobov, v kolikor niso bili porasli s cvetjem ali s travo, se je odkrivala pogledu opečnato rdeča in takšna je bila tudi pot, ki se je sredi med grobovi dvigala v hrib. Blizu vhoda sta se rahlo drhte ob-

jemali dve brezi, a pod njima so se bile razcvetele travniške cvetlice, kakor da so travniki in polja prestopili preko žive meje in ni nikjer razlike med domom mrtvih in med svetom živih.

Za hip se je ustavila in se prekržala z ozkimi belimi prsti, ki jih je odkrivala izrezana čipkasta rokavica. Spomini so se zrušili spet nanjo, videla se je, kako po tej poti spremlja krsto svojega očeta, deset let je že tega. Šla je naprej. Grob njene male dedice je bil prav na vrhu pokopališča, nedaleč od starega gabra, ki se je mimo njega odpirala steza v senčnato notranjost gozda.

Tam sta med visoko pokopališko travo dva angela jokala kamnite solze nad marmornato ploščo. Če si se sklonil nižje, si lahko prebral napis iz drobnih pozlačenih črk:

»Marija Novotny, roj. 2. decembra 1854, umrla 3. decembra 1854.«

Ah, čemu je moral ravno njen otrok umreti? In domisljila, ta sovražnica razuma, ji je pričela slikati ljubko temnolaso glavico, ki bi si jo sedaj pritiskala na prsi, namesto da bi s praznimi rokami božala spominčice na malem grobu. Kako zelo bi lahko ljubila svoje dete, če bi še živel! In dejala si je, da bi bila lahko povsem drugačna in božja ženska, da je imela še otroka Ona, ki je bila polna napak in bed, ki bi tedaj bila dobra. Lahko bi bila srečna, kakor je sedaj nesrečna, lahko bi bila zaljublje-

Inž. S. Z.

Nov proizvod Strojne tovarne v Trbovljah

Nov izdelek Strojne tovarne v Trbovljah (STT) — enoveržni transporter — je gospodarsko, moderno transportno sredstvo, ki zavzema v naših premovalnih in gradbenih delih izjemno, solidno izdelave in mnogih prednosti pred dosedanjimi stesalkami vedno večji obseg. Po drugi svetovni vojni je ta transporter našel zelo veliko uporabo v tujini, predvsem pri transportu vzdolž širokega čela in se prav tako uporablja kot zbirni transporter v odkopnih progah. Veržni transporter je zelo prikladen za odvoz po horizontalni talnici, a prav tako za transport po vpadnikih in nadkopih srednjega nagiba.

V sami konstrukciji kakor tudi v svoji uporabi nudi ta transporter mnogo bistvenih prednosti pred stesalkami in transportnimi gumijastimi trakovi. Zaradi svoje kompaktnosti, masivne izdelave in enostavnosti s svojimi odlikami daleč prekaša ostale transportne načine pri odvozu vzdolž odkopne fronte in nastaja na njem mnogo manj okvar kot na drugih transporterjih. Pravilno montirani veržni transporter pravzaprav nima večjih in težjih okvar. Pločevinasti transportni žleb je fiksni in je izpostavljen samo obrabi zaradi trenja, kar pa ni tako občutno. Življenjska doba žleba traja do dveh let. Pogon je enostaven, s pomočjo Gallove transportne verige; morebitna okvara na verigi se hitro in brez težav popravi. Za namestitve tega transporterja v novo odkopno okno je treba okrog 30% manj časa kot pri stesalkah. Položi se okrog 10 cm od stojišča na odkopu tako, da se pri odstreljevanju samodejno naklada večja količina premoga. Nakladanje z lopato se zmanjša na minimum. Premog se s tako imenovano »kroco« grebe na veržni transporter. Velika prednost tega transporterja je v njegovi majhni višini (okrog 230 mm). S tem je znatno olajšano nakladalno delo (delo z lopato) in se storilnost rudarja poveča za okrog 20 do 25%.

Princip vsakega veržnega transporterja je v tem, da material vleče veriga, ki ima na določeno razdaljo (n. pr. 0,5 m) posnemalne prečke. Transportna veriga drsi po sredini korita, kjer posnemalne prečke potiskajo rovní premog pred seboj. Obstajajo tudi transporterji, ki se lahko prilagodijo valovitosti talnice; njihova kapaciteta gre do 200 t/h in do 250 m transportne dolžine. To so tako imenovani dvoveržni transporterji, ki imajo dve transportni verigi namesto ene.

Potiskanje (posnemanje) premoga v transportnem žlebu je odvisno od trenja in sile, s katero se mora koristna substanca pomikati, pri čemer je važen čimtelj tudi hitrost transportne verige, ki pa ne sme biti prevelika (v mejah 0,5—0,75 m/sek.). Premikanje materiala je odvisno od sortimenta, količine in specifične teže, t. j. faktorjev, ki vplivajo na trenje. Če bi bile posnemalne prečke nameščene v prevelikih presledkih, bi prečka tako rekoč spodrezavala naloženi premog, nastopilo bi vrtnčenje v notranjosti oziroma na dnu žleba in gmeta bi ostala na mestu; transporterja bi se tedaj le določena količina. Da se premog premika po žlebu s hitrostjo transportne verige, je treba namestiti v določenih presledkih posnemalne prečke. To razmerje je odvisno od širine žleba in znaša pri enoveržnem transporterju izdelka STT 1,66. Razdalja med prečkami je 0,5 m. Za transport prahu se zvišuje to razmerje na 0,9.

Drugi sestavni del transporterja so žlebovi dolžine 180 m. Izdelani so iz jeklene pločevine debeline 5—6 mm, ki je proti obrabi odporna. Profil korita je trapezaste oblike z 300/440/130. Na spodnji strani je ob straneh žleba privarjeno kotno železo, ki služi kot vodilo za povračanje transportne verige. Profil žlebov ima okrog 480 cm² in ti se polagajo postopoma od pogonskega dela v smeri natezalnega dela. Med seboj so pričvrščeni z vijaki 1/2". Teža posameznega transportnega žleba

znaša okrog 50 kg in je prikladen za prenašanje v jami. Za skrajšanje in podaljšanje — po potrebi sodita k transportnim žlebovom še dva krajša žleba.

Pogonski del je nekoliko daljši od transportnega žleba. Moč motorja je odvisna od dolžine in naklona transporta. Transporter je opremljen samo z eno pogonsko postajo malih dimenzij, kar je ugodno glede na dimenzije jamskih prostorov, in z enostavno povratno (natezalno) postajo. Kratkostični elektromotor za 8,5 kW in 1500 obratov na minuto mora biti v metanskih jamah eksplozijsko varen. Reduktor je enostopenjski s polžastim pogonom in prenaša pri 1500 n/min. trajno moč 10 KM. Prenos od reduktorja se vrši z Gallovo verigo 1 1/4". Pri preobremenitvi se poruši varnostni čep, ki se nahaja na pogonskem veržnem kolesu, s čimer se ustavi obratovanje transporterja. Hitrost transportne verige je 0,54 m/sek. Maksimalna dopustna dolžina transporta znaša 40 m, zmogljivost na uro pa do 60 t. — Kot že omenjeno, ima pogonski motor 8,5 kW, kar je za dolžino 40 zelo ekonomično, saj je treba za isto dolžino pri stesalkah 30 kW. Na tekoči meter veržnega transporterja odpade okrog 2,22 kW, pri stesalkah pa 0,75 kW. Poraba pogonske energije je za 2/3 manjša.

Žleb veržnega transporterja je lahko naložen s kupom, medtem ko je pri stesalkah kopica mnogo manjša zaradi stresanja. Če primerjamo moč pogonskih motorjev glede na presek žlebov, je razmerje še bolj neugodno. Za 1000 cm² profila je pri stesalnem agregatu treba 30 kW, pri žlebu veržnega transporterja profila 480 cm² pa le 8,5 kW.

Veržni transporter se montira prostoležeče in ni potrebno, da ga pričvrstimo z natezalnimi drogovi kot pri stesalkah.

Vsekakor prednjači veržni transporter v vseh pogledih kot transportno sredstvo pred stesalkami — toda kar je najvažnejše, se ti agregati vgradijo neposredno v vznožje delovišča

širokočelnega odkopa. Večji del odstreljenega premoga, zlasti iz naprsja, se avtomatično naklada, zaradi česar se prihrani mnogo fizičnega napora rudarjev. Idealna položitev transporterja je ravna v vseh smereh brez vijug, tako v horizontalni kot vertikalni smeri, kar pa jamske odkopne razmere ne dopuščajo (pritiski, valovitost in kipeenje talnice). Ako je transporter položen v krivulji, podobno povezu krvi, ne odnaša materiala. Premog zastaja pod transportno verigo, pojavljajo se vrtnčje v navpični smeri, nakopnina se slabo pomika naprej. Transportiranje ni efektivno ali pa je celo nemogoče. Izkušeno je dognano, da je učinkovit transporter najugodnejši, če je transporter položen v blagi krivulji, okrog 15 m od pogonskega dela, ki ima vrh obrnjen navzgor.

Žlebovi se sestavljajo tako, da se robovi najtesneje prilagajajo. Dosedanja praksa je pokazala, da se agregat postavlja čim nižje s postopnim dviganjem v smeri transporta. Ta način omogoča zaporedno obratovanje veržnih transporterjev.

V prvi polovici leta 1953 je bil izdelan prvi prototip enoveržnega transporterja izdelka STT, ki že leto dni brez okvar deluje v rudniku Trbovlje. Sestavljanje transportnih žlebov ne dela nobenih težav, prav tako tudi ni na Gallovi verigi s posnemalnimi prečkami nobenih okvar. Transportna veriga ter prečke so bile izdelane solidno in s čutom odgovornosti. Občutne obrabe transportnih žlebov ni opaziti. Žlebovi so zelo odporni proti zunanji, dinamični silam ob času odstrelitve premoga. Pri približno dveh mesecih obratovanja je bilo treba zamenjati pogonsko cementirano veržno kolo s cementiranim. Obraba polža v reduktorju je občutna, čemur pa je vzrok neustrezen material in obdelava polža.

Glede na zadovoljive rezultate obratovanja prototipa veržnega transporterja v jami je STT začela s serijsko izdelavo tega naprav. Rudnik Trbovlje je naročil 10 enoveržnih transporterjev. V začetku januarja letošnjega leta so bili dani ti transporterji tudi v hrastniške jame, kjer obratujeta dva transporterja na širokem čelu, eden pa dela v zbiralni prog, ki predaja rovní premog na transportni trak. Enega so vgradili na široko čelo št. 7 ter v zbirno prog v premovalni Trbovlje.

Ze prve dni obratovanja so se pokazale pomanjkljivosti v izdelavi transporterja, kar pa je posledica prehoda v serijsko proizvodnjo. Vendar bi bilo mogoče te hibe transportnih žlebov in transportnih verig s posnemalnimi prečkami ob večjem čutu odgovornosti do dela in kvalitete izdelave kakor tudi s poostrenim nadzorom delno odpraviti. Kot sem omenil, so nastali občutni zastoji v proizvodnji premoga zaradi okvar na transportni verigi. Zaradi zatikanja (zagozodenja) posnemalnih prečk na povratni strani žlebov so se le-te krivile in popustile so zvari na prečkah. Zaradi ekscentričnega vleka so se krivili svorniki, ki so povzročili izpad zatikov, kar je imelo za

Rojstva, poroke in smrti

V mesecu aprilu se je v našem okraju rodilo 65 otrok, umrlo je pa 34 ljudi. Poročili so se v aprilu sledeči pari:

V občini Čemšenik: rudar Janez Lavrin in kmečka delavka Pavla Guna; kmetovalec Avg. Lovrač in gospod. pomočnica Frančiška Brvar.

V občini Dol pri Hrastniku: zidar Anton Kršlin in služilka Frančiška Biderman; kopač Franc Petrič in delavka Alojzija Rancinger.

V občini Dole pri Litiji: rudar Anton Hribar in kmečka delavka Karolina Oblak.

V občini Hrastnik: ključavničar Anton Kreže in kmetovalka Marija Kolman; klepar Alojz Marinko in delavka Jeny-Konstan Čepin; jamski delavec Al. Naroglav in delavka Viktorija Orlčnik; delavec Rudolf Predovnik in Jožefa Marija Vučko; steklar Adolf Mühlbauer in delavka Valerija Brečko; delavec Valentin Potušek in služilka Albina Lapornik; čuvaj Vincenc Bravec in delavka Marija Ana Zalete; delavec Robert Halser in delavka Vera Hudi; jamski delavec Stanko Ovcak in administratorka Ana Napret; tesar Karel Brečko in upokojenka Jožefa Paboljšaj.

V občini Minše: rudar Ernest Hercog in gosp. pomočn. Frančiška Močnik.

V občini Radeče: trg. poslovođa Oto Ogrinc in gosp. pom. Jožefa Kolander.

V občini Senožeti: delavec Ivan Kovadič in gosp. pomočnica Fani Jamšek.

V občini Trbovlje: delavec Bogomir Stradar in gospodinja Vilma Rotar; delavec Maksim Giulianti in trgov. pomočnica Frančiška Ključevšek; rudar Franc Hribar in delavka Silvestra Florjanc; ključavničar Silvo Medvešek in frizerka Olga Tršelič; tajnik Matija Trovotšek in delavka Julijana Medvešek; kurjač Rudolf Frece in delavka Matilda Marcen; delavec Ernest Sorok in čistilka Marijana Strumelj; mizar Zvonimir Leskovec in služilka Marija Angela Janežič; ključavničar Ivan Laznik in gospod. pomočnica Dora Cestnik; delavec Zdravko Gač-

posledico občutne okvare transportne verige.

Z odpravo gornjih pomanjkljivosti na transportni verigi in žlebovih obratujeta sedaj dva veržna transporterja v jami v tako imenovanem »Plesko polju« brez okvar. Na transporterjih v hrastniški jami so se hibe delno odpravile in obratujejo te naprave zadovoljivo. Rudarji in nadzorno osebje v jami se o uporabi veržnih transporterjev namesto stesalk izražajo zelo pohvalno.

Težiti moramo za tem, da kolektiv STT nudi našemu rudarstvu transportno sredstvo, ki bo obratovalo zanesljivo, kar pa je dosegljivo samo z občutkom odgovornosti do dela in kvalitete serijskih proizvodov. Pred tovarno stoji v tem pogledu še velike naloge, kajti veržni transporterji iz dneva v dan zamenjavajo v naših rudnikih transport s stesalnimi agregati, ki so se preživeli. Naročnike pa bo tovarna lahko zadovoljila le s solidno, zanesljivo izdelanimi veržnimi transporterji.

nik in administratorka Angela Miklavčič; ključavničar Josip Laznik in šivilja Angela Cestnik; rudar Tomaž Kolar in delavka Erna Koritnik; pleskar Anton Hrovat in administratorka Frančiška Veršnik; delavec Karel Krevzel in delavka Ivana Andrejčič; mizar Leopold Medvešek in šivilja Silva Rak; delavec Viktor Borštnar in delavka Jožefa Sadušak; delavec Ivan Mak in gospod. pomočnica Marija Logar; šofer Josip Ferlič in gospod. pomočnica Ivanka Mlakar; delavec Ivan Lesar in delavka Ana Škof; rudar Franc Kanžar in delavka Marija Volaj.

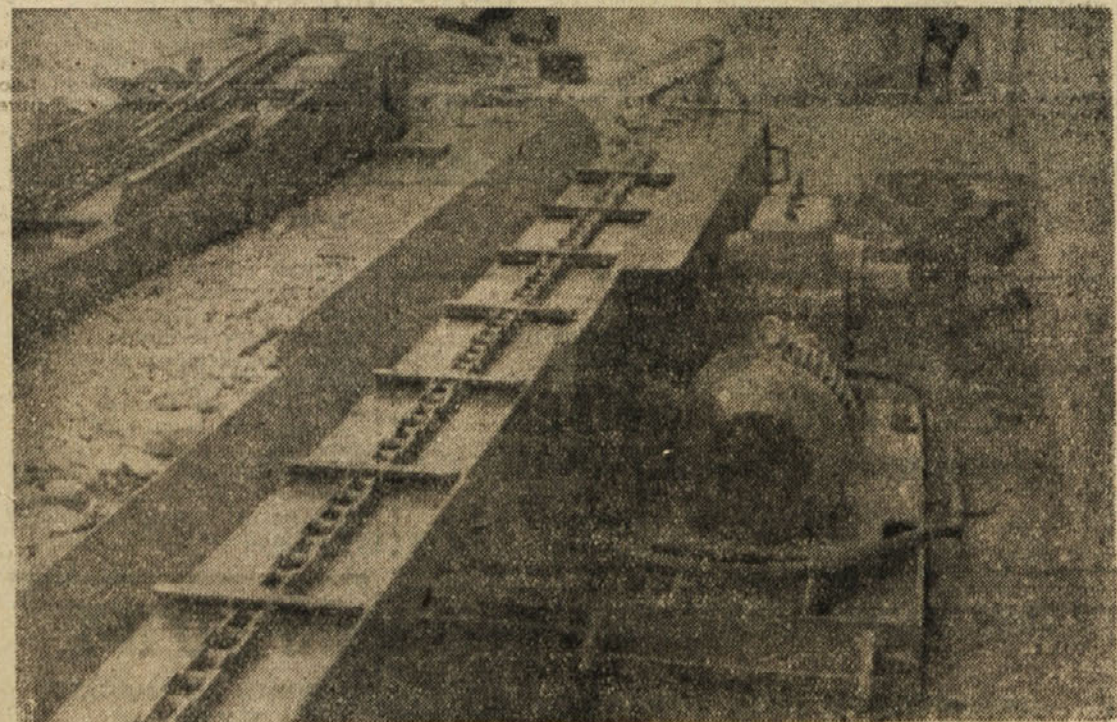
V občini Zagorje: delavec Stane Obolnar in delavka Olga Juvan; delavec Murtafa Sešić in gospodinja Stefanija Jeremič roj. Arbi; kovač Ivan Jerman in delavka Terezija Kotar; delavec Peter Graj in delavka Angela Zakrajšek; delavec Jože Medved in delavka Marija Ana Flere; delavec Rudolf Matul in posetniška hči Marta Šikovec; ključavničar Alojz Sotenšek in gosp. pomočnica Ana Prosenec; upokojenec Vinko Rajnar in gospodinja Angela Grabnar; šofer Ivan Brvar in delavka Milka Mandel; trg. pomočnik Ignac Majcen in prodajalka Dragica Rozina; mizar Franc Izlakar in delavka Ana Klančičar.

UMRLI SO

V Čemšeniku: Helena Drolic roj. Škrabar (64 let). — **Na Dolu pri Hrastniku:** Marjan Tabor (19 dni). — **V Hrastniku:** Helena Verne roj. Brečko (88 let); Rozalija Strbacelj (71 let); Roman Leskovešek (2 dni). — **V Radečah:** Stanislav Hirscl (33 let); Jožefa Povše roj. Poličnik (46 let); Maks Mrežar (32 let); Ivana Breznikar (68 let). — **V Trbovljah:** Jožefa Kuljad roj. Sirok (89 let); Jožefa Strle roj. Planinšek (35 let); Edvard Kovčič (18 let); Ema Repše roj. Matič (65 let); Jožefa Vozelj (7 let); Marija Turnšek roj. Eržen (70 let); Marija Slapšak roj. Mak (44 let); Amalija Tratar roj. Zuperl (78 let); Leopoldina Hauck roj. Wallner (65 let); Marija Demšak roj. Hahm (74 let); Janez Dolanc (55 let); Antonija Barič roj. Šipek (72 let); Matevž Aškerc (76 let); Marija Perme roj. Rozman (63 let); Marija Klenovšek roj. Deželak (72 let); Jože Abram (70 let); Jožefa Hudarinar roj. Karlovšek (50 let); Ivan Herman (4 mesece); Viktor Gradič (26 let); Angela Sever roj. Delovec (57 let); Marija Jager roj. Štikar (48 let). — **Senožeti:** Marija Režun roj. Obreza (68 let). — **Zagorje:** Antonija Koželj (86 let); Franc Zupanc (68 let).

Zagorje

Boksarski dvoboj. — Prejšnjo nedeljo zvečer je bilo v Zagorju prijateljsko srečanje med boksarji »Fuzinarja« iz Raven in »Proletarcev«. Zmagali so Zagorjani z 8:4. Gledalcev je bilo okrog 150. Posamezni dvoboji so se končali takole: Novak-Dobrovnik 2:0 tko; Faklin-Siberčnik 0:2; Vozelj-Bezjak 2:0 tko; Pigac-Gregelj 0:2 ko; Livk-Svajger 2:0 tko ter Krembas-Jehart 2:0 tko. Prvonavedeni so domačini.

Dvoveržni transporter — pogonski del

na, zdaj pa je nihče ne ljubi in nikomur ni potrebn.

Pomislija je, kako mrzla je nasproti vsemu in da prav sama najbolj trpi zaradi tega. Vsi vrelci neznosti zastajajo že kdo vé kako dolgo v njeni notranjosti kakor podzemne vode, na njenem površju pa je vse tiho in hladno — hladno kakor skala.

Koliko let bo še živela tako, v tem prisiljenem popolnem miru, brez strasti, brez pravega posla, brez vsebine? Koliko let še takega življenja, da bo njena pot končala tule pod to tiho pokopališko travo? Začutila se je nico, prazno, zapuščeno.

Toda tako ni smela misliti. To ni privedlo nikamor — ta mrzkost, ki ni izvirala od drugod kakor iz neklih nepotrebnih čustev. In spet se je ponovila: naša čustva nas ne smejo obvladati, temveč mi jih moramo obvladati... Hotela je biti pametna. In zaslišala je glas svojega očeta, zaslišala ga je tako razločno, kakor da ne leži že deset let v grobu na drugi strani pokopališča, temveč tako blizu ji je bil, kakor da se ji zdajše sklanja na uho in ji šepče:

»Moja pametna Agata!«

Ob dojmu tega živega glasu, ki jo je ta trenutek zares poklical, se je pristraseno zdrla. Hitro je vstala, ozrla se je in od začudenja so se ji razširile oči. Ni se takoj domislila, kdo je ta mladi človek v črnem žametnem jopiču, ki jo je pozdravljaj in se ji smejal prav

po domače, kakor da sta stara znanca.

»Ah, vi ste, Julijus...« je napolnjen vzklila.

Pravil ji je gospa Agata, odkar je prišla nekoč pred leti k botru Zgajnarju v trgovino in njemu, tedaj osemletnemu poibču, napolnila žepe s sladkorčk. Takrat je bila šele leto dni poročena in zdela se mu je tako ljubka, da je v njegovem srcu pri priči zavzela mesto svete Katarine, ki jo je bil doletel oboževal zaradi njene kro-ne, meča in nazobčanega kolesa.

Od tistih časov, ko si jo je postavil nekako v oltar svojega otroškega srca, pa je bil pričrčan, da njuno prijateljstvo ne bo prenehalo nikoli, četudi jo je videl le poredkoma.

Ko mu je bilo dvanajst let, ga je boter odpeljal v Ljubljano, da bi obiskoval tam »normalko« potlej pa Mahrovo trgovsko šolo. Toda niti v Ljubljani, kjer je bilo vendar toliko bogatih in lepših žensk, ni bilo nobene, ki bi jo le od daleč mogel primerjati z gospo Agato. In daj se je pri priči zaljublil v dekletce, ki je stanovalo v isti hiši kakor on in je bilo njegovih let, ga je vendar še dolgo preganjal Agatin obraz, če je sanjal. Nekoč se mu je posrečilo, da je poljubil svojo deklico — tri mesece se je sam pred seboj šepiril zaradi tega. Tedaj si je prvič zaželel povsem določeno, da bi se vsaj enkrat z ustinicami dotaknil gospe Agate. Ta želja ga je še dolgo mučila in mu hkrati vzbujala prijetne dražljaje, dokler ga niso

vtisli mestnega življenja polagoma vsega prevzeli. Končno je pozabil na gospo Agato.

Ni se posebno dobro učil. Bolj važno je bilo, da se je pozimi lahko drsal, se poleti kopal v Gradaščici ali pa bil žogo v jami za svetim Kristofom. In če je le mogel, je starim terčikam, pri katerih je stanoval, ušel v gledališče, kajti one so smatrale gledališče za peklen-sko ustanovo. Tako je šol in svojim gospodinjam navkljub skušal napraviti iz teh štirih let v Ljubljani štiri leta razposajene igre, štiri leta uživanja življenja malega mesta, ki se je njemu dozdevalo tako veliko! Ko se je po teh letih končno vrnil v Zabukovje, da bi ostal za vedno pri botru v trgovini, je bil popolnoma ozdravljen od otroških sanjarij, kakor je mislil.

Po vseh resničnih izkušnjah, ki si jih je pridobil v mestu, bi se mu zdelo smešno, če bi se hrepeneel po inženirski ženi. Bila je zanj tako nedosegljiva kakor sveta Katarina v oltarju.

In samo sebi se je čudil, da se mu gospa Agata v tistih letih, ko je doraščal v moža, ni nič zdelo kdo ve kako mikavna. Prihajala je v vas k maši in je odhajala, videl jo je in ni več mislil nanjo.

Bila je ena izmed mnogih rudniških gospe, zelo lepo oblečena, bolj prijazna kakor druge in edina, ki je znala govoriti slovensko. Pa to ni bilo nič čudnega, če si pomislil, da je doraščala tu med njimi v vasi. Zaradi tega so jo vsi imeli ne-

kako radi in je tudi njemu, Julijusu bila bolj pri srcu kot druge rudniške gospe, ki so tako ošabno dvigale nosove.

Dokler ni nekega dne pozimi prišla v trgovino.

Se sedaj se natanko spominja njenih oči, ki so se širile od zamišljenosti, snežnik na njenih dolgih črnih vejicah in neke posebne, mile otonosti okoli njenih ustnic. Najbrž je bila takšna kakor vedno in ni njena krivolina pod težkim žametnim krilom nič bolj očarljivo valovala kakor druge kratki, najbrž niti vedela ni, da se mu je hitro, izpodbudno nasmešnila, preden se je ozrla po visokih policah trgovine.

Nekaj ga je udarilo v prsi, ko se mu je nasmešnila. To je bilo vse in bilo je zelo preprosto, toda dolgo ni mogel razumeti samega sebe, čemu tega udarca ne more prebleti.

Kadarkoli je pomislil nanjo, in to se je odslej večkrat pripetilo, se mu je pokazala na gladkem mladem čelu guba in pričel si je gristi nohte od silnega notranjega nemira in od negotovosti, ki ga je mučila. Ni mogel razumeti samega sebe, a tu ni nje ni mogel razumeti, nikakor ne. Bila je tako nepristopna zanj, kljub svoji prijaznosti tako vljudno tuja, tako malo je mogel uganiti, kakšne misli ji rojijo za cvetlično belim čelom, da se mu je zdelo skrivnostna, kakor je skrivnostna globoka tiha voda.

A prav ta skrivnostnost ga je privlačila odslej in je do skrajnosti vznemirjala njegovo do-

mišljijo. Rad bi bil kje na samem z njo, poskusiti kaj takega se mu je zdelo junaštvo. Ponoči, ko ni mogel spati, si je izmišljal tisoč načinov, kako bi ji lahko prišel blizu.

Tudi zdaj se je moral z vsem naporom volje prisiliti k temu, da jo je ogovoril.

Videl je, da je osupnila. Mogoče ji ni bilo prav, da jo je še vedno klical »gospa Agata« kakor tiste čase, ko mu je igranje šla s prsti skozi gosto svetlo grivo? Gotovo se ji je to zdelo nekam nesposlljivo. Zardel je, rad bi se bil pogreznil v zemljo. Bal se je, da je napravil kako usodno neumnost s tem, da jo je poklical in neznanstvo mu je odleglo, ko se mu je iznenada nasmešnila. Drgetaje je lovil sapo in je skušal zbrati svoje zmene misli. Hotel ji je povedati nekaj takega, da bi napravil nanjo sijajen dojem in bi se pričela zanj zanimati — na svoj malce vzvišeni in nedostopni način, toda vendarle zamisliti. A nič mu ni padlo v glavo.

»Nisem bil pri maši, veste,« je nazadnje bleknil. »Vsak po svoje molimo, nekateri v cerkvi, nekateri v gozdu...«

Molk. Gledala je po pokopališču navzdol.

»Bojim se, da me ne morete kdo ve kako trpeti, gospa Novotnyjeva.«

Spet se je obrnila k njemu. Skozri razpeti čipkasti sončnik ji je sonce metalo drhteče lise na obraz. Začudeno je dvigala močne visokole obrvi, ustnice so se ji nakodrale. Pod njenim

prodornim pogledom je prebledel kakor zid. Napolnled se je vendar zgodilo tisto, kar si je ves čas želel. Končno ga je opazila, opazila je, da je neki Julijus na svetu, to ji je bilo videti.

In res, zdaj si ga je prvič ogledala povsem natančno.

Bil je dokaj višji od nje, ki je bila srednje postave, in prijeten na pogled v svojem čednem jopiču iz črnega žameta in v golobih sivih hlačah. Nekam olikan je bil in gosposki v sveže nagubani srcaji in s črno svleno ovratnico, kakor jo nosijo študentje in mestni gizdalini.

Njegovi svetli lasje so bili za spoznanje predloži za mladeniča, ki je živel na vasi — to se ji je zelo dokaj nečimrno. Ah, najbrž je mislil, da je zal krasotec in da napravila čudovit dojem na ženske? In zdaj je opazila celo njegova usesa, ki so se ji zdeli premajhna, in njegove ustnice, ki so bile za mladega moža preobčutljive, preveč pripravljene, da vzdrihte ob slehernem izrazu čustva. Hotela ga je presoditi kar moč strogo. Sama ni razumela te strogosti v sebi. Hotela je natiti na njegovem obrazu vse napa-ke, potem pa si je čudno vzradočeno priznala, da je ta obraz še dovolj možat s svojim visokim čelom, s krepkim ravnim nosom in izrazitimi lčnicami, ki so nasprotovale mehki prijaznosti oči. Bile so to svetlorjave oči in v njih so trepetale temnejše sence — to čudno spreminjanje pa jo je zmedlo.

KOTIČEK ZA PIONIRJE

Janez:

(Nadaljevanje)

Pravljica o pastirju Nejčku, Divjem možu in vodi življenja

»Počakaj še malo, ježek,« je bil radoveden Rogaček. »Nisi mi še povedal, kaj je Divji mož iskal tukaj. Dolgo že ni hodil tod.«

»Lepo deklico je vodil s seboj. Toda ona nikakor ni hotela iti. Ves čas se je ustavljala, jokala in upirala, da jo je naposled vrigel na ramo kakor snop in jo odnesel. Hudo se je jezil in obljubljal je deklici, da jo bo za kazen zaprl v najstrašnejšo ječo.«

»Ubogo dekle,« je vzdihnil Rogaček.

»In kako lepa je bila,« mu je pravil dalje ježek. »Kakor najlepša deklica iz najlepše pravljice. Zdaj moram pa res k vodi. Imam že čisto suha usta. Pozdravljen, Rogaček!«

»Pozdravljen, ježek!« Spet je slišal Nejčce cepetanje, pihanje in kihanje, ki se je oddaljevalo in utihnilo. Nobenega glasu ni bilo več, le studenček je žuborel in visoko v vejah je šepetaj veter. Oči so mu zlezle skupaj, žuborenje je postajalo vse tiše in tiše, se zlijo z vetrom v en glas in skoro je Nejčce spet sladko zasnil.

Ce so bile sanje, je mislil, ko je gledal v zelene veje nad seboj, so bile prav lepe. Ampak, saj se vse ujema; zelena kača, Divji mož, Marička... Vseeno. Sanje ali ne. Naprej mora.

Vstal je, se pretegnil, stopil k studencu, se umil, napil, odločil košček kruha od kosa, ki ga je imel še v torbi, se naježil in odšel dalje.

Proti večeru je prispel čez sedmo goro v sedmo dolino. Temni gozdovi so se raztezali od

vasi do semkaj in še dalje. Nikjer jim ni bilo kraja.

Sredi sedme doline je bila v gozdu jasa. Zelena trava je rasla tamkaj in majhen potoček je delil jaso na dvoje. Nejčce je bil strašno truden, lačen in žejen. Sedel je ob potoku na tla in vzel iz torbe preostali košček kruha. Hotej se je najesti in napiti. Ugriznil je v kruh, pa kar ni mogel jesti, tako suha usta je imel.

»Naprej se bom napil,« je mislil glasno, »potem bom pa je del.«

Sklonil se je nad vodo. Takrat je zaslišal glasove:

»Ne pij, ne pij, ne pij!«

Dvignil je glavo in pogledal naokrog. Nikjer človeka, le v zraku, visoko nad njim, je krožila jata vran. Spet se je sklonoil k vodi in spet je slišal iste glasove. Toda zveneli so že grozeče. Nejčce se je čutil. Kdo vpilje in zakaj? Ga ostril glasovi svare pred nesrečo? Pogledal je v vodo. Kristalno čista je žuborela čez kamenje in lepe ribice z rdečimi pikicami so švigale v malem tolmanu sem in tja.

Ah kaj, si je mislil. Voda je lepa in čista in ribice so v njej. Gotovo je dobra. Zajel je vodo v prgišče in jo nesel k ustom. Kakor črne strele so se zagnale vrane proti njemu in preden se je zavedel, so se mu zapodile v glavo in roko. Nejčce je pograbil palico, toda jata se je prav tako po bliskovo spet dvignila.

»Vražje ptice,« je zagodel, odložil palico in se sklonoil k vodi.

Spet so se zagnale vrane vanj. Ko so bile že visoko v zraku, se

je vsedel nazaj v travo. Hudo truden je bil in žejen, da se mu je jezik lepil v ustih. Zakaj ni ne pustijo piti, je premišljeval. Ozrl se je v nebo. Se vedno je krožila jata nad njim in zdelo se mu je, da jih je vse več. Toda piti mora! Kolikor je mogel hitro, se je vrgel na tla in porinil celo glavo v potok. Vrane so se z divjim vriščem pognale v njega in ga kljuvale po hrbtu. Toda Nejčce je pil. Z vsakim požirkom, ki ga je napravil, pa je izginala trudnost in prešinjala ga je čudovita moč. Napil se je in vstal. Vrane, ki so ga obletavale, so odletele in slišal je njihovo prestrašeno krakanje:

(Dalje prihodnjč)

OGLASI

PREKLIC

Preključujem besede, izrečene v vanjenem stanju tov. Rudiju Peternelu, in se mu zahvaljujem, da je odstopil od tožbe. — Anton Volavšek, Hrastnik 310.

Preključujem, kar sem v pija-nosti govoril žaljivega proti tov. Antonu Cebela. — Martin Rupar, Zagorje.

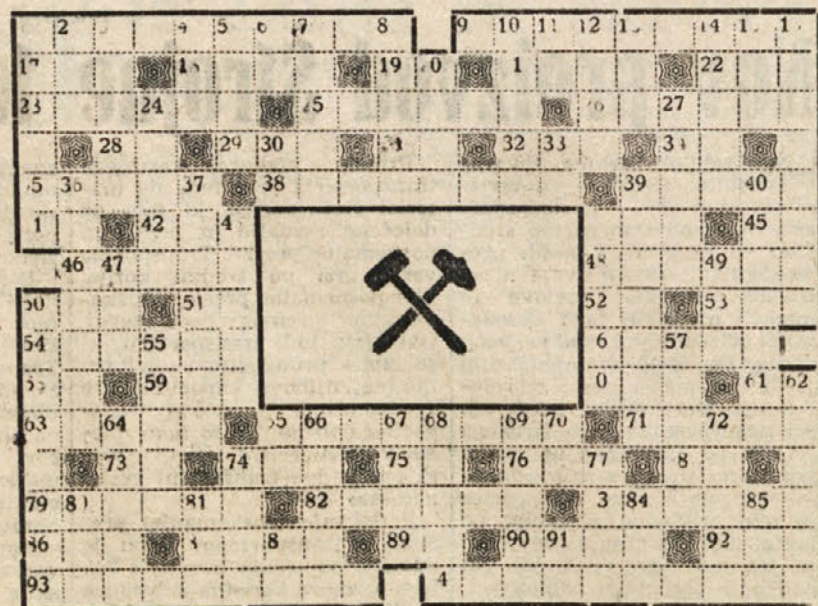
Ob priliki pričevanja Adolfa Sevnška preključujeva sum proti Alojzu in Kristini Petrin iz Dola št. 28. — Martin Vihar, Dol št. 27 in Franc Holešek, Dol št. 30 pri Hrastniku.

PRODAM rabljen krojaški šivalni stroj. — Naslov v upravnem listu.

Križanka „Trbovlje“

Vodoravno: 1. tovarna v Trbovljah; 9. vrsta razsvetljave; 17. moško ime; 18. mesto v Mongoliji; 19. nikalnica; 21. orientalski knez; 22. domačija; 23. žensko ime; 25. vrsta smole; 26. ljubkovalno ime za ptice; 28. okrajšan podredni veznik, ki ga je rad uporabljal pesnik Prešeren; 29. življenjska tekočina; 31. veznik; 32. del imena naše nekdanje filmske igralke; 34. staroslovanska pijača; 35. merilna priprava na teodolitu; 38. tovarna na rudniku Trbovlje; 39. kiti, kinča; 41. začetnici priimka in imena izdajatelja prve slovenske knjige; 42. ljudski izraz za dolg; 44. velika kača, tudi ženska kozuhovina; 45. zadnji dve črki na koncu mnogih hrvaških imen; 46. s krtačo očisti; 48. tuje žensko ime; 50. predpona za davno, staro; 51. začetnici imena in priimka umrlega jug. pisatelja in zgodovinarja (spisal dramo »Juran in Sofija«); 52. kazalni zaimek; 53. časovna enota; 54. glagolska oblika spočetja; 56. moško ime; 58. začetnici imena in priimka našega državnika; 59. prislov kraja; 60. kratka za narodno; 61. kratka za: na primer; 63. naselje na rudniku Trbovlje; 65. naselje v Trbovljah; 71. športni klub v Trbovljah; 73. številnik; 74. število; 75. kratka za okrajni komite; 76. del obraza; 78. kazalni zaimek; 79. goljufana; 82. starogrški modroslovec; 83. ljubavnik (tujka, grška); 86. glavni junak Gotovčeve opere; 87. država v Mali Aziji; 89. povratni zaimek; 90. del praščije glave; 92. kratka za okrajni ljudski odbor; 93. vodja desetine; 94. rudnik v Trbovljah.

Navpično: 1. proizvod tovarne pod 1. (vodoravno); 2. kot 17 (vodoravno); 3. moško ime; 4. nemški časovni prislov; 5. ozek kos tkanine; 6. kemični znak za srebro; 7. arabsko moško ime; 8. človek, ki se ukvarja s starodavno umetnostjo; 10. ustanovitelj ZSSR; 11. dve črki imena Erna; 12. spleteni ženski lasje; 13. kot 74 (vodoravno); 14. vaška slika, preprostost; 15. konjska odeja; 16. pripadnik enega izmed kontinentov; 20. žensko ime; 24. skupina ljudi, zlasti pri športnikih (dvojina); 27. slep (srbsko); 30. grška črka; 33. kazalni zaimek; 36. testa-

ment (4 sklon); 37. slavje, obletnica; 39. vozač, tudi športnik; 40. izdelovalnica sira; 43. junak žrtve Orjuna 1. junija 1924; 44. močan zid; 47. delo (srbsko); 49. žensko ime; 50. zabrana; 55. žensko ime; 57. neusmiljeno; 62. kanal, presek zemlje; 64. grški otok; 65. kratka za utežno mero; 66. lisasta krava; 67. vrsta športa; 68. korak za dosego nečesa; 69. vstop (franc. fonetič-

no); 70. veznik; 72. dotok; 74. desni pritok Drine v Hercegovini (3. sklon); 77. vas (srbsko); 80. naplačilo (množ.); 81. šivalna potrebščina; 84. taborišče NOV na Dolenjskem, tudi glasbeni instrument oz. oržje nekaterih živali; 85. vrsta zemlje; 88. nemški predlog; 91. začetnici imena in priimka velikega hrvatskega pesnika, ki je bil nekač časa tudi hrvatski ban.

Nagradna skrinjalnica

Kam se je zgubila pastirju druga ovčeka?

Ce jo pionir najde, ji nariše na vrat trak z zvončkom, nato pa sličko izreže ter nam jo s svojim polnim imenom krajem bivališča in razredom šole ki jo obiskujete pošljite, ali pa prinesite v uredništvo. — Izžreban pionir bo dobil z rešeno skrinjalnico od nas lepo knjigo v spomin.

Rešitev nagradne posetnice za pionirje

Cetudi rešitev nagradne vizitke v prejšnji številki našega lista ni bila lahka, smo od naših pionirjev in pionirk vendar dobili lepo število pravih odgovorov. Rešitev posetnice se glasi: **Loke pri Zagorju.**

Strogi žreb je prisodil nagrado za pravi odgovor pionirki **Danci Lončarič** iz Zidanega mosta št. 35, ki naj o priložnosti pošlje v naše uredništvo po obljubljeni knjižno darilo.

ŠPORT

BOLJŠI SO ZMAGALI V ZAGORJU
Proletarec : Rudar 3:0 (1:0)

Proletarec—Rudar 3:0 (1:0)
Po nogometni tekmi predzadnje nedelje v Zagorju se je moštvo »Proletarca« povzpelo na prvo mesto na lestvici. Težko pričakovano srečanje obeh zasavskih moštvev v Zagorju — »Rudarja« in »Proletarca« — se je končalo z visoko zmago domačinov, ki so pokazali igralcem »Rudarja«, kako je treba igrati nogomet.

Proletarec (Zagorje) : Svoboda (Trbovlje) 2:2 (2:1)
PRVENSTVO CELJSKE NOGOMETNE PODZVEZE
Dobrna (Trbovlje) : Konjice 3:3

KEGLJANJE
Rudar : Svoboda (Trbovlje) 397:326

Kino »Svoboda-Center« v Trbovljah (Delavski dom) bo predvajal ameriški film

»UROČEN«
Razpored predstav bo razviden z lepakom.

Kino »Svoboda« Trbovlje II. pa bo imel na sporedu francoski film
»VSI SMO MORILCI«
Razpored predstav bo razviden z lepakom.

Najceneje in v največji izbiri si preskrbite vse potrebno za dom, delo in šport v

VELEBLAGOVNICA
nama
LJUBLJANA

Borbene čestitke mestu Trbovlje ob velikih zgodovinskih dneh

TESNILKA

Tovarna tesnil in plastičnih mas Medvode
prej »Donit«

čestita s svojim kolektivom vsem delovnim kolektivom in prebivalstvu mesta Trbovlje k njihovim zgodovinskim obletnicam.

Priporočamo se s svojimi izdelki

Delavsko prosvetno društvo

SVOBODA - DOBRNA

TRBOVLJE

Gostilna Dobrna, Športno društvo »Dobrna« čestitajo delovnim kolektivom Trbovelj k 100-letnici občine, vsem rudarjem pa k 150-letnici rudnika Trbovlje.

Borbeni pozdrav pošiljata delovnemu ljudstvu Trbovelj ob prazniku pomembnih zgodovinskih obletnic mesta Trbovlje delovni

kolektiv in uprava

Papirnice - Kolčeva

Ne zamudite! V torek 1. junija popoldne Ha,duk (Split): Reprezentanci Zasavja

TEKSTIL- OBUTEV

LJUBLJANA

Na veliko

TEKSTIL-OBUTEV

čestita vsem delovnim kolektivom
ob 30. obletnici zloma Orjune,
100-letnici občine Trbovlje in
150-letnici rudnika Trbovlje in želi
čim lepših uspehov pri gospodar-
skem razvoju mesta Trbovlje

Tekstil-obutev

Ljubljana

Nazorjeva ulica 4

TRGOVSKO
PODJETJE

Železničar

M A R I B O R

POSLOVALNICO

KURILNIŠKA 4

trgovina s kurivom in nekovin-
skim gradbenim materialom po-
šilja trboveljskemu prebivalstvu
ob zgodovinskih obletnicah bor-
bene pozdrave in tople čestitke

K odločni borbi delovnega ljudstva Trbovelj, ki
te dni praznuje pomembne zgodovinske obletnice:

30-letnico zloma Orjune,

100-letnico občine Trbovlje in

150-letnico rudnika

pošiljata delovni kolektiv,
in uprava

Papirnice - Vevče

borbene revolucionarne pozdrave z željo
nadaljnjih uspehov pri graditvi komune.

Usem delovnim kolektivom, odjemalcem
in potrošnikom Zasavja pošiljamo ob
občinskem prazniku v Trbovljah svoje
borbene pozdrave!

Ljubljanska tovarna hranil

Ljubljana, Šmartinska cesta 30

DELOVNI
KOLEKT V
in UPRAVA

**TOBAČNE
TOVARNE
LJUBLJANA**

čestita delovnemu ljudstvu mesta Trbovlje
k zgodovinskim dnem:

30. obletnici zloma Orjune,
100-letnici občine in
150-letnici rudnika Trbovlje

z željo, da bi na področju izgradnje socia-
lizma dosegali tudi v bodoče še večje
delovne uspehe.

Poslužujte
se cigaret
proizvoda
Tobačne tovarne
Ljubljana

**INVALIDSKO
PODJETJE
„TOBAK“
TRBOVLJE**

čestita k občinskemu prazniku mesta Trbovlje ter
ob priložnosti zgodovinskih jubilejnih dni mesta
Trbovlje

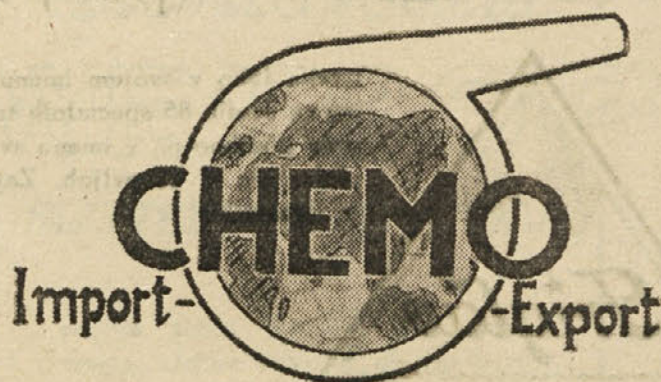
Istočasno vam nudi kvalitetne
tobačne izdelke v vsaki količini

Vse vrste barv in lakov ter razne kemikalije domače in inozemske proizvodnje, potrebščine za sobne slikarje in pleskarje, vse vrste čistilnih sredstev in razne gospodarske potrebščine vam nudi

Impact - Chemo - Export

LJUBLJANA, Titova cesta šte. 50

Delovni kolektiv in uprava

pošiljata ob zgodovinskih dneh, 30-letnici zloma Orjune, 10-letnici mesta Trbovlje in 150-letnici obstoja rudnika borbeni pozdrav vsemu prebivalstvu mestne občine Trbovlje.

Vsem svojim odjemalcem in delovnemu ljudstvu mesta Trbovlje čestita ob zgodovinskih dneh:

30-letnici zloma Orjune v Trbovljah,
100-letnici občine Trbovlje ter
150-letnici rudnika Trbovlje

KOLEKTIV. IN UPRAVA

Cementtarne Trbovlje

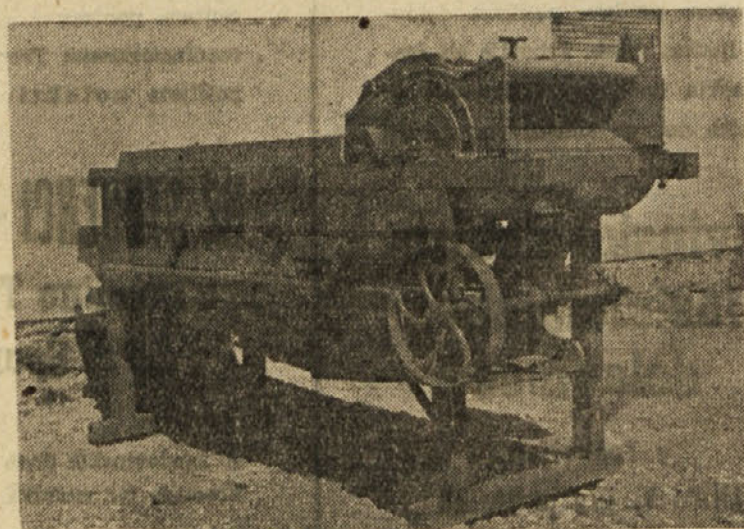
Izdelujemo kvalitetni cement, ki ga prodajamo po vsej državi in v tujini

Vse kar potrebuješ za gradnjo, za ureditev stanovanja, za gospodinjstvo ali pa kar je potrebno za razna obrtna podjetja, lahko dobiš pri

**TRGOVSKEM PODJETJU
„ŽELEZNINA“ - TRBOVLJE**

Nudimo vam: barve, lake, firnež, terpentin, razne čopiče, klej, razna olja, šipe, steklo, porcelan, keramiko, emajlirano posodo, pocinkano posodo, šipe po meri, prevzamemo vgraditev šip za cele stavbe, nudimo štedilniške, uvožene plošče, glinaste peči, kmečke in salonske, kompletne kopalnice, razne vrste štedilnikov, vse vrste železnine ter ves gradbeni material, opeko, trstiko, nadalje trboveljski in zidanomoški cement.

K zgodovinskim obletnicam občine Trbovlje čestita kolektiv in uprava trgovskega podjetja »ŽELEZNINA« - Trbovlje

Ne pozabite si ogledati na razstavnem prostoru v restavraciji na Vodah tudi razno orodje, mlatilnice, sadne mline in podobno, kar vse vam tudi nudimo po ugodnih cenah.

Naša najstarejša tovarna čevljev v državi

„TRIGLAV“ (prej Peko)

izreka tako v svojem imenu kakor tudi v imenu svojih 85 specialnih trgovin s čevlji, prav posebno pa v imenu svojih zasavskih podružnic v Trbovljah, Zagorju ob Savi in Hrastniku

NAJISKRENEJŠE ČESTITKE

k proslavi 100-letnice obstoja trboveljske občine in širokemu krogu potrošnikov z njenega področja.

Tovarna obutve Triglav - Tržič

Vsemu delovnemu ljudstvu mestne občine Trbovlje čestitata ob pomembnih zgodovinskih obletnicah

kolektiv in uprava

TRANSPORTNO PODJETJE AVTOPREVOZ, Trbovlje

GOSTINSKA ZBORNICA

okraja Trbovlje

z vsem svojim članstvom čestita trboveljskemu prebivalstvu ob zgodovinskih obletnicah mesta Trbovlje.

TRGOVINSKA ZBORNICA za okraj TRBOVLJE

z vsem svojim članstvom čestita delovnemu ljudstvu mesta Trbovlje k pomembnim zgodovinskim obletnicam.

Borbeni pozdrav vsem delovnim ljudem mesta Trbovlje pošilja ob pomembnih zgodovinskih obletnicah:

30. obletnici zloma Orjune,
100-letnici občine Trbovlje
ter 150-letnici trboveljskega
rudnika

delovni kolektiv in uprava

Elektrarne - Trbovlje

Obiščite nas na gospodarski razstavi v restavraciji ter v paviljonu pri Pokišku, kjer boste dobili razne mesne dobrote.

*

Vsem potrošnikom čestita k zgodovinskemu jubileju občine Trbovlje in rudnika Trbovlje

*

Kolektiv in uprava podjetja

„MESO“ TRBOVLJE

Borbeni pozdrav pošiljata vsemu delovnemu ljudstvu Trbovelj ob zgodovinskih obletnicah mesta Trbovlje delovni kolektiv in uprava

TRGOVSKEGA PODJETJA

»IZBIRA« - TRBOVLJE

z vsemi poslovalnicami ter se priporoča za obisk

Borbeni pozdrav vsemu delovnemu ljudstvu mesta Trbovlje ob pomembnem jubileju pošiljata uprava in kolektiv

KINA „SVOBODA-CENTER“, Trbovlje

IN

KINA „SVOBODA-TRBOVLJE II“

*

Tudi v bodoče bomo vedno skrbeli za nakup dobrih filmov.

Ob zgodovinskih dneh mestne občine Trbovlje, rudnika Trbovlje ter ob 30. obletnici zloma Orjune v Trbovljah pošiljata delovni kolektiv in uprava

Gradbenega podjetja

„GRADITELJ“

v Trbovljah

vsemu prebivalstvu
borbene pozdrave

Za vsakega nekaj se dobi v poslovalnicah trgov. podjetja

»PRESKRBA« - TRBOVLJE

za okrepčilo pa poskrbi gostilna Delavskega doma

Kolektiv in uprava »Preskrbe« čestitata vsem delovnim ljudem mesta Trbovlje ob zgodovinskih obletnicah

Kolektiv in uprava podjetja

»MEHANIKA« TRBOVLJE

se pridružujeta čestitkam ostalih delovnih kolektivov ob pomembnih zgodovinskih obletnicah mesta Trbovlje.

*

Ob tej priložnosti bo podjetje razstavilo svoje izdelke na veliki gospodarski razstavi v šoli Trbovlje II.

*

Vabimo vse svoje odjemalce, da si ogledajo naše najnoveše proizvode!

Borbeni pozdrav pošiljata delovnim ljudem mesta Trbovlje ob zgodovinskih dneh mesta Trbovlje in rudnika delovni kolektiv in uprava

Kovinsko-elektro- instalaterske delavnice

v Trbovljah
Ulica 1. junija št. 28

Oglejte si naše proizvode na gospodarski razstavi v šoli Trbovlje II!

Borbeni pozdrav revolucionarnim Trbovljam pošiljata kolektiv in uprava

RZ STUDENCI - SEVNICA z gostilno Trbovlje „Pri Špancu“

ob zgodovinskih dneh mestne občine Trbovlje ter rudnika.

*

Priporočamo se za obisk in na svidenje!

Ob 100-letnici občine,
30-letnici zloma Orjune in
150-letnici rudnika Trbovlje

vam delovni kolektiv trgovskega podjetja

»TEKSTIL«

Ljubljana, Ciril-Metodova ulica 3

čestita k odločni borbi za pravice vaše občine, od katere niste odstopili v dobi najhujšega terorja, z željo, da bi v naši socialistični družbi še naprej vzgajali globoko zavest komune.

Delovni kolektiv in uprava

„TEHNOMETAL“

Ljubljana, Titova cesta 16

pošiljata delovnemu ljudstvu Trbovelj
borbene pozdrave in mu čestitata k

30. obletnici zloma Orjune,
100-letnici trboveljske občine in
150-letnici trboveljskega rudnika

Delovni kolektiv gradbenega podjetja

„TEHNIKA“

Ljubljana, Vošnjakova 8a

čestita k pomembnemu prazniku občine Trbovlje — ob njeni 100-letnici obstoja in ji želi nadaljnjih uspehov pri njenem delu.

TRGOVSKO PODJETJE

„METROP“

SLOVENSKA BISTRICA

pošilja tople čestitke prebivalstvu
mestne občine Trbovlje ob zgodovinskih
praznikih: 30-letnici zloma Orjune,
100-letnici občine in 150-letnici
rudnika.

Borbeni pozdrav prebivalstvu občine
Trbovlje pošiljata ob zgodovinskih
obletnicah delovni kolektiv in uprava

RUDNIKA KOČEVJE

Naprej v nove zmage!

Mestni občini Trbovlje čestita

„KOPAONIK“

Preduzeće za promet građevinskim
materijalom, Beograd, Francuska br. 65

Skladišta: Beograd, Dunavska 15 i Dunavski
Kej br. 21, Niš, Crveni krst, Rankovicevo.

Proizvodi crne metalurgije, rezana i tesana
grada četinara — rezana grada liščara, ce-
ment i cementni proizvodi, cigla, crep (fal-
covan i mašinski) elektro-instalacioni mate-
rijal, građevinske mašine (betonske mešalice,
drobilice itd.), bitumen i sav drugi izolacioni
materijal.

**Otkupljuje veće količine
rezane i tesane gradje**

„KOTEKS“

podjetje za promet s kožami, odpadki in volno,

LJUBLJANA

podružnice

ZAGORJE

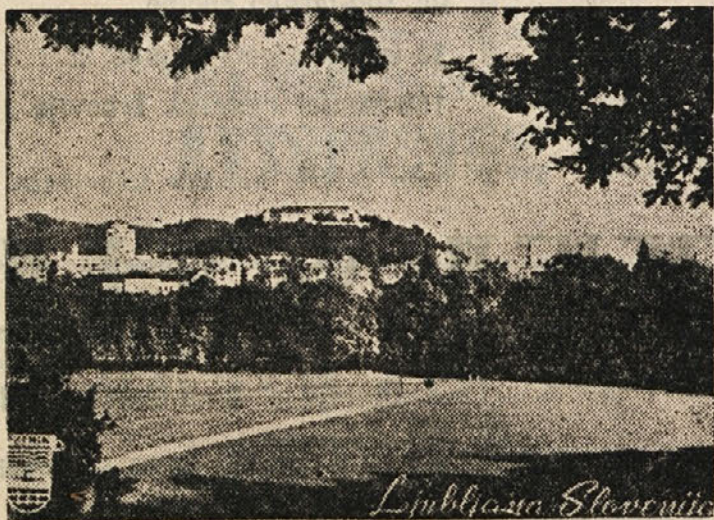
TRBOVLJE

HRASTNIK

RADEČE

čestitajo mestu Trbovlje k zgodovinskim
obletnicam

**Odkupujemo vse vrste kož
po najvišjih dnevnih cenah**

MESTNI LJUDSKI ODBOR GLAVNEGA MESTA LJUBLJANE

ČESTITA DELOVNEMU LJUDSTVU MESTA TRBOVLJE
OB PRILOŽNOSTI ZGODOVINSKIH JUBILEJNIH DNI
MESTA TRBOVLJE:

30. OBLETNICI ZLOMA ORJUNE,
100-LETNICI OBČINE TRBOVLJE IN
150-LETNICI RUDNIKA.

Delovni kolektiv in uprava

Čevljarne batv in lakov

MEDVODE

pošiljata mestu Trbovlje in vsemu
prebivalstvu ob zgodovinskih dneh:

30-letnici zloma Orjune,
100-letnici občine Trbovlje in
150-letnici rudnika

borbene pozdrave in čestitke

Okrajni sindikalni svet Trbovlje

čestita vsem delovnim ljudem mesta Trbovlje ob zgodovinskih obletnicah mesta Trbovlje:

30-letnici zloma Orjune v Trbovljah,
100-letnici obstoja trboveljske občine ter
150-letnici trboveljskega rudnika.

Naj živi bratstvo in enotnost narodov Jugoslavije!

Borbeni pozdrav mestu Trbovlje ob zgodovinskih dneh:

30-letnici zloma Orjune,
100-letnici trboveljske občine in
150-letnici trboveljskega rudnika

pošiljata delovni kolektiv in uprava

Trgovskega podjetja in gostinstva Dol pri Hrašniku

**Kulturo
in prosveto
delovnemu
ljudstvu!**

Izvršni odbor ljudske prosvete okraja Trbovlje

s vsemi kulturnoprosvetnimi društvi »Svoboda« in ostalimi ljudskoprosvetnimi društvi okraja čestita k pomembnemu zgodovinskemu jubileju mesta Trbovlje, še posebej pa k zgodovinski obletnici revolucionarnih Trbovelj: k 30-letnici zloma Orjune v Trbovljah.

Ob pomembnih zgodovinskih obletnicah mesta Trbovlje in rudnika Trbovlje čestitata delovnemu ljudstvu Trbovelj kolektiv in uprava gostinskega podjetja

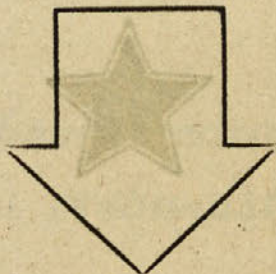
MAJOLIKA

TRBOVLJE

z obrati: Delavski dom, Dreo, Dobovec, Pri grozdu, Sušnik, Volker, Slačnik, Rio, Čeče in proizvodnja soda-vice, pokalice v sestavu gostinskega podjetja.

Cenjenim gostom se priporoča za obisk

UPRAVA

Delovni kolektiv

»Belih rudarjev«

Proizvodnja nafte v Lendavi

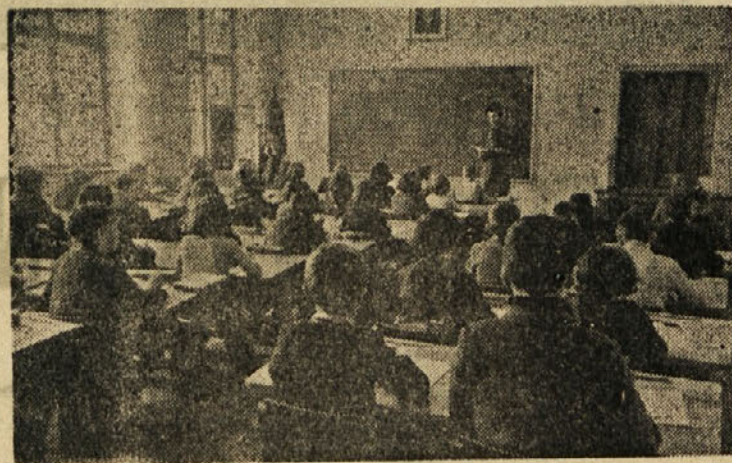
čestita svojim črnim tovarišem v zasavskih revirjih k velikemu prazniku vsega delovnega ljudstva v Trbovljah in okolici z našim rudarskim pozdravom »SREČNO«!

Vsemu svojemu članstvu in preko njega ostalemu delovnemu ljudstvu čestita in pošilja borbene rudarske pozdrave

ob zgodovinskih obletnicah mestne občine Trbovlje in rudnika Trbovlje

Upravni odbor sindikata rudarjev
v Trbovljah

Kje bomo letos preživel svoj dopust? V Počitniškem domu sindikata rudarjev na Partizanskem vrhu! Tamkaj na svidenje!

Borbeni pozdrav vsem delovnim ljudem mesta Trbovlje in okolice ob zgodovinskih dneh: 30-letnici zloma Orjune, 100-letnici obstoja občine Trbovlje ter 150-letnici rudnika pošiljata delovni kolektiv in uprava

Splošnega strojnega mizarstva Trbovlje

Obiščite gospodarsko razstavo v času od 29. maja do 6. junija, kjer razstavljamo svoje izdelke, ki slovijo širom po naši domovini.

»Elektrotehna«

ELEKTROTEHNIČNO PODJETJE

Ljubljana

Pošilja delovnemu ljudstvu mesta Trbovlje borbene pozdrave
ob priložnosti občinskega praznika ter zgodovinskih jubilejnih
dni mestne občine Trbovlje ter želi še mnogo nadaljnjih uspehov
v gospodarskem razvoju mesta.

TRGOVSKO PODJETJE

„ZITO“ - LJUBLJANA

čestita delovnim ljudem mesta Trbovlje in vsem svojim odjemalcem k zgodovinskim jubilejnim dnevom mestne občine Trbovlje.
Telefon (h. c.) štev. 39-171, direktor 30-377

KUPUJEMO IN PRODAJAMO VSE VRSTE ZITA IN MLEVSKIH IZDELKOV. V LASTNEM LABORATORIJU ANALIZIRAMO PROTI MALI ODŠKODNINI MLEVSKE IZDELKE IN ZITO VSEM TRGOVSKIM PODJETJEM, PEKARNAM IN MLINOM

VSEM DELOVNIM KOLEKTIVOM ŽELIMO MNOGO USPEHOV PRI IZGRADNJI SOCIALIZMA!

»ASTRA«

VELETRGOVINA Z USNJEM,
GUMO IN TEHNIČNIM TEKSTILOM

NASLOV: LJUBLJANA, BEŽIGRAD 6 —

TELEFONI: centrala, kom. oddelek, računovodstvo in skladišče
Bežigrad 6 — telefon 22-394
sekretariat — telefon 31-121
direktor — telefon 30-013

PRODAJA NA DEBELO: skladišče Bežigrad 6, tel. štev. 22-394

PRODAJA NA DROBNO: Poslovalnica za gumo, Ljubljana, Trubarjeva c. 30, telefon štev. 20-101 — Poslovalnica za usnje, Ljubljana, Trubarjeva c. 25, telefon štev. 20-022 — Poslovalnica s tekstilom in vrvarskimi izdelki, Ljubljana, Kolodvorska c. 26 — Poslovalnica za usnje, Kranj, Koroška c. 7. — Poslovalnica, usnje, guma, tekstil, Črnomelj, Glavni trg 57. Telefon: Črnomelj 51.
»A S T R A« — specializirano trgovsko podjetje v usnju, gumiju, čevljarskih, sedlarskih, tapetniških potrebščinah in orodju ter tehničnem tekstilu vas postreže na drobno in debelo v svojih specializiranih prodajalnah vedno po najnižjih konkurenčnih cenah.

Rudniki, tovarne, obrtna podjetja, trgovska podjetja, transportna podjetja, mlinarska podjetja in gradbišča — prepričajte se o solidni postrežbi in najnižjih cenah v prodajalnah veletrgovine
»A S T R A«

BORBENI POZDRAV DELOVNIM LJUDEM MESTA TRBOVLJE
OB ZGODOVINSKIH JUBILEJNIH DNEH!

DELOVNI KOLEKTIV IN UPRAVA

Tovarne kleja

LJUBLJANA

pošiljata delovnim ljudem mesta Trbovlje ob priložnosti zgodovinskih jubilejnih dni borbene pozdrave z željo čim lepšega in uspešnejšega gospodarskega razvoja mestne občine Trbovlje

KOLEKTIV IN UPRAVA „MESOPROMETA“ TRBOVLJE

se priporočata delovnemu ljudstvu Trbovelj z vsakovrstnimi mesnimi izdelki ter svežim mesom. Postrežba točna in solidna. Oglejte si naš razstavni prostor v restavraciji na Vodah (Podjetje »Turist«).

Vsem volivcem mestne občine Trbovlje čestitata k pomembnim zgodovinskim obletnicam

Kolektiv in uprava

„MESOPROMETA“, TRBOVLJE

Borbeni pozdrav vsem delovnim ljudem mesta Trbovlje pošiljata ob zgodovinskih dneh mesta Trbovlje kolektiv in uprava podjetij

PEKARNA IN SLAŠČICARNA TRBOVLJE

Z dobro postrežbo, ki vam jo nudi Delavsko-uslužbenska restavracija

Strojne tovarne v Trbovljah

boste vedno zadovoljni.

Kolektiv in uprava podjetja čestitata vsem k zgodovinskim obletnicam mestne občine Trbovlje

„MODA“

moško in žensko krojaštvo - Trbovlje

poslovalnici v Ulici 1. junija šte. 5 in 6 ter poslovalnica v Bevkem in na Partizanski cesti (pri Razboršku)

Oglejte si gospodarsko razstavo v osnovni šoli v Trbovljah II, kjer razstavljamo naše izdelke ter se priporočamo.

Ob zgodovinskih dneh mesta Trbovlje se tudi naš kolektiv pridružuje z borbenimi čestitkami.

GOSTINSKO PODJETJE »TURIST« TRBOVLJE

se priporoča s svojimi gostišči cenjenemu občinstvu v Trbovljah. — Dobro postrežbo z jedačo in pijačo boste dobili v gostilnah:

restavracija »TURIST«, Trbovlje (prej rudniška restavracija), KOLODVORSKA RESTAVRACIJA, GOSTILNA AMERSEK, GOSTILNA SUNTAJS, GOSTILNA KEPA na Posetju, GOSTILNA KURNIK v Gabrskem, RESTAVRACIJA »PRI LIPI« z založno kletjo pri Radeju.

Kolektiv in uprava gostinskega podjetja »TURIST« - Trbovlje čestitata vsem gostom in ostalim k pomembnim zgodovinskim obletnicam in se priporočata.

KOLEKTIV IN UPRAVA SPLOŠNEGA GRADBENEGA PODJETJA ZASAVJE - TRBOVLJE prej „Ograd“

čestitata vsemu prebivalstvu mesta Trbovlje k pomembnim zgodovinskim obletnicam.

Borbeni pozdrav
vsemu prebivalstvu

mesta Trbovlje pošiljata delovni kolektiv in uprava trgovskega podjetja

„POTROSNJA“ TRBOVLJE

ob zgodovinskih obletnicah mestne občine Trbovlje.

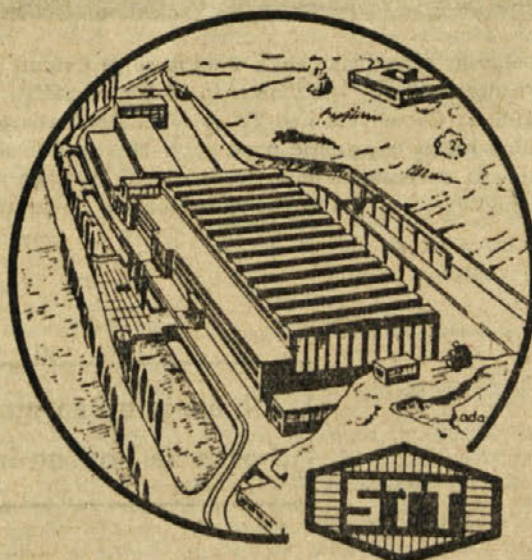
Ne pozabite si ogledati razstavnega prostora v restavraciji na Vodah, kjer razstavlja tudi naše podjetje.

Vse razstavljene predmete si lahko nakupite po nizkih cenah vsak dan v poslovalnicah trgovskega podjetja

„POTROSNJA“

KOLEKTIV IN UPRAVA STROJNE TOVARNE TRBOVLJE

se pridružujeta čestitkam vseh ostalih ter pošiljata delovnemu ljudstvu Trbovlje ob pomembnih zgodovinskih obletnicah mesta Trbovlje borbeno pozdrave z obljubo, da bomo ob spominu na te jubileje še vztrajneje opravljali svoje naloge za čimprejšnjo zmago socializma.

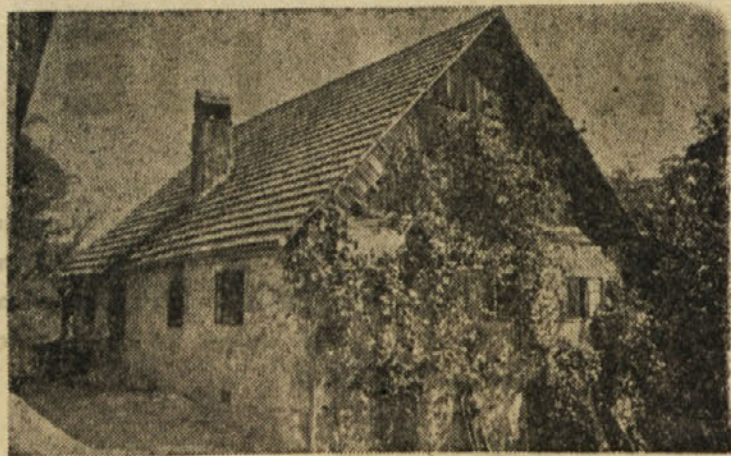
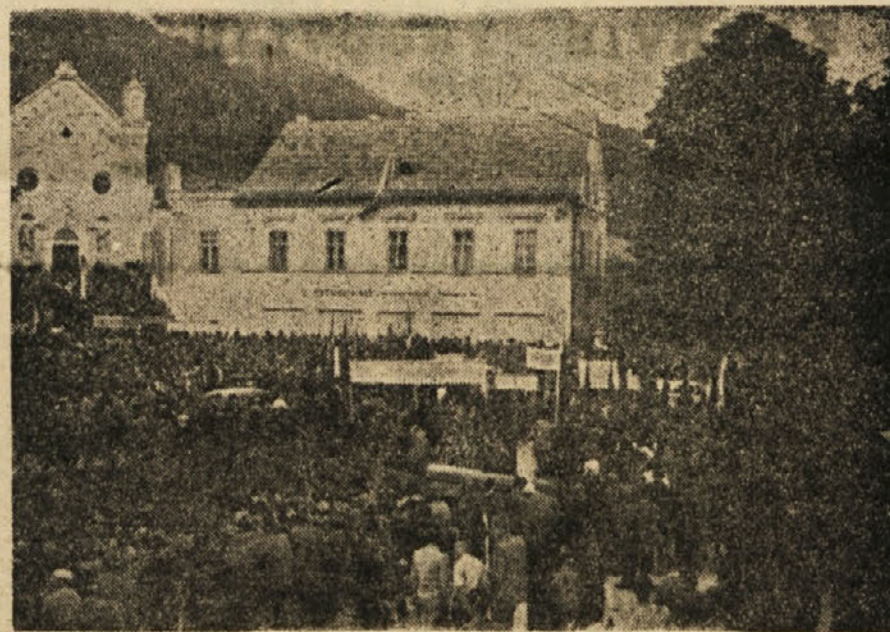

Okrajni ljudski odbor Trbovlje

Okrajni komite ZKS Trbovlje — Okrajni odbor Socialistične zveze delovnega ljudstva — Okrajni odbor ZB NOV — Okrajni komite LMS Trbovlje ter okrajni odbor Združenja rez. oficirjev okraja Trbovlje čestitajo LOMO Trbovlje k pomembnim zgodovinskim dnevom

30. obletnici zloma Orjuna,
100-letnici trboveljske občine in
150-letnici trbovelskega rudnika

Delavski razred na čelu s Partijo se je dvignil proti fašistični Orjuni 1. junija 1924. V Trbovljah padle žrtve — med njimi tudi revolucionar France Fakin — »Obznana« in »Zakon o zaščiti države«. Nov polet v borbi proti kapitalizmu in fašizmu — 17. aprila 1937: ustanovni kongres KPS na Čebinovem nad Trbovljami. Orjunaši so požgali Rudarski dom v Trbovljah — teror ni uspel, borba se je nadaljevala. Narodnoosvobodilna borba je prinesla novo pot v razvoju socialistične izgradnje in ljudske oblasti, to česar nismo smeli v stari Jugoslaviji, da se oddolžimo borcem za pravico, smo storili v letu 1951, ko smo v Trbovljah odkrili spominsko ploščo borcu — revolucionarju Francu Faldnu. — Borbo delavskega razreda narodnoosvobodilne borbe in vse v zvezi z njo, da se ohrani v spomin našim poznim rodovom, pa hrani in čuva Muzej narodnoosvobodilne borbe v Trbovljah.

Ob spominu na junake borce bomo še čvrsteje zgrabili za delo in šli v borbo za končno izgradnjo socializma pod vodstvom našega tovariša Tita